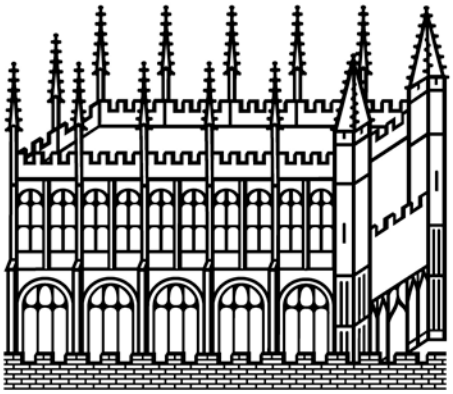

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

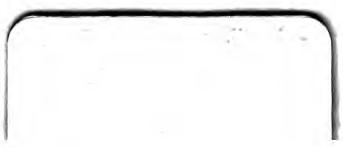

کو دوہے چوپائی وغیرہ مختلف چھند یعنی وزن اشعار بھاکھا مین تصنیف و تالیف فرمائی اور وہ جاترا پوری اجودہیا جی کی پرچ کو بھی جاترا کی کابل ہے واشت تیرتھ وغیرہ کی ہے اور جاترا صاحبوں کو اسکے مطالعہ سے نہایت سہولت ہوتی ہے تیرتھ جاترا مین یہ پستک نہایت مشقت سے تصنیف و محنت سے مطابق کی گئی اور رجامل اور پدم پوران اور اسکندہ پوران سے راجہ گورسرن لال اوودہ باسی وکیل عدالت گورکھپور نے بھاکھا مین تصنیف کی۔

گیان چالیسی۔

رس راج۔ کب ست راج کی بنائی ہوئی جنمین دوہے اور نظم بھاکھا مین نایکا بھید کا بیان ہے۔

سامدرک۔ ست رکھا کے ساتھ بطور قیافہ کے پشین گوئی کے خیالات۔

بارہ ماسہ فقیر اللہ بخش۔

نگھنٹ ترجمہ سنسکرت کی پستک فن طب بید ک مین لاجواب ہے۔

منوسرلی سنسکرت بول بھاکھا فارسی حروف مین ترجمہ حسب ایمای پنڈت مادھو پرشاد صاحب بہادر بمطبع مین طبع ہوئی ہے۔

اندر جال ناگری۔

کتھا گنگا جی۔

رامائن ناگری چھاپہ ٹیپ جسمین الفاظ الفاظ علیحدہ کئے گئے ہین اور شرح بھی اوسکی منسلک ہے اور ایک کوس بھی شامل ہے اسدم تک ایسی صحیح رامائن ناگری مین طبع نہین ہوئی بلا جلد۔

ست سی۔ بہاری لال۔

رامائن ٹیپ مجلد۔

رامائن تلسی کرت۔ ساتون کانڈ تصنیف گوسائین تلسی داس جی صرف مول خوشخط

رامائن تلسی کرت سٹیک مع ٹیکا مالس و پیکاد کوس یعنے حل لغات قبل اسکے لاکھون پستک مقام دہلی و میرٹھ مین طبع ہوکر شائقان کی خواہش سے دست بدست فروخت ہوچکین مگر صحت الفاظ و چھاپہ مرغوب ہے مطبع ہذا مین طبع ہوئی۔

سست سی رامائن گوسائین تلسی داس کرت نیت شاستروں مین سات سو دوہے مشہور پستک ہے۔

گیتاولی رامائن۔ ساتون رامائن گوسائین تلسی داس سے مشہور رامائن ہے۔

گیتاولی رامائن۔ تصنیف گوسائین تلسی داس جی کی بیان حالات راجہ رام چندر۔

رامائن دوہاولی گوسائین تلسی داس کرت جسمین گیان بھگت بیراگ کے متعلق دوہے یکجا ہوئے ہین۔

کایست کل بھاسکر۔ اقوام کایست کا برہن جنیو روسے ثابت کیا گیا ہے کہ عوام الناس اس قوم باوانش و فرہنگ نبو جیسا کہ ادنیٰ درجہ کے قوم خیال کیے ہوئے ہین غلط ہے بلکہ ازروئے پوستھا کاستی کے پنڈتون کے یہ قوم بھی مثل چھتری و برہمن کے عالی قوم ہے۔

قصہ گوپی چند بھرتری۔ مشہور پستک ہے شیکر پوتھی۔ تصنیف کاشی ناتھ بھاٹیا چارج جسکا ترجمہ بھاکھا مین ہے۔

سری گوپال سہسرنام۔ مشہور استوتر مذہبی ہندو کا ہے۔

کت کام دھین۔ فن حساب کی عمدہ کتاب ہے۔

بہار بندرابن ناگری۔ تصنیف بہار بندرابن پنچھ کے اچارج بڑی بدیا رتھی نے بید انت شاستر و برہم وغیرہ کو منشا رسی کمال درجہ جذبہ دلی سے تصنیف کیا۔

منومان ابھیک۔ گوسائین تلسی داس کرت جسکی نیم کرکے پاٹ کرنے سے بیماری ہای جسمانی کو آرام ہوتا ہے۔

برہم سار۔ تصنیف منشی رام نراین صاحب برہم بھصد کے دوہے۔

پدماوتی کھنڈوال کنڈ۔ دہلی کے راجا پرتھی راج نے پدماوتی سے انتہا جنگ کرکے بیاہ دتی کے شادی کی جاگ بلک مع ٹیکا بیان اصول دہرم شاستر مع شرح مصنفہ جاگ بلک جی۔

مہورت چنتامن سارنی۔ یعنی مہورت چکدیپکا تصنیف پنڈت رامدیال صاحب علم نجوم مین۔

رامائن امانت رای منظوم ترجمہ بال میکی۔
یہ کتاب آخر میں امانت رای صاحب نے تصنیف کی۔
کتھاستارائن۔ مسمی بہ دافع عذاب۔
ایضاً اردو۔ مصنفہ لالہ جگناتھ سہائے۔
گیتا مہاتم وگنیش چوتھ منظوم۔
گیا مہاتم اردو۔ اسکی ترجم منشی لالجی صاحب
برج بلاس مسمی بمظہر الحسن فارسی۔
ترجمہ سری بھگوت گیتا جی منظوم۔ فارسی
از پنڈت مہاراج کشن مطبع کوہ نور اگرہ۔
بسرام ساگر۔ اٹھارہ پوران اور چھون شاستر
کا خلاصہ۔
سندری چیر ترن۔ یعنی درگا جی کا چیر ترن۔

شکت چالیسی۔ منشی شنکر دیال فرحت
پریم ساگر نجط فارسی۔ وسم اسکندہ سری مت
بھاگوت۔
رامائن تلسی کرت بخط فارسی۔ مطبوعہ بنی پرشاد
ایضاً۔ مطبوعہ مطبع ترہند۔
سورج پوران منظوم۔ مشہور کتاب ہے
شیو پوران اردو کلان۔ مصنفہ شیو سنگھ
شیو سہسر نام۔ مصنفہ منشی شنکر دیال صاحب فرحت
ستھر امہاتم سٹیک۔
رامائن بدلک۔ گستان اسکا نام ہے۔
ترجمہ سکنتلا ناٹک۔ کالیداس شاعر کی تصنیف ہے
منشی کاظم علی نے بھاکھا سوا اردو میں ترجمہ کیا۔
گجندر مکٹ۔ مصنفہ لالہ جگناتھ صاحب۔

کتب زبان سنسکرت و بھاکھا بخط دیوناگری

درگا پاٹ سٹیک۔ مارکنڈی پوران کا ایک
جزو ہے ٹیکا نہایت عمدہ ہے۔
اپاد بھنجن استوتر۔ سری پرم ہنس پریواجکا
اچارج سری شنکر اچارج کی تصنیف ہے۔
مارکنڈی پوران۔ مشہور دیبی پوران ہے۔
دیبی بھاگوت مع ٹیکا۔ بارہون اسکندہ حسب الایما
راجہ مادھو سنگھ صاحب بہادر طبع ہوئی۔
سری مت بھاگوت سٹیک۔ بارہون
اسکندہ نہایت عمدہ۔
بھاگوت گیتا مع لشن سہسر نام۔ مشہور پا
پوجن کا استوتر ہے۔
لکمہ کویدی۔ بیاکرن کی پوتھی ہے۔
شنکر دگجے بھاکھا۔ یہ عمدہ نظم بھاکھا مثل
کلام گوسائین تلسی داس نہایت پاکیزہ
ولطیف سری مادھو رانندہ جی بھارتھی سہر
ہے اور جوشنکر اچارج مہاراج اور دوسری
مت والون سے بحث ہوئی اوسکی ذریعہ سے
ہر مذہب کا خلاصہ اور بید کے مطابق اور مت کا تصفیہ
ہوا ہے وہ اس پوتھی سے معلوم ہوسکتا ہے
بید جیون۔ بیدک کی کتاب کا انتخاب عمدہ
کتاب پٹواری۔ چارون حصہ موجود ہین
جنتری پنچالیش ارانی۔ مرتبہ منشی سکھ لال
صاحب۔
سیم بودھ ناگری اور اردو۔ تعلیم الحفال کی کتاب

بتال پچیسی ناگری۔ للوجی کب کی تصنیف ہے
سنگاسن بتیسی۔ للوجی کب کی تصنیف۔
برانت دھرم سنگھ۔ پنڈت سری لال کی
تصنیف۔
برج بلاس۔ کرشن اوتار کی کتھا ہے۔
سکھ ساگر ترجمہ بھاگوت بارہون اسکندہ
زبان بھاکھا مین تصنیف منشی لال بنارسی۔
پریم ساگر۔ یہ مشہور پوتھی للو جی کب گجراتی
کی تصنیف سے ہے۔
بھاکھا جاتکا۔ اوتار سمپورن ذات کا فرق
برن ہے تصنیف لومن۔
سور ساگر۔ یہ کلام مشہور سورداس جی کا ہے
بالا بودھ۔ چھوٹے پٹواری وکیل کی تصنیف ہے
راگ پرکاش۔ تصنیف سری جناب راجہ
مادھو سنگھ صاحب بہادر راجہ اٹھٹھی ہے۔
بھگت مال۔ سولفہ راجہ پرتاپ سنگھ بہادر
رئیس مرحوم پڈرونہ۔
مہمن استوتر۔ است سداشیو جی۔
سبھا بلاس۔
بید نوسب۔ بیدک کی کتاب۔
لیلاوتی ناگری۔ فن حساب مین۔
امرت ساگر طبع جدید۔ مع دیگر مسودات
بیدک
بکرم بلاس۔ جسکو چوبے بھولا ناتھ نے بیتال پچیسی

بندی از احوال مصنف صاحب عرفان چنین نوشته اند که پدرش بهرامن نام داشت قوم کا
و خود مصنف در شمار آبدار ولی تخلص میکرد و برا از عهد صبی با صحبت درویشان میل تمام بود
در حداثت سن نزد خلیفه الارواح نام درویشی بذکر اللهی مشغول شد و در سال یکهزار و
چهل و چهار هجری با درویشان هند صحبت داشته تمتع وافر اندوخت و در کشمیر بخدمت
ملاشاه بدخشی رسیده کامیاب شناخت گشت آشنا بابت و بتخانه و نه از مسجد بیگانه
بیگانه و از بیخودی حال با عدم دانش ظاهری سخنان بلند از و سر میزند چنانچه از اشراقات
ضمیر و بست نظم مانه آن خودیم و آن تو ایم ؛ بی نشانی تو نشان تو ایم ؛ این نشان از نشان
ذات تواند ؛ مظهر جلوه صفات تواند ؛ آدم بهانه ایست دم او نفخ اوست ؛ آدم مگو که
خود دم مولاست آن یکی ؛ وصل و فراق قرب و دوری تمام رفت ؛ تا یافته ولی که هم
ماست آن یکی خلاصه مرام اینکه هرگاه این کتاب نادر الوجود بتلاش و تفحص بهر سیه شائقین
بطبعش آویختند و اصرار از حد گذرانیدند نواز انجا که در ضمن اشاعت کتاب جدید کامل الافاده نفع رسانی
بعالم منظور است بنابران بقبول اصرارشان کتاب مذکور بحسن خط و کتابت بر تقطیع کاغذ
مناسب بصحت مطابق اصل بحسن توجه عالی همت والا نهمت جناب
منشی نول کشور صاحب دام اقباله در مطبع عالی بمقام لکهنؤ باه و سنه
سنه ۱۸۷۷ عیسوی مطابق ماه ذی حجه سنه ۱۲۹۴ هجری بحسن انطباع مزین شد خدای تعالی
مقبول عالم فرماید بمنه و کرمه

قطعه تاریخ طبع در وزن رباعی

از جودت طبع بلند سخنور کامل منشی بهگوان دیال صاحب عاقل سرشته دار دفتر مطبع

شد طبع عجب کتاب عرفان جالا	از طبع ولی واقف سر خدا
بهر تاریخ سال نیکش عاقل	گفتم که مخازن التصوف زیبا

۱۲۹۴

خاتمۃ الطبع

بہا پیدا ایزدی در ینولا کتابی شگرف و نادر کہ خزان گلشنی ست از نیرنگی مطالب بیدانت و تصوف و مضامین یکتا و عالیش سرفرسای فلک نامش پربودہ چندرا ودی ناٹک لُب لباب ترجمہ جوگ بشست و بہاگوت وغیرہ پوتھی سنسکرت کہ نخستین حقائق و معارف آگاہ عرفان درجت کرشن داس جی بہٹ این جواہر بی بہا را باعقد ہای شش داستان در سلک زبان سنسکرت منتظم فرمودہ و بعضی منشای چنین آوردہ اند کہ در سرزمین دکن زناروای بود جوان نورسیدہ در عین عنفوان شباب وی بمریدی خداشناس گرشنداس جی بہٹ سلسلہ داشت از بہر مرشد ارادان مرید مہر کمال بود میخواستند کہ وی را از اہل عرفان سازند ازینجہت اکثر کتابہای تصوف و توحید باد تعلیم میدادند اما میل طبع آن بخرافات قصہ خوانی و تقلیدات فسانہ نادانی فراوان بود پند و اندرز در دلش متمکن نمیشد کرشن داس جی بہٹ کہ مرد عارف بود و در گفتن شعر ہم استعداد تمام داشتند برای تلقین و تعلیم مریدند کور نسخہ برشش داستان ترتیب دادند کہ در نمود صورت نشان از تقلید بازی رسن باز ان میدہد و در معنی مغز سخن تمام بر خودشناسی و خداپرستی بود من بعد ہمان نسخہ زیبا و لطیفہ رعنا را کہ بیدار ساز خفتگان عالم غفلت و رہنمای گمراہان بادیہ ضلالت بود سرآمد حقیقت کیشان یعنی سوامی نند داس جی در زبان گوالیار کہ بہاکہا می نامند بہمان عنوان ترتیب داده ازان باز سرحلقہ دانش اندوزان اقلیم دانائی و سرگروہ حقیقت طلبان کشور یکتائی غریق بحر عرفان مستخلص از این و آن رہ شناس بنوالی جی کہ در شعر و سخن گوئی تخلص ولی میداشتند این گلدستہ گلشن حقیقت و معرفت را بر ہمان شش داستان باتفاق رای بنوالی داس جی کہ در زبان بہاکہا ید طولی داشتند بفارسی زبان فصیح ترجمہ فرمودند تا طالبان صادق و شائقین معرفت حقائق متمتع و بہرہ یاب شوند و سال تالیف این ترجمہ نادر را بدین بیت اشعار فرمودہ **بیت** منظر تاریخ این گلزار دال ؛ یکہزار و سیزدہ با شصت سال ؛

بی خطرہ و بی تفرقہ و بی وسواس ؛ عبادۃ الفقر نفی الحواط الفقر لا یحتاج الی نفد و لا الاریہ
ابیات فقیری چون ز فقر آگاہ گشتہ ؛ فنایش در بقا بالله گشتہ نماندہ در وی ار وی ہیچ چیزش
شدہ این بحر و قطرہ جملہ یک چیز ؛ چنین فقر و فقیری گر بجوئی ؛ بنا بی تا کہ دست از خود نشوئی
ترا تا آرزو با قیست زنہار ؛ قدم در راہ مردان دیدہ بگذار ؛ دلت محتاج خواہشہا چو بینی ؛ بنا دانی
فقیری چون گزینی ؛ فقیری کار بی پا و سر نیست ؛ کہ انجا نیم موا از خود گر نیست ؛ این نسبت
ہستیت چو غالب آمد ؛ با برگ و بیار و نخل طالب آمد ؛ در پرتو مہر ہیچ نور کوکب ؛ در شدت
روح ضعف قالب آمد ؛ در دانہ اگر نیست ترا دام بخود ؛ کو قید کہ بی قید نہی نام بخود ؛
اینجملہ تقیدات وہم ست و عدم ؛ جز مطلق صرف نیست مادام بخود ؛ مبتدیان از لفظ
بعنی میرو ند لاجرم الفاظ مختلف حجاب ایشان نمیشود انفاق اشد من الکفر یغرض
الفقر اخلاق اسکات قل کل من عند الله ابیات جو بای خود در خود او خود جلوہ ہای
رو برو ؛ صرف وجود ما تو شد او ز خود بر خود عیان ؛ اندر احد فصلی کجا ہجری کجا
وصلی کجا ؛ فرعی کجا اصلی کجا آئین کجا کو جای آن ؛ خود قید و اطلاقی کجا جفتی کجا طاقی
کجا ؛ فانی کجا باقی کجا وہمی ست تن عکسی ست جان ؛ از خود گذر در خود نگر بیخود ز خود نشو
باخبر ؛ زین ہر دو بالا کن نظر ای سر منظور دلان ؛ او در نشان بس بی نشان او بی
نشان در ہمہ نشان ہل بر تر از وہم و گمان دریا نشانی بی نشان ؛ ہم باطن و ظاہر
خود او ہم اول و آخر خود او ؛ مذکور ہم و اکر خود او بنگر تو چیزی در میان منظور ہم
ناظر خود او مشکور ہم شاکر خود او ؛ مستور ہم ساتر خود او یعنی ہمہ بی این و آن ؛ مسئول و ہم سایل
خود او مجعول ہم جاعل خود او مفعول ہم فاعل خود او پس تو کجائی ای جوان ؛ ہم موج ہم دریا
خود او کثرت نما یکتا خود او ؛ ہم بندہ و مولا خود و باغ و گل و ہم باغبان ؛ در قید اطلاقی
خود او ہم بادہ و ساقی خود او ؛ فانی نما باقی خود او ہم جسم جان و جان جان ؛ از قل ہو اللہ
احد پیدا بہ بین سر صمد ؛ بنگر ولی در عدد پیدا تر از پیدا نہان ؛ خود بس ما بقی ہیچ

مارا از خود ساخت و ما هیچ نماند ؛ مانند سگی که در نمکسار افتاد ؛ هرگاه که در ذات مقدس
چون دانه در انبار و چون قطره در دریا محو شدم و فارغ از کش مکش شکر و صحو گشتم سوای
این مطلبی و مقصدی نداشتم که اکنون اظهار نمایم ابیات روز خود کم شود وصال
این ست و بس ؛ کم شدن کم کن کمال اینست و بس ؛ هر چه بگذارد تر از جز سوے
دوست ؛ مغز دانش آن بود بگذار پوست ؛ مارا که نه اسم و جسم و حالی مانده ؛ نه کفر
نه ایمان نه گمانی مانده ؛ نی نفی نه اثبات نه نقصی نه کمال ؛ یعنی همه رفت و جان جانی مانده ؛
مارا که بخود نه نام و ننگی مانده ؛ نی صلح بکس نه رو ی جنگی مانده ؛ جز نیستی که آن مراد دل
بود ؛ نی صورت و نی نقش و نه رنگی مانده ؛ چون اہل درونم از برون وارستم ؛ از صحبت
و ادراک و جنون وارستم ؛ یعنی که ز تن بروح و از روح بحق ؛ بیچون شدم از چون و چرا
وارستم ؛ آنرا که دلش ز وحدت حرف تر است ؛ در عالم بی عالمی خود جو خود است
از ہستی موہومی خود رست تمام ؛ اندر صدف وجود مانند درست ؛ آنرا که ز لفظ خود
شده معنی حل ؛ وارست ز شرک و ریب و وسواس و خلل ؛ چون مغز درون پوست
بی پوست نشست ؛ شد خامی او به پختگی جمله بدل ؛ از دانه دل برامده خوشه ما
از خوشه ما پر شد این گوشه ما ؛ در گوشه ما چون و چرا راره نیست ؛ جمعیت دل گشت
ولی توشه ما ؛ با حرف رسید این و آن را چه کند ؛ بی قیدی و قید جاه و شان را چه کند ؛
از ہستی و نیستی ولی وارسته ؛ کفر و اسلام جسم و جان را چه کند ؛ اما اینقدر عرض
میدارم و التماس مینمایم که چنانچه من از توجه و مہربانی شما بمرتبهٔ وارستگی و آزادگی تمام
و بشادی کام که ما فوق آن منظور نیست رسیده از خود رمیده بحق چون فرع باصل پیوستم
همچنین همه ذی حیات که در گل ولای مائی و منی تا بفرق غرق اند بوجه احسن خلاص شده
قابل درجهٔ خاص الخاص شوند اشعار در تقید ظهور مطلق بین ؛ به تقید ولی همه حق
بین ؛ از طلا زیوری اگر آید ؛ جز طلا نیست معرفت باید ؛ گر حلاوت مدام میخواهی ؛
دو مبین دو مگو بدو منشین ؛ دو مدان دو مخوان دوئی مگزین ؛ بیغم زامید فارغ
از یاس ہراس ؛ اینست عبادت فقیران شناس ؛ از خود رستند با حقیقت پیوستند ؛

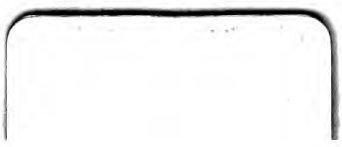

کودوہے چوپائی وغیرہ مختلف چھند یعنی وزن
اشعار بھاکھا مین تصنیف و تالیف فرمائی
اودہ جاترا یہ سری اجودہیا جی کی یتر کو ہی جاترا
کی کا مل وداشت تیرتہ وغیرہ کی ہے اور جاترا
صاحبوں کو اسکے سماعہ سے نہایت سہولت
ہوتی ہے یہ ترتہ جاترا مین یہ پستک نہایت
مشقت سے تصنیف و محنت سے مطابق کی
گئی اور رجاول اور بدم پوران اور اسکندہ
پوران سے راجہ گورسرن لال اودہ باسی
وکیل عدالت گورکھپور نے بھاکھا مین
تصنیف کی۔

گیان چالیسی۔

رس راج۔ کب ست راج کی بنائی ہوئی
جنمین دوہے اور نظم بھاکھا مین نایکا بھید کا
بیان ہے۔

سامدرک۔ بست پکھا کے ساتھ بطور
قیافہ کے پشین گوئی کے خیالات۔

بارہ ماسہ فقیر اللہ بخش۔

نگھنٹ ترجمہ سنسکرت کی پستک فن طب
بید ک مین لاجواب ہے۔

سنوسرل سنسکرت بول بھاکھا فارسی حروف
مین ترجمہ حسب ایمای پنڈت مادھو پرشاد
صاحب بہادر مطبع مین طبع ہوئی ہے۔

اندر جال ناگری۔

کتھا گنگا جی۔

رامائن ناگری چھاپہ ٹیپ جسمین الفاظ الفاظ
علحدہ کئے گئے ہین اور شرح بھی اوسکی
منسلک ہے اور ایک کوس بھی شامل ہے
اسدم تک ایسی صحیح رامائن ناگری مین طبع
نہین ہوئی بلا جلد۔

ست سئی۔ بہاری لال۔

رامائن طیب منجلد۔

رامائن تلسی کرت۔ ساتون کانڈ تصنیف
گوسائین تلسی داس جی کی صرف مول خوشخط
رامائن تلسی کرت سٹیک مع ٹیکا مانس و
پیکا دیکوس یعنے حل لغات قبل اسکے لاکھون
پستک مقام دہلی و میرٹھ مین طبع ہوکر شائقان
کی خواہش سے دست بدست فروخت ہوئین
مگر صحت الفاظ چھاپہ مرغوب ہے مطبع ہذا
مین طبع ہوئی۔

سست سئی رامائن گوسائین تلسی داس کرت
نیت شاستروں مین سات سو دوہے مشہور
لسٹک ہے۔

گیتاولی رامائن۔ ساتون رامائن گوسائین
تلسی داس سے مشہور رامائن ہے۔

گیتاولی رامائن۔ تصنیف گوسائین تلسی داس
جی کی بیان حالات راجہ رام چندر۔

رامائن دوہاولی گوسائین تلسی داس کرت
جسمین گیان بھگت بیراگ کے مستمل دوہے یکجا
ہوئی ہین۔

کائیست کل بھاسکر۔ اقوام کائیست کا برہن
جیسی روسے ثابت کیا گیا ہے کہ عوام الناس
اس قوم باوانش و فرہنگ نبو جیسا کہ اودہ
کے قوم خیال کیے ہوے ہین غلط ہو بلکہ از روے
پوستہا کاشی کے پنڈتون کے یہ قوم بھی مثل چھتری
و برہمن کے عالی قوم ہے۔

قصہ گوپی چند بھرتری۔ مشہور پستک ہے
شیکر پوتھ۔ تصنیف کاشی ناتھ بھاٹیا
چارج جسکا ترجمہ بھاکھا مین ہے۔

سرنی گوپال سہسر نام۔ مشہور استوتر مذہبی ہنود
کا ہے۔

کت کام دھین۔ فن حساب کی عمدہ کتاب ہے۔

بہار بند رابن ناگری۔ تصنیف بہار بند رابن
پتھم بنے اچارج بڑے بدیارتھی نے بیدانت شاستر
و برہم وغیرہ کو منشا رسو کمال درجہ جذبہ دلی کو تصنیف
کیا۔

ہنومان بابک۔ گوسائین تلسی داس کرت جسکے
نیم کرکے پاٹ کرنے سے بیماری ہای جسمانی کو آرام
ہوتا ہے۔

برہمہ سار۔ تصنیف منشی رام نراین صاحب
برہمہ بھصد کے دوہے۔

پدماوتی کھنڈوال کنڈ۔ دہلی کے راجا پرتھی راج
نے پدماوتی سے انتہا جنگ کرکے پدماوتی کے شادی کی
جاگ بلک سنگ ٹیکا بیان اصول دہرم شاستر مع
شرح مصنفہ جاگ بلک جی۔

سہورت چنتامن سارنی۔ یعنی سہورت چکر کا
تصنیف پنڈت رامدیال صاحب علم نجوم مین۔

رامائن امانت رای منظوم ترجمہ بال سیکی۔
یہ کتاب آخر مہین امانت رای صاحب نے تصنیف کی۔
کتھاست نارائن۔ مسمی بہ دافع عذاب۔
ایضاً اردو۔ مصنفہ لالہ جگناتھ سہائے۔
گیتا مہاتم وگنیش چوتھ منظوم۔
گیتا مہاتم اردو۔ اسکی ترجم منشی لالجی صاحب
بیج بلاس مسمی بمنظر الحسن فارسی۔
ترجمہ سری بھگوت گیتا جی منظوم۔ فارسی
از پنڈت مہاراج کشن مطبع کوہ نور اگرہ۔
بسرام ساگر۔ اٹھارون پوران اور چھون شاستر
کا خلاصہ۔
سندری چیر تر۔ یعنی درگا جی کا چیر تر برن۔

شکت چالیسی۔ منشی شنکر دیال فرحت
پریم ساگر بخط فارسی۔ دسم اسکندہ سری مت
بھاگوت۔
رامائن تلشی کرت بخط فارسی۔ مطبوعہ بنی پرشاد
ایضاً۔ مطبوعہ مطبع ترسند۔
سورج پوران منظوم۔ مشہور کتاب ہے
شیو پوران اردو کلان۔ مصنفہ منشی نولکشور
شیو سہسر نام۔ مصنفہ منشی شنکر دیال صاحب فرحت
متھرا مہاتم سٹیک۔
رامائن بیدک۔ تستان اسکا نام ہے۔
ترجمہ سکنتلا ناٹک۔ کالیداس شاعر کی تصنیف ہے
منشی کاظم علی نے بھاکھا سے اردو مین ترجمہ کیا۔
گجندر موکھ۔ مصنفہ لالہ جگناتھ صاحب۔

کتب زبان سنسکرت و بھاکھا بخط دیوناگری

درگا پاٹ سٹیک۔ مارکنڈی پوران کا ایک
جزو مع ٹیکا نہایت عمدہ ہے۔
اپراد بھنجن استوتر۔ سری پرم ہنس پریو راجکا
اچاریہ سری شنکر اچارج کی تصنیف ہے۔
مارکنڈی پوران۔ مشہور دیوی پوران ہے۔
دیوی بھاگوت مع ٹیکا۔ بارہون اسکندہ حسب الایما
راجہ مادھو سنگھ صاحب بہادر طبع ہوئی۔
سری مت بھاگوت سٹیک۔ بارہون
اسکندہ نہایت عمدہ۔
بھاگوت گیتا مع بشن سہسر نام۔ مشہور پا
یو جن کا استوتر ہے۔
لکمہ کوہدی۔ بیاکرن کی پوتھی ہے۔
شنکر دگجیہ بھاکھا۔ یہ عمدہ نظم بھاکھا مثل
کلام گوسائین تلشی داس نہایت پاکیزہ
ولطیف سری مادھو رانندہ جی بھارتھی سے
ہے اور جوشنکر اچارج مہاراج اور دوسری
مت والون سے بحث ہوئی اوسکی ذریعہ یہی
ہرندب کا خلاصہ اور بید کے مطابق اور تمہت کا تصفیہ
ہوا ہے وہ اس پوتھی سے معلوم ہوتا ہے
بید جیون۔ بیدک کی کتاب کا انتخاب عمدہ
کتاب پٹواری۔ چارون حصہ موجود ہین
جنتری پنچانگ ارانی۔ مرتبہ منشی سکھ لال
صاحب۔
سیم بودہ ناگری اور اردو۔ تعلیم الطفال کی کتاب

بیتال پچیسی ناگری۔ للوجی کب کی تصنیف ہے
سنگاسن بتیسی۔ للوجی کب کی تصنیف۔
برانت دہرم سنگھ۔ پنڈت سری لال کی
تصنیف۔
بیج بلاس۔ کرشن اوتار کی کتھا ہے۔
سکھ ساگر ترجمہ بھاگوت بارہون اسکندہ
زبان بھاکھا مین تصنیف منشی لال بنارسی۔
پریم ساگر۔ یہ مشہور پوتھی مل جی کب گجراتی
کی تصنیف سے ہے۔
بھاکھا جاتکا۔ النکار سمپورن ذات کا فرق
برن ہے تصنیف لومن۔
سور ساگر۔ یہ کلام مشہور سورداس جی کا ہے
بالا بودہ۔ چھوٹے تیواری وکیل کی تصنیف ہے
راگ پرکاش۔ تصنیف سری جناب راجہ
مادھو سنگھ صاحب بہادر راجہ امیٹھی ہے
بھگت مال۔ مولفہ راجہ پرتاپ سنگھ بہادر
رئیس مرحوم پڈرونہ۔
مہمن استوترنہ است سداشیو جی۔
سبھا بلاس۔
بید نیو نسب۔ بیدک کی کتاب۔
لیلاوتی ناگری۔ فن حساب مین۔
امرت ساگر طبع جدید۔ مع دیگر مسودات
بیدک
بکرم بلاس۔ جسکو چوبے بھولا ناتھ نے بیتال پچیسی

بندی از احوال مصنف صاحب عرفان چنین نوشته اند که پدرش هیرامن نام داشت قوم کا
و خود مصنف در اشعار آبدار ولی تخلص میکرد و در از عهد صبی با صحبت درویشان میل تمام بود
در حداثت سن نزد خلیفه الارواح نام درویشی بذکر اللهی مشغول شد و در سال یکهزار و
چهل و چهار هجری با درویشان هند صحبت داشته تمتع وافر اندوخت و در کشمیر بخدمت
ملاشاه بدخشی رسیده کامیاب شناخت گشت آشنا بابت و بتخانه و نه از مسجد بیگانه
بیگانه و از پیر وی حال با عدم دانش ظاهری سخنان بلند از و سر میزدند چنانچه از اشراقات
ضمیر و بیت نظم مانه آن خودیم و آن تو ایم ؛ بی نشانی تو ما نشان تو ایم ؛ این نشان از ما نشان
ذات تواند ؛ مظهر جلوه صفات تواند ؛ ع آدم بهانه ایست دم او نفخ اوست ؛ آدم بگو که
خود دم مولاست آن یکی ؛ وصل و فراق قربت و دوری تمام رفت ؛ تا یافته ولی که گمیم
ماست آن یکی خلاصه مرام اینکه هرگاه این کتاب نادر الوجود بتلاش و تفحص بهمرسید شائقین
بطبعش آویختند و امر ارشد گزیدند از انجاکه در ضمن اشاعت کتاب جدید کامل الافاده نفع رسانی
بعالم منزویست بنابران بقبول اصرارشان کتاب مذکور بحسن خط و کتابت بر تقطیع کاغذ
مناسب بصحت مطابق اصل بحسن توجه عالی همت والا نهمت جناب
منشی نول کشور صاحب دام اقباله در مطبع عالی بمقام لکهنؤ باهتمام
سنه ۱۸۷۷ عیسوی مطابق ماه ذی حجه سنه ۱۲۹۴ هجری باحسن انطباع مزین شد خدای تعالی
مقبول عالم فرماید بمنه وکرمه

قطعه تاریخ طبع در وزن رباعی

از جودت طبع بلند سخنور کامل منشی بهگوان دیال صاحب عاقل سرشته دار دفتر تقطیع

شد طبع عجب کتاب عرفان جلا	از طبع ولی واقف سر خدا
بهر تاریخ سال نیکش عاقل	گفتم که مخازن التصوف زیبا

خاتمة الطبع

بہا پیدا ایزدی در ینولا کتابی تگرف و نادر کہ خزان گلشنی ست از نگرنگی مطالب بیدانت و تصوف و مضامین یکتا و عالیش سرفرسای فلک نامش پربودہ چندرا ودی ناٹک لُب لباب ترجمہ جوگ بشست و بہاگوت وغیرہ پوتھی سنسکرت کہ نخستین حقائق و معارف آگاہ عرفان درجت کرشن داس جی بہٹ این جواہر بی بہا را باعقد ہای شش داستان در سلک زبان سنسکرت منتظم فرمودہ و بعضی منشای او چنین آوردہ اند کہ در سرزمین دکن زناروای بود جوان نورسیدہ در عین عنفوان شباب وی بمریدی خداشناس گرشنداس جی بہٹ سلسلہ داشت از آنکہ مرشد را ازان مرید مہر کمال بود میخواستند کہ وی را از اہل عرفان سازند ازینجہت اکثر کتابہای تصوف و توحید باو تعلیم میدادند اما میل طبع آن بخرافات قصہ خوانی و تقلیدات فسانہ نادانی فراوان بود پند و اندرز در دلش متمکن نمیشد کرشن داس جی بہٹ کہ مرد عارف بود و در گفتن شعر ہم استعداد تمام داشتند برای تلقین و تعلیم مریدند کور نسخہ ہرشش داستان ترتیب دادند کہ در نمود صورت نشان از تقلید بازی رسن بازان میدہد و در معنی مغز سخن تمام بر خودشناسی و خداپرستی بود من بعد ہمان نسخہ زیبا و لطیفہ رعنا را کہ بیدار ساز خفتگان عالم غفلت و رہنمای گمراہان بادیہ ضلالت بود سرآمد حقیقت کیشان یعنی سوامی نند داس جی در زبان گوالیار کہ بہاکہا می نامند بہمان عنوان ترتیب دادہ ازان باز سر حلقہ دانش اندوزان اقلیم دانائی و سرکردہ حقیقت طلبان کشور یکتائی غریق بحر عرفان مستخلص از این و آن رمز شناس **بنوالی جی** کہ در شعر و سخن گوئی تخلص ولی میداشتند این گلدستہ گلشن حقیقت و معرفت را بر ہمان شش داستان باتفاق رای بہوانی داس جی کہ در زبان بہاکہا ید طولی داشتند بفارسی زبان فصیح ترجمہ فرمودند تا طالبان صادق و شائقین معرفت حقائق متمتع و بہرہ یاب شوند و سال تالیف این ترجمہ نادر را بدین بیت اشعار فرمودہ **بیت** منظر تاریخ این گلزار دال ؛ یکہزار و سیزدہ با شصت سال

بی خطره و بی تفرقه و بی وسواس ؛ عبادة الفقر نفی الحواط الفقر لایحتاج الی نقد ولا الاریه
ابیات فقیری چون ز فقر آگاه گشته ؛ فنایش در بقا بالله گشته نمانده در وی ارزوی هیچ چیزش
شده این بحر و قطره جمله یک چیز ؛ چنین فقر و فقیری گر بجوئی ؛ نیابی تا که دست از خود نشوئی
ترا تا آرزو با قیست زنهار ؛ قدم در راه مردان دیده بگذار ؛ دلت محتاج خواهشها چو بینی ؛ بنادانی
فقیری چون گزینی ؛ فقیری کار بی پا و سر نیست ؛ که انجا نیم موا ز خود گر نیست ؛ این نسبت
هستیت چو غالب آمد ؛ با برگ و بیار و نخل طالب آمد ؛ در پرتو مهر هیچ نور کوکبت در شد
روح ضعف قالب آمد ؛ در دانه اگر نیست ترا دام بخود ؛ کو قید که بی قید نهی نام بخود ؛
اینجمله تقیدات دهم ست و عدم ؛ جز مطلق صرف نیست مادام بخود ؛ مبتدیان از بقط
یعنی میرو ند لاجرم الفاظ مختلف حجاب ایشان نمیشود النفاق اشد من الکفر یغرض
الفقر اخلاق اسکات قل کل من عند الله ابیات جویای خود در خود او خود جلوهای
رو برد ؛ صرف وجود ما تو شد او ز خود بر خود عیان ؛ اندر احد فصلی کجا بحری کجا
وصلی کجا ؛ فرعی کجا اصلی کجا آئین کجا کو جای آن ؛ خود قید و اطلاقی کجا جفتی کجا طاقی
کجا ؛ فانی کجا باقی کجا وهمی ست تن عکسی ست جان ؛ از خود گذر در خود نگر بیخود ز خود شو
باخبر ؛ زین هر دو بالا کن نظر ای سر منظور دلان ؛ او در نشان بس بی نشان او بی
نشان در همه نشان بل برتر از وهم و گمان دریا نشانی بی نشان ؛ هم باطن و ظاهر
خود او هم اول و آخر خود او ؛ مذکور هم ذاکر خود او بنگر تو چیزی در میان منظور هم
ناظر خود او مشکور هم شاکر خود او ؛ مستور هم ساتر خود او یعنی همه بی این و آن ؛ مسئول هم سایل
خود او مجعول هم جاعل خود او ؛ مفعول هم فاعل خود او پس تو کجائی ای جوان ؛ هم موج هم دریا
خود او کثرت نما یکتا خود او ؛ هم بنده و مولا خود او باغ و گل و هم باغبان ؛ در قید اطلاقی
خود او هم باده و ساقی خود او فانی نما باقی خود او هم جسم جان و جان جان ؛ از قل هو الله
احد پیدا به بین سر صمد ؛ بنگر ولی در عدد پیدا تر از پیدا نهان ؛ خود بس ما بقی هیچ

مارا از خود ساخت و ما هیچ نماند ؛ مانند سگی که در نمکسار افتاد ؛ هر گاه که در ذات مقدس
چون دانه در انبار و چون قطره در دریا محو شدم و فارغ از کش مکش شکر و صحو گشتم سوای
این مطلبی و مقصدی نداشتم که اکنون اظهار نمائیم **ابیات** روز خود کم شود و وصال
این ست و بس ؛ کم شدن کم کن کمال آنست و بس ؛ هر چه بگذارد تو از خود سوی
دوست ؛ مغز دانش آن بود بگذار پوست ؛ مارا که نه اسم و جسم و حالی مانده ؛ نه کفر
نه ایمان نه گمانی مانده نی نفی نه اثبات نه نقصی نه کمال یعنی همه رفت و جان جانی مانده
مارا که بخود نه نام و ننگی مانده ؛ نی صلح بکس نه روی جنگی مانده ؛ جز نیستی که آن مراد دل
بود ؛ نی صورت و نی نقش و نه رنگی مانده ؛ چون اهل درونم از برون وارستم ؛ از صحبت
و ادراک و جنون وارستم ؛ یعنی که زتن بروح و از روح بحق ؛ بیچون شدم از چون و چرا
وارستم ؛ آنرا که دلش زوحدت حرف تراست ؛ در عالم بی عالمی خود خود راست
از هستی موهومی خود رست تمام ؛ اندر صدف وجود مانند درست ؛ آنرا که ز لفظ خود
شده معنی حل ؛ وارست ز شرک و ریب و وسواس و خلل ؛ چون مغز درون پوست
بی پوست نشست ؛ شد خامی او به پختگی جمله بدل ؛ از دانهٔ دل برامده خوشهٔ ما
از خوشهٔ ما رسته این گوشهٔ ما ؛ در گوشهٔ ما چون و چرا اراره نیست ؛ جمعیت دل گشته
ولی توشهٔ ما ؛ با حرف رسید این و آن را چه کند ؛ بی قیدی و قید جاه و شان را چه کند
از هستی و نیستی ولی وارسته ؛ کفر و اسلام جسم و جان را چه کند ؛ اما ایقدر عرض
میدارم و التماس مینمایم که چنانچه من از توجه و مهربانی شما بمرتبهٔ وارستگی و آزادگی تمام
و بشادی مرام که مافوق آن منظور نیست رسیده از خود رمیده بحق چون فرع باصل پیوستم
همچنین همه ذی حیات که در کل ولای مائی و منی تا بفرق غرق اند بوجه احسن خلاص شده
قابل درجهٔ خاص الخاص شوند **اشعار** در تقیید ظهور مطلق بین ؛ به تقیید ولی همه حق
بین ؛ از طلا زیوری اگر آید ؛ جز طلا نیست معرفت باید ؛ گر حلاوت مدام میخواهی
دو مبین دو مگو بدو منشین ؛ دو مدان دو مخوان دوئی مگزین ؛ بیغم زامید فارغ
از یاس هراس ؛ امنست عبادت فقیران اساس ؛ از خود رستند با حقیقت پیوستند

غنای حق تست ان اللہ لغنی عن العالمین چون سری بشن بھگت دید پورکہہ از آلایش
مائی ومنی واز شمار دوئی وکثرت واز کسافت ہستی مجازی پاک شد چون قطرہ
بہ بحر بیکران ہستی حقیقت فرو رفت وہیچ آلودگی الفت دنیائی دون در و نماند
خود سوار شدہ پیش پورکہہ آمدہ گفت کہ از مدت مدید از ین نعمت عظمی محروم ماندہ بودے
اما خوب شد کہ ہمہ دشمنان ومخالفان غیر طریق سلوک تو نیست ونابود شدہ
بخاک برابر گشتند اینمعنی باعث آرام خاطر اینجانب گردید پورکہہ از روی صدق
واز کمال عقیدت در پای بشن بھگت افتادہ التماس نمود کہ اکنون از دولت شما
منکہ خود را در خود گم کردہ بودیم یافتم وخوب شناختم ودرین راہ انچہ کم وزیادہ از
خودی وخود پسندی مرا عیکہ داشتم ہمہ در باختم ودل را از قید دو دائی
ودو بینی فارغ وآزاد مطلق ساختم وآن حرفہای جمعیت افزا وبیقراری ربا کہ در
ہنگام الفت مہاموہ دل نشین من نمیشدند در بنولا در سینہ بی کینہ من چون
نقش بر حجر جاگرفتہ مرا از خواب جہل وپندار بیدار نمودہ بعرش حقیقت رسانیدہ اند

ابیات عمری بطلب در پئی جانانہ بدیم ؛ بر در ہر خانقاہ ومیخانہ شدیم ؛ ہر کہ
بنگاہ خاص در خود دیدیم ؛ دیدیم دران نگاہ جانانہ خودیم ؛ شد زاد وصاف
جان وتن خالی ؛ جان جان شد نماند بنوالی ؛ وارہید از کشاکش موت وحیات
ہمچو قطرہ شدہ بحری ذات ؛ بشن بھگت فرمود ہر آرزوئی وخواہشی کہ داری
اظہار کن کہ بوجہ احسن بی منت صورت پذیر خواہد شد پورکہہ گفت کہ ای مظہر انوار
نامتناہی وای سنجمل جمال شانشاہی وای گنجینہ اسرار الٰہی از التفات شما کار
من حسب المدعا بانضرام رسید ودل از جہنم بیقراری در بہشت بی ہمتای آرام
گرفت وبد خواہان راجہ بیک بعالم فنا رفتند دیگر ہیچ آرزوئی وخواہشی دامنگیر
حال بی قیل وقال خود ندارم اشعار من آن من نیم کو بامل تست ؛ من
آنم کہ انجا چہ جائی حق تست ؛ خودی وخدائی صفاتم نبود ؛ معرا ازین ہر دو
دائم بود ؛ مائی ومنی ما چو از کار افتاد ؛ این ہستی مانگو شکستہ خوار افتاد ؛

میسر بشر ست ؛ زور در جسم و پایہ بین در خود ہمہ حق ست انچہ در نظر ست ؛ زانکہ
ما صور تیم او معنے ؛ لیس فی جبہ غیر حق یعنی ؛ او عیان با خود نہان با ما ؛ ما نہان
با خود و عیان ویم ؛ گفت گو ہای ما زبانبود ؛ اوست گویا و ما زبان ویم ؛ صرف
حال و حلاوت بہجت ؛ شادمانی و شادمان ویم ؛ نور انیست در روشنی پربودہ چندر
بمثل ہزاران آفتاب پدیدار شدہ گویا ہمہ عالم پر از انوار و نور زار گشتہ در ین ضمن
باواز بلند گفت کہ ای پورکہہ من بودہ چندرہستم پیش تو آمدہ حاضر شدم ہر چہ امر
شود بران کمر جہد بر بندم و در انجام آن کوشش نمایم پورکہہ بتمام اشتیاق واز
غایت شوق اورا در بر خود گرفت از ملاقی شدن پربودہ چندر ہر قدر تیرگے
و تاریکی کہ پنہان شدہ مانده بود فی الفور معدوم گردید و محو متلاشی شد پس زبان حال
باین ترانہ مترنمی آغاز کرد ابیات ہمسایہ و ہمنشین و ہمرہ ہمہ اوست ؛ در دل
گداو اطلس شہ ہمہ اوست ؛ در انجمن فرد و نہانخانہ جمع ؛ بالبد ہمہ اوست شم با لبد
ہمہ اوست ؛ تا چند حدیث جسم و ابعاد و جہات پاکی سخن از معدن و حیوان و نبات
یکذات فقد بود محقق نہ دو ذات ؛ این کثرت و ہمی زشوئست و صفات ؛
پورکہہ از کمال شگفتگی خود بخود گفتن گرفت کہ از توجہ و مہربانی بشن بہگت ازین
گرداب عالم فانی کہ دریائیست بغایت تیره و مکدر و عمیق خلاص شدم اکنون ماسوائے
ذاتی کہ مطلق و قدیم بی جہت و طرف ست الفت نخواہم گرفت ہر گاہ کہ از جاروب
بچار و تمیز خانہ دل اکہ بیت اللہ بر عرش الرحمان ست از حس و خاشاک غیر و غربت
رفتہ پاک و صاف کرده باشم باز پیرامون آن امر شنیع کہ گذارنده در دام دو بینی
و دو نیمی ست و نشانندہ در گلخن مائی و منی و توئی ست نخواہم گذاشت از دولت
بشن بہگت قایم مقام فنا فی اللہ و بقا باللہ گشتہ از خود در خود بیخود آگاہ شدم و
ملک مسرت گشتم ۵ با فقر و فنا انچہ سر انجام گرفت ؛ از خود بر مید و با حق آرام گرفت ؛
مرغی زیرک چو از قفس بیرون شد شغول از ہوس دانہ آرام گرفت ؛ مارا کہ تمام با فنائی
حق ست ؛ ما رفتہ حق مانده بجای حق ست ؛ بی پروائی از دین و دنیا در ما ؛ از فقر فنا

را تلقین نمود تمام و کمال کسافت دوئی و حرکت مائی و توئی از سینۂ او بدر رفت
و رفت بر معبود یک جملہ صفات بستر ۔ او کہ ہمان ذات بود باز ہمان ذات شد ۔
پیوستہ با تمیز نت انت کوشیدن و خود را بیخود در خود دیدن گرفت ہر چند کہ کافت
جز حق دانا در لباس خود غیری نیافت در چنین ہنگامہ ندہ دہ پاس آمدہ حاضر شد التماس
نمود کہ مرا لبش بہگت فرمودہ ہست کہ پیش او بکہندہ راجہ بیک بروانچہ کہ مطلب و مقصد
اصلی ہاست بان ہر دو عزیز اظہار نمودہ تو در سینہ پورکہہ کہ اکنون چون آئینہ از زنگار
غیر و غیریت مصفی شدہ ہست در آمدہ اقامت نمائی از ہیمز نزدیک او بکہندہ گفت
کہ ای مادر مہربان بہگت گفتہ ہست کہ تراوجود عنصری نیست کہ از اجتماع مرد حمل پیدا شود
اما راجہ بیک در تو بنظر خواہش دیدہ ہست من از صاف دلی پی بردہ ام کہ ہمان از یک نظر
خواہش ترا حمل ماندہ ہست پس از تو یک دختر بدیا نام و یک فرزند پربودہ چندر نام پیدا
خواہد شد در ین باب امر من اینست کہ آن دختر بدیا نام و آن پسر پربودہ چندر را از زردے
بدہ و پاس در سینہ پورکہہ نشاندہ تو با شوہر خود پیش من بیائی او بکہندہ گفت بلی من
حاضر شدہ ام بموجب حکم سری بہگت بہگوان تعجیل می آرم بعد ازان بدیا از عالم
عدم بوجود آمد مثل شعاع برق رسید و سینہ پورکہہ را شگافتہ در آمدہ انچہ پارہ آثار از کام و
کردہ و لوبہہ و مد مسر و مہاموہ وغیرہ کہ در دل پورکہہ ماندہ بود ہمہ را دور کردہ پر نور
گردانید روی حق چو اندرون آمد ۔ ماہی ماز در برون آمد ۔ راست گویند ظلمت ماہی ۔
نتواند بنور ہمسائی ۔ بعد ازان پربودہ چندر تولد شد از پیدا شدن او این تمام عالم
سہ گانہ چون نقش بر آب بلکہ عین آب نمود اشیات عالم ہمہ ہست کجا نقش بر آبست
گر نقش بر آبی بتو گفت این چہ حالست ۔ عالم اینجاست آفتاب تمام ۔ ہمہ جا
آفتاب سایہ کدام ۔ العالم علم الحق الحق بالحق ۔ لفظ ما اعتبار معتبرست ۔ ہمہ معنی ست
انچہ در نظرست ۔ در خودت نیست جز خدا در یاب ۔ من عرف شاہد ین خبرست
انچہ منظور صاحب نظرست ۔ ناظر و قت و نور ہر بصرست ۔ انکہ از خشک و تر گذر
کردہ ۔ آن گدا بادشاہ بحر و برست ۔ ہست معذور در ین نظیر جیوان ۔ این سعادت

درکندہ وکندہ را در آب بگذار وآب را در رس ورس را در آتش رفتن دہ وآتش را
در روپ وروپ را از باد وباد را در سپرس وسپرس را در اکاس واکاس را در شبد
وشبد یعنی آواز را در ترید ہ اہنکار واہنکار را در مہت ومہت را در مایا وبعد از
معدوم شدن مایا چیزی کہ باقی بماند آن خود تو ئی کہ چنین لطیف وخبیر وعالم ودانا ہستی
ابیات درحقیقت بود ودبود محال ؛ نیست موجود غیر او این قال ؛ حق مطلق
دلی تشو بود ؛ در کل خود ہمہ کل تو بود ؛ جان عناصر او بود تحقیق شد تحقیق شد ؛
از پنج عنصر شد جہان آن پنج از حق شد عیان ؛ حق را برون زین پنج دان تحقیق شد تحقیق شد ؛
جان غیر حق ہیچ ست جان تن ہیچ بین اینست جان ؛ بی حق کجا این وجہ آن
تحقیق شد تحقیق شد ؛ داند گر آگاہے بود در صحن دل چاہے بود ؛
تا بجز ازان راہی بود تحقیق شد تحقیق شد ؛ گویا تو ئی شنوا تو ئی در ملک تن یکتا تو ئی
دانا تو ئی بینا تو ئی مین نان بگو مین ہون بگو ؛ دانای جسم وجان تو ئی سیر چشمۂ
عرفان تو ئی ؛ بی جسم وجان جانان تو ئی مین نان بگو مین ہون بگو ؛ تخم
این پنج عنصر آن دانست ؛ برتر از پنج زان ہمہ دانست ؛ شجر از دانہ گرچہ
شد پیدا ؛ دانہ باشد ز بیخ وشاخ جدا ؛ دیدۂ حقیقت بین وچشم تمیز مرا
واکن وآئینہ تت ہا را کہ بالا مذکور شدہ بمراتب معدوم بیند از و بہ بین کہ تو
قطرہ از دریای بیحد و بیرنگی ودانہ از انبار احدیت بی ضدیت ہستی ؛ از خود بنگر
ز مطلب جو پر شو ؛ چشمی داری مباش خالی چو حباب ؛ نہ از شرقی نہ از غربی نہ
از ارکان طبیعی ؛ نہ از بحری نہ از بری نہ از افلاک گردانی ؛ نہ از ہندی نہ از سندی
نہ از رومی نہ از چینی ؛ نہ از ملک عراقی ونہ از طرف خراسانی ؛ نہ از خاکی نہ از بادی نہ از آبی نہ از
آتش ؛ نہ از آدم نہ از حوا نہ از فردوس رضوانی ؛ مکانت لامکان باشد نشانت بی نشان باشد
نہ تن باشد نہ جان باشد کہ تو خود جان جانانی ؛ ہو الاول ہو الآخر ہو الظاہر
ہو الباطن ؛ بجز با ہو دیا من ہو دگر چیزی چرا خوانی ؛ دوئی را گر بدر کردی ز خود
در خود گذر کردی ؛ یکی بینی یکی گوئی یکی خوانی یکی دانی ؛ وقتیکہ راجہ ببیک بانیطر

همہ حقند همہ نور خدایند ؛ چنانچہ یک آفتاب در آسمان طلوع میکند و عکس آن
در آب مینماید اگرچہ از روی صورت دو یکی بالا و دیگری در آب دیدہ میشود اما از وجہ
معنی یکیست چہ شد کہ دو مینماید ہمچنان از محبت و صحبت مایا از حقیقت اصلی
خود غافل شدہ پور کہ دومی یعنی جان نام می یابد والا ہمہ ذات پاک واحد
احدست و شمار از دو معزول ؛ صمدست و نیاز از دو مخذول ؛ پردہ نیست در میان پیدا
در طلا زیورست عین طلا ؛ بنگر در یقین و در عین ؛ نیست حجتی و پردہ ما بین ؛ پور کہ
باراجہ بیک گفت شما منصف شوید او نمیفہمد مرا البشر یعنی ذات لامحدود و مطلق
و بیرنگ و صرف قرار میدہد من خود نامراد و عاجزم و در کمند زلیخ و مردن افتادہ ام
چگونہ البشر ہستم راجہ بیک گفت تا وقتیکہ اصل حقیقت خود را خوب معلوم نکنی
و خود را در خود نجوئی محرم رمز الانسان نبری و اما بسرہ نکردی نمیدانی کہ تو بی تو از سر تا پا
اوئی دریای چہ شد در کسوت نہر و جوئی ؛ ز دریا موج گوناگون برآید ؛ ز بیحونے
برنگ چون برآید ؛ چو آن دریای بیچون موج زن شد ؛ حباب آسا برو گردون برآید ؛
جلوہ گر این نوع آن بیچون شدہ ؛ این نمیدانم چرا و چون شدہ ؛ پور کہ
پرسید بدستوری کہ حقیقت این حقیقت خودی گذار و دوئی سوزست تلقین فرمایند
راجہ بیک گفت کہ برفرمودہ بیدا عتقاد درست نمودہ واز خودی گذشتہ در خود
نظر کن کہ در تو گویا و بینا و دانا و توانا کیست و در لباس تو ملبس چیست ؛
اسم اسمی و طلسم ست بدن ؛ آن کدام ست کہ میگوید من ؛ غور در خویش نکردی گاہے ؛
چند چون عام بریں در اہی ؛ راہ رسمی کہ مجازی باشد ؛ عالم طفلی و بازی باشد ؛
این عبادات کہ دارند ہمہ ؛ ہمچو رسمی ست گذارند ہمہ ؛ راہ دیگر بود و کار دگر
عارفانہ بحقیقت بنگر ؛ چنانچہ بزرگی فرمودہ ست اگر بحقیقت توئی پس حق گو
اگر حق ست حق یکی بود نہ دو ؛ وجود جز یکی بیش نیست ؛ اگر آن حق ست خلق نیست
و اگر خلق ست حق نیست ؛ من و تو کردہ آدمی زاد و ؛ بی من و تو تو من تو دے
من و تو ؛ خاک و آب و آتش و باد و ہوا ایں ہمہ تست ہا را آشنا قیاس مکن زین را

عالم کہ سراپا چو یکی مرآتست ؛ زان روی براز وجہ حق وآیات ست ؛ آدم کہ بجز صفات
دانش نبود ؛ داند دانست گہر نداند دانست ؛ ہر موج کہ از جنبش دریا پیدا ست ؛
در نشو نمائی خود بخود پیش یکتاست ؛ بر دانش و نادانی او حرفی نیست ؛ داند
دریاست گر نداند دریاست ؛ آنرا کہ بذات و وصف بیچد گوئی ؛ در خود یابی اگر
ز خود میجوئی ؛ این برف زاب کی جدائی داری ؛ دانی او بی اگر ندانی اوئی ؛ ذات
ہمہ بر نقاب جامع در تو ؛ زان نور حقیقت ست لامع در تو ؛ در ظلمت شرک ہیچ نوری نبود
بی نشاء توحید سروری نبود ؛ در آئنہ وجود خود کن نظری ؛ جز ذات صفات را ظہوری نبود ؛ جانانے
و در بند لباس جانی ؛ در وصلی و مہجور صفت میمانی ؛ شاہی و گرفتہ پیشہ دربانی ؛
گنجی و نہادہ روی در ویرانی ؛ پور کہ فرمود تو از روی تمسخر یا از مطایبہ مرا البشر
میگوئی چگونہ باور شود کہ این حرف راست ست او بگفت گفت کہ مظہر اسرار لایزالے
چنانچہ زیور را از طلا بعید نمیتوان گفت و یخ را از آب جدا نتوان دید ہمچنین البشر
از تو جدا نیست اگر جدا میبودی حد لازم می آمدی و مکان ثابت میشد لے
و بر جہت قرار یافتی او بیحد و لامکان و بی جہت ست از صحبت خلت مایا و ابدیا
نقد تمیز از دست دادہ خود را جدا می پنداشتی اکنون کہ تمیز بہم رسانیدہ و
ترک الفت مایا و ابدیا کردی بخود در خود بہ بین کہ غیر ذات پاک چیزی دیگر نیستی
ابیات کشتی چو ز خود فنا بقا باقی ماند ؛ چون زخم کہ بہ شود شفا باقی ماند ؛
بیشک میدان زانکہ دران نیست شکی ؛ ہر گاہ خودی رفت خدا باقی ماند ؛ کثرت
از وحدتست ای دانا ؛ مختلف زیور و یکیست طلا ؛ چون ز زیور شوے
طلا باشی ؛ واقف از عین و ماسوا باشی ؛ صورت از معنیش گرفتہ وجود ؛
معنی از صورت آمدہ بشہود ؛ ہر کہ از دیدہ سوی دیدہ شدہ ؛ معنی از صورتش
پدید شدہ ؛ ما چو لفظی و او چو معنی ماست ؛ معنی ما ز لفظ ما پیداست ؛
مائی ما ہم او و ما ہمہ اے ؛ نی چگویم اگر نگویم وی ؛ عارف و معروف بمعنی یکیست
آنکہ ضد را البشناسد خداست ؛ نہ خاک اند و نہ آب اند و نہ باد اند و نہ آتش ؛

وساکن دوزخ وضلالت وخجالت میسازد ابیات هرگاه چیزی لایق اطلس نبود
لعل وگوهر مناسب جنس نبود ٭ عرفان گهر وگهرشناسی باید بشناس گهرشناس
هرکس نبود ٭ جاهل چو رسد بجهل رو باید کرد ٭ برقع برخ سخن فرو باید کرد ٭
باهیچ مفهم لاف معنی چه زنی ٭ طفلانه بطفل گفتگو باید کرد ٭ چنانچه دربید میفرماید
شخصیکه کجرفتار وقلاب وبدکردار ومردم آزار وتیره دل وقهار وغیبت کننده
بیدانت وعیب جوی مرتاضیان وملامت نماینده راست کیشان ومنکر از
حالت عارفان باشد او را در آتش دوزخ جادهند که تاقیام قیامت درو
افتاده باشد اشعار خوئ بدشان تار صفت درجانست ٭ یعنی دوزخ
خانهٔ ناپاکانست ٭ آراسته دل بخلق نیکو باغیست ٭ اینست بهشت
خلوت پاکانست ٭ خوئ خوش واخلاق خوش جنت وباغ ٭ خوئ بدداوصاف
بدت دوزخ داغ ٭ فانی شدهٔ که باحقیقت باقیست ٭ زین هردوصفت مانده
چوبی کبرودماغ ٭ آن آبحیاتی که همه میجویند ٭ ازهرطرفی نشان وراهش گویند
پیوسته بدریا بمثال ماهی ٭ گر درنگری دلی دراویند ٭ درتست هرانچه بی تو در
جان وتن ست ٭ این جان وتنست وجود آن بی بدنست ٭ رو ترک غیر خود
کن وبی از خود ٭ درمشرب آن خود بخود آمدنست ٭ درعالم فقر راستی پیشه بکن
ازصدق وصفا وحال اندیشه بکن ٭ ازبهر تراشیدن این کندهٔ نفش ٭ میکن
تسلیم ورضا پیشه بکن ٭ پور کهه تمام حقیقت مذهب وکیفیت شاستر ها را
شنیده از آغاز هستی موهومی پاک وصاف گردیده صورت اصلی خود را
که بغایت نورانی وروشن ولطیف ست بچشم معرفت درخود بخود دیده قائل
هستی حقیقی شده از او پیکهند پرسید که الشیر کرا میگویند بواقعی خاطرنشان من
بکن او پیکهند خنده کنان گفت که نام خود را اگر کسی نداند باوچه گفته شود ابیات
آنرا که لباس خودپرستی شق ست ٭ بیند همه حق ست وبخق درحق ست ٭
انسان که بغیر صورت حق نبود ٭ داند حق ست گر نداند حق ست ٭

نمیرسد ہمچنان از پور کہ این ہمہ نمودات کہ نابود و موجود نماست از عدم بوجود آمدہ باز معدوم
میگرداند ہمیشہ بصفت الآن کما کان بی ہمہ و در ہمہ و از ہمہ منزہ و مبراست دار در یافت
عقل و قیاس و وہم و گمان بدر ست و معرا لا یعرف اللہ غیرا ابیات از عقل و دلیل
و بی زبان پیدا ؛ ذاتی کہ بہ پیدائی و پنہان پیدا ؛ در آئینۂ روح و دل و جان پیدا ؛
چون پرتو مہر و ماہ تابان پیدا ؛ مجمل رمزی کہ آن شدہ مفہوم ست ؛ جزوی جملی گشت
ازان معدوم ست ؛ در اغزونیست تو وہ جمل بہ تو ؛ تا آنکہ مفصل نشود معلوم ست ؛
راجہ بیک چون این حقیقت را بدینگونہ کہ مذکور شدہ اظہار نمودہ خاموش گردید پور کہ از
او چگید پرسید کہ باز ازان مجلس برخاستہ کجا رفتی او پیکند التماس کرد کہ جماعتی از
مجلس مذکور البہانہ ولی تمیزانہ از عقب من بمید ویدند و میگفتند کہ این راہ نمایند و
گمراہان را گرفتہ در قید کنید کہ معدوم شدن اعتبار وجود عنصری نکنند و امینمایند
دروغ را بصورت راستی ظاہر میکند غرضکہ اکثر از و ز پور کہ بآن پیراستہ و آراستہ
مینمودم بزور از من کشیدہ گرفتند و من غریزان و افتان و خیزان دران مقام ہر سندر
کہ دود دندک باشد واقع شدہ ہست و آنجا گیتا سکونت دارد رسیدم از درون ہر مندر
مذبور چند کس گندم فروش جوز نما گرز ہا در دست گرفتہ برای نگاہبانی من حاضر شدند
و آن معتقدان ترک یار از دنبال من دور کردند راجہ بیک گفت کہ اینہمہ بیحرمتیہای
و بیعزتی مرا از دستعال چگونہ جایز میداشت تو از جملہ مقربان ہمین درگاہ ہستی و از
حقیقت گذشتہ و آیندہ و حال آگاہ ہستی او پیکند گفت چون مرا گیتا کہ دختر من
بودہ باین حال پریشانی ولی سر و سامانی دید زود آمدہ در پای من افتاد و تسلی نمودہ
در ہما نجا برای بودن من مقامی بغایت رعنا و زیبا عنایت فرمود پور کہ با او پیکند
گفت ہر کہ ترا از روی بی انصافی و بیدانشی منظور نمیدارد و بسوی تو نظر حقارت
گمارد و بطور خود درین عالم موہومی کہ نمود نیست بود نما اصطلاحی از خود تراشیدہ
و قرار دادہ مردم نادان را فریب دہد و از راہ راست و درست گردانیدہ در دوزخ
دورنگی و نا راستی اندازد و قادر بی نیاز او را در جہنم خواری و بیزاری میگذارد و ساکنِ

که یکی را خوراک میگردد ؛ یکیش از چوب خویش تار خویش ؛ صاف کن روی از غبار خویش
زیر هر صحن خانه چاهی دان ؛ چاه را سوی بحر راهی دان ؛ آب از چاه صحن خانه برآر ؛ کوزهٔ
خود ز آب خود پُر دار ؛ این را شنیده بعضی آتش قهر و غضب برافروختند و بعضی ها
فرمودند که این بوالفضول نامعقول بیباک ست از اینجا دور بگنید از قدم همینطور
پیدایش عالم ست این میگوید که از پورکه کرتا بظهور می آید و بعضی ها میگفتند که
این عجب کم فهم و کج بین و کجرو و کجدان ست ایشر یعنی خالق را در خلق مینماید و خلق
نمود محض مطلق میگوید این عالم از مایا بوجود آمده ست پورکه چه دخل دارد راجه بیک
این نوع حقیقت از زبان فصاحت بیان او یکبند شنیده گفت که هزار لعنت
بر دانش و شعور ترک بدیا باد چرا که پر کرت و پر بابک اینها همه او پادان کارن نیستند
این عالم سر بسر فانی ست هر چه می بینم همه معدوم خواهد شد تا وقتیکه صاحب تمیز نمی شود
یکبند اینمعنی نتواند رسید دریارا در موج و زیور را از طلا نمی تواند دید ابیات ای بی هنر
از خود هنری پیدا کن ؛ از خانهٔ بود خود دری پیدا کن ؛ این بار خودی که سخت بر پشت تو شده
بگذار ز پشت یا خری پیدا کن ؛ چانچه که تسبیح در تاریکی افتاده که هر کس بیند و مار خیال کند
و صدف را نقره پندارد و سراب را آب گمارد اینهمه از کمال جهل و نادانیست اما از روی
صدق و تمیز بعرفان حقیقی آشنا گردد چیزی را که باقی و پاینده و لایزال و بریک قرار و
بیک حال ست بنظر تحقیق تحقیق کرده بداند که این عالم نمود از بود جوید باز در وناید همیگردد
و هو حق و رزاق مطلق ست اشعار نباشد بیقراری را در وراه ؛ ز در ک او ست دست
عقل کوتاه ؛ نه نزدیک و نه دور و عین و نی غیر ش نباشد غیر او را اندر کسیر ؛ از اطراف
و جوانب پاک و خالی ؛ نخوانندش جنوبی و شمالی ؛ نمود او ز بود او ست پیدا ؛ وجودش از شهودش
شد هویدا ؛ بهم در هم ز خود در خود نموده ؛ بصورت شد بمعنی آنچه بوده ؛ حقیقت چون نهان
اندر عیان شد ؛ عیان شد از نهان نامش جهان شد اما ازین هیچ بکاری یعنی تغیری
و تبدیلی باو روی نمیدهد چانچه از آسمان ابر شده بارش مینماید و گلهای رنگارنگ و میوهای
گوناگون پیدا میشوند و باز پیدا شده بعدم میروند در یصورت بآسمان هیچ بکاری یعنی

دو کس جاہل نما بحث علم نمایند و حرف یکدیگر را بقرار واقعی مفہوم نکردہ دلی بمعنی نبردہ
از روی خودی و خود پسندی ہنگامہ جنگ و جدل در پیش گیرند آنرا ابکرہ خوانند و در گوشہ
کہ رود بدل عیب جوئی و زشت خوئی و گفتگوی غلیظ و زخمہ روئی در میان داشتہ باشند
آنرا جلپ مینامند و در مقامیکہ پنڈتی بی وقوف خود را از جملہ دور بینان و دانش اندوزان
دانستہ باشد و از دور بینی و دانش اندوزی عاری و تہیدست ماندہ بہرہ مند نبود و
بحث بکند آنرا تنذا رد انند و حرف را تحقیق ناکردہ و بحقیقت چگونگی او نرسیدہ بطور دیگر
وانماید و مذہب دیگران را نہ پسندد و سخنہای اصلاحی عبث بکند آنرا جل گویند و شخصی کہ
از کسی سوال چیزی نماید و در جواب آن دیگری زبان بتحقیق نکشاید دل از شنیدن سخن او
رنجیدہ و آب دیدہ شود آنرا جات نام نہادند و بیکنند گفت کہ بہ کیفیت نفس الامری این
شش فرقہ مذکور خوب وارسیدہ تحقیق کردہ دیدم اما از ہیچ یکی نہ آرام یافتم نہ خاطر نشان
من گردید ابیات بیچیزی چند ز خود بیخبر ؛ عیب پسندند ز غم بیہنر ؛ دود شوندار بدماغی رسند
باد شوندار بچراغی رسند بعضی ہا در میان یکدیگر کہ مہتت اہلکار و آن اہلکار نیز بر سہ نوع
پدیدار گشتہ و شبد و سپرس و روپ و روس و کندہ ہیچ تن ماترا و سوای زمین و اکاس
و باد و آتش و آب کہ مبرا از ہیچ تت باشد غرض کہ ازین نوع ہیت و چہار تت عالم را
پیدا میکنند پس در ہیصورت پورکہ اعلی شدہ ہست چون دران مجلس رسیدم و استفسار
از حال من کردند کہ چیستی و کیستی و چہ اوضاع و اطوار داری حقیقت خود را بدستوری
بود اظہار نمودم کہ سپاس و ستایش آن قادر بیچون و بیچگون میکنم کہ مغز تا پوست ہمہ
اوست و غیر او را وجودی و بودی نیست و او بقالا و اعلا بالذات و صف بکیست
بمقتضای لا موجود الا ہو و لیس فی الدارین غیر اللہ و کل من علیہا فانی و یبقی وجہ ربک
ذو الجلال و الاکرام و این عالم نمود کہ معدوم حقیقی ست از و در رود بود موجود مینماید ؛
اشعار ہمہ عالم چو برگ و بار درخت ؛ از یکی دانہ این ہمہ زدہ سر ؛ این ہمہ رنگہا بر نگ
گشت ظاہر چو رومی و زنگی ؛ او نہ نیکست با کسی نہ بد ؛ خار و گل را از آب ہست مدد
نیک و بد را بخود وجودی نیست ؛ خار و گل ہر دو جز نمودی نیست ؛ باز در چوب خاک میگردد

این میوه جمل دانه مگر ۞ لیک در میوه لذتیست دگر ۞ باز در میوه بین همان دانه ۞ پرز هنگامه
هست این خانه ۞ ظاهر خود بخاک بسپردم ۞ باطن خود به پاک بسپردم ۞ خاک خود را بخاک
خود دادیم ۞ پاک خود را بپاک خود دادیم ۞ مطلب تو درون تو باشد ۞ تو کجا گرد برون تو
باشد ۞ نیست زیور اگر طلا نبود ۞ صنف ناخوش آشنا نبود ۞ جان جان جان
جسم و جان باشد ۞ گر برتر ازین و آن باشد ۞ جسم و جان را ولی از دست نمود
او دست بی این و آن بخود موجود ۞ خالق خلق بیحد و بی مو ۞ خلق در خالقیت خالق جو ۞
راه خود را ز خود نمی یابند ۞ همه در خواب جهل میخوابند ۞ واجب آید چو شخص ممکن عکس ۞
عکس در آینه بود خود شخص ۞ ممتنع چیست غیر مرآتی ۞ عکس وصفی و شخص چون ذاتی
راجه بیبک از او پنکهد این حقیقت را شنیده دعای خیر در باب گومارل سوامی کرده گفت
که معنی حقیقی بیدرا خوب فهمیده از خود بخود رسیده است چنانچه که در بید آورده اند که
عالم مثال درختی ست دبران درخت دو مرغ بر یک شاخ قرار گرفته اند یک مرغ میوهٔ
رنگارنگ از شاخ مذکور بانواع لذت میخورده خیلی لاغر و ضعیف و اندوهناک میباشد
و مرغ دویمی بطریق ثالث ساچی پهلوی او نشسته کیفیت همه معاینه میکند و هیچ چیز
نمیخورد اما فربه و آسوده و همیشه بخوشوقت و خیال میگذراند هر که میداند میداند
ابیات از شش جهتم ردی نمودی آخر ۞ از هر طرفی دلم ربودی آخر ۞ بیرون و درون
جلوه گری میدیدم ۞ بر تحقیق آمدم تو بودی آخر ۞ لامحدود دست ذات آنرا بصفات
ذات تو دل ذات بود در درجات ۞ ذات تو دلی ذات ترا نیز دلی ست ۞ بنشین بتوجه
دل دل بالذات ۞ پورکهه از او پنکهد پرسید که باز از انجا کجا رفتی او پنکهد گفت که متصل
آنجماعه که در مکان ترک مد یاکه از جمله حاضران نیای شاستر ست میباشند رفته دیدم که
درمیان خود ها بحث علم میکنند دبانواع برهان و دلیل و مثل چنان غوغا دارند که دیگری
د دتمیز نمی ماند که چه میگوید و چه مطلب دارند و در نیای شاستر که بشش نوع در علم بحث
فرا یافته است باز دیگره و جلپ دتمند از چهل درجات در جای که پیرو مرید با خود نشسته
مذکور آنان و آن آنان میکنند و بچارنت و انت مینمایند آنرا باد میگویند و در سکانیکه

دست آویز خود ساخته بانواع دلایل و براهین مرا مینمایند نزدیک آنها رفته عرض کردم که اگر
از روی مهربانی بفرمایند چند روز در خدمت شما بگذرانم پرسیدند که اطوار و رفتار و گفتار تو
چیست گفتم که همواره حمد و ثنای آن حقیقت احدیت بی ضدیت مینمایم که سرمد و ابد
و قدیم و یکتا و لم یزل و بی انتها و کرای ست و همه موجودات و وجودات عالم سرگانه از و پیدا
شده باز در و ناپدید میشود مصرع خیزد از آب موج و در آب بود یعنی که میعاد و مبدء است
یک ورق ست میان با معتقدان خود گفت بدعای نیک دریافتند میگوید که پرستش
پور کهه کرتا میکنم پس بهتر ست که در مکان ما توجه ثنا خوانی میکرده باشد در انجا کوپال نام
سوامی یکی از مصاحبان میان نشسته بود گفت ای دیو باعث این چیز دیگر ست پور کهه کرم
را منظور نمی دارد و آنکه اکرتا الیشر ست پرستش او میکند شخصی دیگر پهلوی کوپال مذکور
ایستاده بود گفت که پور کهه خود یکیست دویمی پور کهه کجاست کوپال سوامی تبسم کرده فرمود
که پور کهه دو نوع ست یکی آنکه تمام افعال و اطوار عالم بطریق ثالث و ساجی گشته می بیند و خود
هیچ نمیکند و همیشه بر یک قرار و آرام میباشد و پور کهه دویمی یعنی حال صحبت بهاموه گزیده
هر فعلی که از قسم نیک و بد نماید و هر عملی که از جهت عملها خیر یا شر که از و وارد میشود ثمره آن برو
عاید میگردد پور کهه اول خود بر هیچ فعل و عمل نیک و بد و خیر و شر میل و اردنه الفت مینماید
از همه خواهش و آرزو منزه و مبرا ست و ثمره افعال نیک و بد و مکافات اعمال خیر و شر
بآن پور کهه که بهاموه الفت و محبت دارد میرسد ابیات بودی و نمودی ست درین صورت
اشیا ؛ بودش همه حق دان و نمودش همه حق ؛ عین ذات و تعینش چو صفات ؛ که
شده ظاهر و زباطن ذات ؛ عین عین ست و عین ذات و صفت ؛ اوست برتر ز وصف
ذات و صفت ؛ جزو کل را بکل بکل بنگر ؛ جزو و کل هر دو ز و کشیده سر ؛ کل کل صاف
و حرف بود بود ؛ جزو کل را از و وجود بود ؛ کل چو خواجه و جزو ها نیده ؛ هر دو بر کل کل
پاینده ؛ هر که در کل کل فرو رفته ؛ خواجگی بندگی از و رفته ؛ چند پرسی ز مذهب و طریق
اصل روح و جسد بکن تحقیق ؛ مغز با پوست بود در دانه ؛ هر دو بیرون شده ز یک خانه
جسد تو در درون جان بوده ؛ جان تو مرغ جان خالق بوده چون شجر بوده تو در دانه ؛ دانه خویش دیده یا نخل اصل

وجودش دل ماست ؛ شخص ست همه انچه بود عکس چه باشد ؛ خود شخص درین عکس بخود
واله و شیداست ؛ هم طالب و مطلوب و طلب گشته بدیدست ؛ آن عین که در باغ
یقین بتماشاست ؛ هم عارف و معروف و عرف از سر شوق ست ؛ هم ناظر و منظور نظر
سامع و گویاست ؛ هم عاشق و معشوق بعشق ست ؛ اسم شاهد و مشهود و شهود
همه اشیاست ؛ هم عابد و معبود عبادت کن خواست ؛ هم ذاکر و مذکور خود از بنده
مولاست ؛ در صورت مانعی با ما چو خیالم ؛ این صورت ما نیست ولی صورت معناست ؛
غنچه خان از گل جانان تراست ؛ رو بصدف شو که درونش درست ؛ صدف اگر
غنچه فشرده بماند ؛ دلبر تو از تو به پرده بماند ؛ غوره چو تبدیل بانگور شد ؛ ظلمت او رفت
ولی نور شد ؛ چون صفت جهل رود از میان ؛ چیست بجز علم دگر در میان ؛ خیز درین
خانه چراغی بکن ؛ کلبهٔ تاریک چو باغی بکن ؛ از در جان منزل جانان بیا ؛ جانب جانان
ز تن و جان بیا ؛ از ره جان جانب جانان ره ست ؛ آن نه درازست نه آن کوته ست ؛
کو طلب از صدق و ز اخلاص دم ؛ در ره اخلاص چو ثابت قدم ؛ گر بدرستی طلبت سر کشید
خود گلت از غنچه برات آید پدید ؛ جهد باخلاص و درستی بکن ؛ کار بچستی کن سستی مکن

حب الدنیا راس کل خطیئة و ترک الدنیا راس کل عبادة ؛ والدنیا جیفة طالبها کلاب
والدنیا غضب الله و طالب الدنیا عدو الله از نیقم گفتگو نموده راجه بیباک
خاموش گردید پورکهه از او پیکهند پرسید باز جگ بدیا چه گفت او بیکهند اظهار نمود
که جگ بدیا آهسته در گوش من گفت که اگرچه حقیقت مذهب تو بسکت میرساند
واز دست کشاله آمد و شد اینعالم فانی میرباید و از جهنم غفلت و نادانی کشیده
در بهشت معرفت و جمعیت می اندازد و محرم حریم صرف الصرف میسازد اما
گوش زد معتقدان مذهب ما میشوند همه از کردن جگ بسیر خواهند شد و اینمعنی
باعث برهمزدگی شوکت و جاه ماست از نیجهت ماندن تو در اینجا روا نیست زود برخیز
بجائی دیگر برو باز از انجا روانه شدم در راه میان که از جمله هم مجلسیان کرم کانده بود
بنظر افتاد همراه او روان شدم دیدم که طایفه میانسک نشسته حرفهای منقوله بیدرا

گر چون دو چک ہا در چشم تمیز او فراگرفته از نیجهت دیده دوربینی بر دوخته از منقسم حرفهای ناشنیده
میگوید پور کهه که از اندک خواهش او مایا از عدم بظهور آمده تمام عالم را پیدا و پنهان میسازد
در خدائی او شک ست یعنی پور کهه کرم کرتا بمثل آهن ست و آن پور کهه اگرتا مانند سنگ مقناطیس
آهن را کهه جز جمادی بیش نیست در جنبش و حرکت می آرد همچنان آتمارا که پور کهه اگرتا میخوانند
پور کهه صاحب کرم را چنین میگویند چنانچه صورت ها بازی را زباز گیر در جنبش و حرکت می آیند
ابیات ما چو ماهیم و نوا دریا زیست ٭ ما چو گوئیم و صدا در تا زیست ٭ ما همه شیران ولی
نشیر علم ٭ جمله شان از باد باشد دمبدم ٭ از عناصر اگرچه این نی شد ٭ غرناے
نوا در وی شد ٭ نائی خود زنی تکن تحقیق ٭ شی کیست حی تکن تحقیق ٭ چون بدیدارا
دیدهٔ معنی بین و معرفت گزین دانست لاچار کرم ها منظور میدارد و شرک در بود و نبود
حقیقی می آرد **اشعار** این همه دانست بین زیک موجود ٭ نیست جز از کسی بملک وجود ٭
آنکه در اصل بود چون بیند ٭ بی وجود از وجود چون بیند ٭ آن دنیا نا پایدار از مثل چان نیست
بغایت تاریک و مکدر و تنگ و اهل دنیا چون خوکان ازین چاه که از کمال بدمستی شراب
لذت جسمانی و خطاب نفسانی از اوج عالم روحانی افتاده اند و عنان تمیز از دست داده
و بیخبر از خوبیهای بحر احدیت نی ضدیت که بخشش جهت بیحد و مطلق و بی رنگ و نورانی
پیکر و بصفت علیم و بصیر و خبیر ست مانده اند و مرکب جد و جهد از گلستان درستی و
راستی بسوی خارستان کجی و کوتاه اندیشی رانده آمده اند و از زمین دل درخت یکرنگی و
یکجهتی را از بیخ برکنده نهال دورنگی و دوربینی و دودانی نشانده اند و میخواهند که
گل را از گل بشویند **ابیات** تا چند بداندیش حقیقت هستی ٭ آخر چه گریزی ز حقیقت بکجائی
هنگامه نما خویش حقیقت هستی ٭ هر جا باشی پیش حقیقت هستی ٭ تن زنده ز روح و
روح از حق زنده ٭ زان رو دست ندید صاحبی در بنده ٭ کار ایست ترا معرفت نفس و بوجود
هنگامهٔ هستی چو نفس گنده ٭ جانان در جانان در زین تن پیدا ٭ بی من صفتی ز پرده من پیدا
در نیست دانه خود جهدی کن ٭ در دانهٔ تو هزار خرمن پیدا ٭ نقشی که بحر آلت تصویر بود پیداست
در صورت آن نقش تصور همه پیداست ٭ موجی که ز دریای حقیقت بظهور ست ٭ از خود چو نمود

وای کان معرفت یک یک روز برابر یک یک سال طی کردم اول رفته در صحبت کم فهمان
دنبی و قوقان افتادم معنی های نفس الامری مرا بنوع دیگر وانمودند اگرچه ببید و شاستر ها
را شنیده بودند اما چشم دوربینی آنها که بغایت تیره بود بیان معنی و الفاظ مرا برعکس
از خاطر خود برداشته در چارسوی بازار نشسته بحث آغاز کردند از انجا برخاسته
درست های دیوالہ سکونت گرفتیم در انجا نیز نچتن نادانان که از اصل هستی حقیقی خود
غافل مانده معتقد هستی موهومی بودند اتفاق افتاد پورکهه پرسید که چندین جاها که
گردید در میان اینها هیچکس دانسته حقیقت نفس الامری تو بود یا نه او بگفتند گفت که
یکنه کیفیت من هیچکس نرسید و بنظر انصاف بسوی من هیچکس ندیده و نصایح
مرا بگوش کسی نشنیده اگر بر گفته من عمل مینمودند بر بال دیگران هرگز نظر طمع نمیکردند
و در راه دوئی و دورنگی گاهی نمیرفتند پرکهه پرسید که باز از انجا کجا رفت او بگفت
که بعد از کشمکش راه دور و دراز در خانه شخصی وارد شدم که در آنجا مصالح جگ
تمام و کمال مرتب بود و از آنجا خانه جگ یا می نامند سوم جگ و لبشن جگ دست آویز
خود ساخته ساکنان آن خانه کرم را منظور داشته اند در خاطر من آشنا باشند
پیش جگ بدیا رفتم و از وجای محفوظ برای ماندن خود خواستم جگ بدیا پرسید که ماهیت
افعال و اعمال خود را بگو که چه شیوه داری و بچه وضع میگذرانی گفتم که عمل و فعل من
اینست دانی که مبدا و معاد هزده هزار عالم و بچون و بچگون و در همه وبی همه است
و آفریده کسی نیست و همیشه بر یک قرار و آرام است و کننده است و لذت گزیده شناخوانی
او ورد زبان دارم و غیر او را بابود و موجود نمی شمارم این سخن مرا شنیده جگ بدیا سر
نادانی در گریبان حیرانی فرو برده گفت که پورکهه گشته کرم را که هرچه از قسم نیک و بد
از دست او می آید و مطابق او شمرده باو عاید میشود آنرا تو منظور نمیداری و از جمله
خواب و خیال می پنداری و پورکهه را اگر میگوئی مذهب ما با مذهب شما بغایت اختلاف دارد
اگر بخواهی که چند روز در اینجا بگذرانی پرستش نمودن کرم کرتار اپیش گیر والا از و دور شو
چون راجه بیبک اینمقدمه را از او بشنید استفسار نمود بر کج فهمی جگ بدیا تسخیر کرده فرمود

بیچارہ ہیچ روباہی نشود روبرو باوگاہی الحال ہیچ دجہ اندوہ مخور وفکر مکن
کہ دشمنان مقہور شدہ بعدم رفتند زود بیاد باشوہر خود ملحق شواونیکمد گفت
کہ ای سانت درراہ ہم درخوردہ بود او نیز درین باب میفرمود کہ چون راجہ بیبک
وپورکہ دوستی ورزیدہ باہم نشیتند وترا طلبیدہ ہرچہ پرسند درجواب آن اہمال
نکنی وتعجیل ننمائی وتغافل نورزی وبی پروائی جائز نداری اما شرم وحیا دامنگیر میشود
کہ پیش ہردو بزرگ چگونہ بی محجاب شدہ جواب خواہم داد سانت گفت کہ انچہ
گیتا گفتہ است البتہ بران عمل باید نمود وازان غافل نباید بود وچراکہ از فرمودہ او
روتافتن از عقل دور ست اونیکمد گفت چنانچہ تومیگوئی گیتا ہم گفتہ بود پس
ہرچہ بشود بشود برخیز ہمراہ تو روانہ میشوم راجہ بیبک از سردہا پرسید کہ اگرچہ
سانت رابرای آوردن اونیکمد فرستادہ سانت انوقت جدا شدہ است
خدا داند کہ سانت اورا تواند آوردیا نہ سردہا التماس نمود کہ ای پاسبان عالم
سانت البتہ خواہد آورد مرابشن بہگت فرمودہ بود کہ اونیکمد درجای غار مندر
کہ دیوالۂ مہادیو ست از ملاحظہ ترک بدیاور کہا پنہان شدہ ماندہ است حقیقت
آنرا بتفصیل اونیکمد بزبان خود آمدہ اظہار خواہد نمود الحال پورکہ شمار اطلبیدہ است
راجہ بیبک بزودی پیش پورکہ رسید نام خود را خود گفتہ از دور شیوۂ عبودیت
بجا آوردہ پورکہ گفت ای پسر اگرچہ درسن وسال من کلان ہستم اما کسیکہ بعقل
کلانست بزرگ ہمانست چنانچہ گفتہ اند بزرگی بعقل ست نہ بسال تونگری بدل ست
نہ بمال درینضمن سانت اونیکمد را گرفتہ درجائی کہ پورکہ وبیبک نشستہ انتظار میدیدند
آمدہ حاضر شد اونیکمد را چون حیا دامنگیر شد چشمہای خود را پائین کردہ آمدہ
لوازم قدمبوسی ہردو بزرگ بجا آورد پورکہ گفت چہ جای قدمبوسی ست چراکہ او
بمرتبۂ ما درمہربان منست راجہ بیبک اونیکمد را از کمال شفقت اشارۂ نشستن فرمود
پورکہ ازاونیکمد پرسید درینمدت کہ از شوہر خود جدا افتادہ گذرانیدی باری حقیقت
احوال گذشتۂ خود را اظہار بکن کہ بچہ نوع بسر بردی اونیکمد عرض کرد کہ ای معدن حقیقت

انسان بارب یکیست در مغز و پوست ؛ او مغزی این آمد و این مغزی اوست
فرق خود از خدا ست حرفی کج و راست ؛ عاقل دانست خود خدا شد ای دوست
بزبان صدق و حال سخن سرائی کردن گرفت که ایجهان فانی گویا دریا ییست
بس عمیق و مایا در و بمثل آبیست بیحد و اندازه و طمع امواج آن و انتها و تمثا چون
گرداب دران وزن و فرزند مثال ماهی های کلان و غضب و قهر چون بڈانل و
ترشنا یعنی حرص بمثل سوال با وجود اینهمه آفات و خطرات زیان کار از توجه
دولت لشن بهگت شناوری کرده بر ساحل توحید و معرفت و عرفان رسید
قرار و آرام گرفتم ؎ تا که از جانب مطلوب نباشد کششی ؛ کوشش
عاشق بیچاره بجائی نرسد بجون سانت پیش او نیکهدر سید دید که گریه و زاری
میکند و میگوید که شوهر من که راجه بیبک باشد مرا مطلق ترک داده و از خانه
خود بدر کرده بود حالا دل من نمیخواهد که روی شوهر ببیند سانت گفت که ای عصمت شعار
گله و شکوه شوهر خود کردن روا نیست باری کیفیت سراسیمه گردیدن و آزار
یافتن خود ظاهر کن که در بیمدت کجاها ماندی و بچه نوع گذرانیدی او نیکهدر گفت
چون از خدمت شوهر جدا شدم بدست طائفه هیچ مدانان که از حیوان کمتر اند
افتادم حقیقت حال مرا بطرز دیگر وانمودند و زیورهای مرا تاراج کرده گرفتند
و میخواستند که داه خود ساخته بجذ متکاری نگاهدارند اینهمه آزارهائی که دیده و
کشیده شد همه از دولت بی پروائی و تغافل راجه بیبک بوده است سانت
گفت که ای عصمت اطوار در اینصورت تقصیر راجه بیبک هیچ نیست چرا که
او را بدشمنهای قوی کار افتاده بود آن بدبختان چنان تنگ گرفته فریب
داده بودند که راجه را با چون تو صالحه صحبت اختلاف افتاد اما صدر حمت بر
شعور و اصالت تو که آنچه مشیوهٔ نیک زنان بود از تو بفعل آمد یعنی محنت
و تفرقه و آزار از حد زیاده بر خود اختیار نمودی و از وضع عصمت شعاری خود
برنگشتی ابیات نفس هر که دلیر میگردد ؛ اندرین بیشه شیر میگردد ؛ عقل

بی پایانست وسرود حوران و نغمۂ پریان پیکران که بغایت طرب انگیز و بهجت آمیزست تا ترا
و تلاش بایمه درانجا میسر ست میباید که درچنین مقام و آرام متوجه شده قرارگاه خود سازند
چون همگی بوی صحبت حاموه از باطن دل دور نشده بود برگفتهٔ مدهومتی فریبنده پارهٔ از
قرار خود برگشته مینمود که دران وقت مایا نیز مشورت داد که این سده خوب میگوید نصیحت
این را بسمع رضا شنیده بعمل البته باید آورد شنکلپ هم که از جمله مصاحبان او بود اظهار نمود
که راحت بهشت ازین ده چندانست که سده بیان آن کرده القصه دل میخواست که
متوجه بطرف سدهٔ مذکور شود درین اثنا سانت از روی دور اندیشی متعرض شده گفت
که هزار لعنت بر عقل و شعور این دل که چون سیماب بیتاب و بیقرارست که هنوز مائل این چیزها
که سد راه سالک حقیقی و طالب صادق سد میشود ؎ بهشت انجا که آزاری نباشد ؎
کسی را با کسی کاری نباشد ؎ ترک شاستر که متصل دل ایستاده بود نیز از روی غیرت باد
گفت که ای بیبخت اول خود از صحبت این گمراه گشتگان خلائق در گل ولای دنیای فانی
چنان از پا افتاده بودی که مطلقا علاج برآمدن ازان بدست تو نمی آمد الحال که از کرم ازلی
برای آن کنار رسیدی این عالم ناپایدار و بی مدار که دریای عظیم الشان ست طریقه جوگ و گیان بمثل
جهاز یافته باز میخواهی که جهاز مذکور را از دست خود بگذاری و در دریای عمیق بهوگ و بهاو نا افتاده
گرفتار گرداب خطرات و آفات حادثات گردی ؎ بیت را کعبه و کنشت یکیست ؎
سایهٔ دوزخ و بهشت یکیست ؎ دل از استماع این کلام غفلت ربا و تمیز افزا باز بحال خود آمده
مدهومتی سده را اندمت نموده بسوی او متوجه نشد و از پیش خود دور کرد سانت گفت که
ای مادر قدردان بسیار خوب شد که از فریب او از جا نرفت و از پا نیفتاد ؎ گفتگوئی
که با غرض باشد ؎ بهر سالک همه مرض باشد ؎ اکنون تو خود کجا میروی سردها او را طلبیده
بیار من خود آنجا مردم باری تو خود کجا خواهی رفت سانت گفت که من نیز برای طلب او نیکهد
روانه شده ایم که راجه بیبک برای پیدا شدن پرمودہ چندر بسیار تلاش دارد
آمدیم بر سر سخن چون دل از کثافت خطیات حسانی و از آلودگی لذات نفسانی و از غبار
اضافات در سومات و تفرقات این عالم فانی پاک شده پورکه نام یافت ابیات

زن تن ندہد بہانہ نامرادست ہمیشہ باتفکر دور اندیشی بسر میبرد و دہرم را ہم دیدم کہ
بچنین راہ ورفتار دل نگاہ گشتہ شکر نعمت ایزدی بجا آوردہ خاموش شدہ
ماندہ ست ابیات تا آنکہ شود پختہ طعامست ای خام ۔ باید آتش نہی تہ دیگ طعام
ہرگہ کہ طعام خام شد پختہ تمام ۔ آتش بہ تہ دیگ حرام ست و حرام ۔ سانت پرسید
کہ ای مادر عمگسار من باری این را بفرما کہ چون راجہ مہاموہ از صف جنگ ہزیمت
خوردہ مخفی شدہ بود ہیچ جا اثری از وہم ظاہر شد سردہا گفت کہ ای نور دیدہ مگر تو
نشنیدہ کہ آن ابلیس صورت و بہائم سیرت مدہوشتی نام شدہ یعنی کشف و کرامات را
بانواع فضائل و ہنر آراستہ بگوناگون لباس نیکان و پاکان پیراستہ پیش دل
فرستادہ تا او را فریب دادہ از مرتبۂ فنا فی اللہ و بقا باللہ کشیدہ مقید دمائل خود سازد
کرامات لوکر در خود نمائی ست ۔ تو فرعونی و این دعوی خدائی ست ۔ یعنی ہرگاہ کہ دل
برین چیز کہ ہیچ و پوچ بازدارندہ از عالم آزادی و رستگاری ست مقید شود و تلاش
و تردد بیک واو نینجامد ہمہ سست و بی بنیاد شدہ بنظر قبول او خواہد افتاد سانت
گفت کہ از شنیدن این سخن آتش بیقراری در باطن من شعلہ افروز گشتہ زود بگو
کہ پیشتر چہ شد سردہا فرمود کہ مدہوشتی شدہ اندر جال نام بدیار ادست آویز خود نمودہ
پیش دل باین ہنگامہ کہ مذکور خواہد شد آمدہ حاضر گردید یعنی در گویائی و شیرین زبانی
عالم گیر و در مجلس آرائی و مزاج دانی بی نظیر و حافظ بید و پوران و بہارتہ و کتابہ بحیکہ
گویا ہمہ را در لوک زبان خود در آرد و حل کنندۂ جمیع دقائق و دانندۂ ہمہ حقائق عالم
و عالمیان و در فنون شاعری او ہمہ پیش پیش و در بی پروائی و استغنا چون درد
بر زمین نشستہ تماشای اندر لوک دیدہ و اظہار نمودن و دلہای مردم ربودن غرض کہ از تقسیم
مدہوشتی پیش دل آمدہ گفت کہ ای صاحب دانا چرا اینہمہ ریاضت و مشقت بجہت
آسمانی کشید نظر بر جویہای بہشت کہ بجمیع اوصاف موصوف ست بکنید کہ در آنجا
ہیچگونہ نہ کشال و درد و بیماری ست و نہ آسیب مردن و زیستن و نہ اندوہ تفرقہ و پریشانی
و نہ حال بی ارائی و بیقراری بل آنجا شادی ہا افزون باز بیان و راحت و حلاوتہا

اکنون اہل ریاضت بگشادہ پیشانی مرتکب بندگی حق تعالی خواہند شد حالا ہیچ چیز
سنگ راہ سالکان طریق حقیقت الحقائق نمانده ازینجہت خوشدلی دمیدم دراوزونی
ست سانت پرسید کہ ای گزیدہ کردار باری حقیقت پورکہہ رانگو بطرف دل چہ طور متوجہ
سردہا گفت ای دختر پورکہہ از دست دل چنان آزار و محنت دیدہ کشیدہ است کہ از تحریر
و تقریر بیرونست ازین سبب برای کشتن و بستن او مقید میباشد چہ جای توجہ و مہربانی
ست سانت گفت کہ پس معلوم شد کہ پورکہہ خود خواہش دارد کہ بر تخت سلطنت
نشستہ فرمان روائی کند سردہا گفت کہ بلی از راہ ورزش او چنین مفہوم میگردد و ہمواره
با تمام از کمال یکجہتی صحبت میدارد و محبت می ورزد ازین روی بی پردہ میشود کہ بادشاہی
تمام عالم سہ گانہ خواہد گرفت سانت پرسید کہ ای شایستہ رفتار باری این رانگو کہ
در انوقت بیایا کہ غافل ساز ندہ عالمیانست الفت تمام داشت الحال با وجہ سلوک دارد
سردہا گفت کہ مایا از سر تا پا تمام و کمال تخم بدی و بدکاری ست اکنون نخواہد کہ او را بستہ
در قید خود نماید چہ جای سلوک دیگر ست سانت گفت کہ مادر مہربان حالا تسلی
دل من شدہ الحال این را بفرمایند کہ بند و بست دل در فرمان روائی چہ طور است
سردہا گفت کہ ہمواره بچارنت انت و تمیز در کیفیت روح دیدن مینماید و با بیراگ
خیلی یکانگی و یکرنگی بہم رسانیدہ است و شم و دم و نیم اینہا ہمہ در وزیری قیام دارند
و متری وغیرہ ہمیشہ در مجلس خاص حاضر میباشند و خواہش کمن مکت از حد زیادہ
دارد در ستگاری و آزادی از قید آمد و رفت این عالم ناپایدار میخواہد و در بستن و
کشتن مہارموده داشت سنک و بکلب کنگالیش میکند سانت پرسید
کہ اکنون دل در کرم و دہرم چگونہ مقید ست سردہا گفت ازان روز یکہ با بیراگ صحبت
خصوصیت و نشست اختیار کردہ از ہمہ آرزوہای نیک و بد درگذشتہ و از جمیع افعال و
اعمال حمیدہ و ذمیمہ قطع نظر نمودہ ہیچ کرم از قسم سندہیا وغیرہ بخاطر نمی آرد
و ہمہ را نیست و نابود دیدہ روی توجہ باطنی بسوی حرف الصرف دارد الہیات معموره
زہد خانہ نامردست ؛ آہ سحری ترانہ نامردست و فتح دل خویش کن تصرف انیست

و نیرنگ ای ولی ؛ چون قطرہ نمود زمین تا آسمان ؛ رمز الآن گر کسی فہمید ؛ کان اللہ لم یکن را دید
گشت کنز ایقنن فزالیس شد ؛ لیس فی الدور خاص جایش شد ؛ روغن از کنجد جہان در کش کش ؛
آتش از چوب خشک خود برکش ؛ مغز میگیر و استخوان بگذار ؛ دانہ بگزین ز کاہ دست بدار
گلشن توحید صرف و دولت صاحبدلی ؛ آنکہ داند دیگر ست و آنکہ دارد دیگر ست ؛ آدم
ار افتد بسوی حق بجز حق چیست او ؛ چیست حال قطرہ گر در بحر افتد از ہوا ؛ چوی ناپاک
ار نشاید کار استنجا بآن ؛ چون بہ بحر افتد کند در جام سلطانش صفا ؛

بعد از فتح یافتن راجہ بیک سانت را پیش او منکید فرستاد کہ او را طلبیدہ بحضور بیارد
در راہ خود بخود میگفت کہ مرا راجہ بیک فرمودہ ہست کہ ای دختر تو چیزہا را نمیدانی کہ کام و کرودہ
و مد و متسر معدوم شدند و مہاموہ ہر نمیت خورد معلوم نیست کہ کجا مخفی شدہ ماندہ است
و اینہا کہ زیانکار و ستمگار و فریبندۂ نفس امارہ بودند ہمہ چون شعلۂ خس اندک روشن
شدہ بعد ازان کہ بملک عدم شتافتند و نتیجۂ ناہمواری و دل آزاری چنانچہ می باید
یافتند و دل از روی جہل و نادانی با فرقہ رہاموہ دل دادہ چون شکر در شیر دران افتادہ بود
الحال قطع نظر از انہا کردہ بیراگی گردید پدر از عالم تقلیدی بحر ستان بی تقلیدی رسید
یکروئی و یکدلی نشان بخت ست ؛ این بخت تر انظری یک لخت ست ؛ ہر پست و بلند را
برابر کردن ؛ بر تخت حقیقت آرمیدن سخت ست ؛ ہوا و حرص را ترک دادہ و از خود
قدم در راہ بیخودی نہادہ الحال قابل تجلیات انوار لایزالی شدہ و از ماضی و مستقبل روی
التفات تافتہ خاک گشتہ و از دو رنگی و دوئی خالی ماندہ ثنافات متضاد اثنات متنگ فاین ؛
قم یقیم الرب بین الشدیدین میخواہد کہ پربودہ یعنی گیان از عدم بظہور آید تا کہ خودی کہ از ورہار محکم
شدہ ماندہ ہست بگشاید از نیمر تو زود پیش او بگذرد و بہمچنین نغمہ سرائی داشت کہ در
سردہا مادر سانت در خورد سانت از شردہا پرسید کہ ای مادر مہربان امروز ترا بغایت
خورم و خوشحال و خندان می بینم شادمانی شما از چہ رو ست سردہا گفت کہ ای دختر بغایت
بیغایت ایزدی ہمہ مخالفان کہ در زیان رسانی و آزار دہی نظیری ندا شتند نیست و نابود
شدند و قبیلہ راجہ بیک و لشکریان او ہمہ جا بجا بجمعیت خاطر باقامت گرفتند

خواہند نمود انہا را پیشہ ست خود ساختہ بادشاہی ہر سہ عالم را میکردہ باش اگر تو با ن
طریق میتوانی گذرانید آن پور کہہ و پرکرت کہ از بی پروائی تو نامراد و غریب شدہ
ماندہ اند آمدہ حاضر شوند بصورت اصلی خود کہ آشنا بود آشنا شدہ بشادمانی جاوید
بسر برند دل از استماع این حقیقت جان ترک کردہ بیراگی مطلق گردید چون سرسوتی دید
کہ دل از بلاہای غیر و غیریت پاک شدہ گفت کہ ای پسر اکنون از کثافت خودی و
خودپسندی پاک شدی بہا بکنارۂ دریای گنگ رفتہ بہ برادران و خویشان خود آمیزہ
قرار داد جمہور دانایانست تا وقتیکہ در دل آدمی بیراگ پیدا نشود اگر ہزار ہزار تردد
نماید دولت توحید صرف و گلشن عرفان حقیقی او را میسر نشود بیراگ یعنی قطع نظر از
ہوا و ہوس نوعی شود کہ باز مطلقا بآنطرف نہ گذر افتد و نہ نظر ابیات آنرا کہ فنا شیوۂ
و فقر آئین ست ہی کنز دیقین نہ معرفت نی دین ست ؛ رفت او زمیان ہمین خدا
ماند و خدا ؛ الفقر انا اتم ہو اللہ این ست ؛ اندر مکان خویش نشستیم بی مکان ؛
این بی مکان چہ بود کہ از غیر لامکان ؛ تحقیق دیدہ ایم خبیر و علیم وحی در ملک جان
و تن نبود غیر جان جان ؛ از بہر بی نشان ہمہ حیران ز جہل خویش ؛ اندر جہان جملہ
پدید ست بی نشان ؛ چون کودکان بلہو و لعب از فریب نفس ؛ این نقد بی بہا
چہ کنی خرج رایگان ؛ از دولت حضور جدائی ز وہم خود ؛ تا کی ہمیشہ در بدر از بہر آب و نان ؛
بیرنگ و نجست مطلق و صرف ست بحر ذات ؛ از بی نہایتی ست در امواج جاودان ؛
امواج او ز باطن او سوی ظاہر اند ؛ امواج غیر بحر نیابند در عیان ؛ غیر از نمود نیست
وجود تعینات ؛ امواج را ز بحر بہ بحر ست جسم و جان ؛ از غیر دل مجوی اگر طالبی ز صدق ؛
در دل ببین جمال خدائی جہانیان ؛ جانان درون خانہ تو بیرون در چرا ؛ بنشین
در ون خانۂ جانانہ یک زمان ؛ بعد از وجود دانہ را شجار ظاہر ست ؛ پیش از وجود
ہمچو ثمر بودۂ دران ؛ بنگر نمود جملہ ز بود حقیقت ست ؛ تخمی ست ذات او کہ از و سر زد
جہان ؛ آن بی ہدایتی کہ نباشد نہایتش ؛ در روشنی خویش چو شارق بود نہان ؛
بی بحر وصل باد ہمہ بی ہمہ بود ؛ در خود عنان عین نبود جہت بدان ؛ در بحر ذات بحر

می افتند و کجا کجا میروند یا مثال مردمانیکه در کشتی می نشینند آنروی آب رفته جاهای
مختلف راهی میشوند ابیات ای دل تو درین زمان چرا بیخبری ؛ روزان و شبان
در طلب سیم و زری ؛ چون قسمت تو درین جهان یک کفن ست ؛ آهنیم بگمان ست
بری یا نبری ؛ این دنیا را سر بسر خواب دراز دانسته اند از غفلت و نادانی رو تافته
به بینند تا همه خلاف و ناراستی دنیا بر شما ظاهر شود اشعار بند را بند بند کن باما ؛
سرک را در کمند کن باما ؛ شو برون از غبار وهم و خیال ؛ در اضافات و شک مشنو یا مال ؛
دل بسر سوتی گفت که ای مادر مهربان از حرفهای بیراگ دلمن از کشافت الفت صفا
شده و آفتاب توحید و عرفان در باطن جلوه گر گشته از ظلمت هستی موهومی برآورده
نورانی پیکر و دانش صورت ساخته ابیات بموت اختیار بر که کرده ؛ ز میدان
حقیقت گوی برده ؛ مساوی گشت این و آن برادر ؛ برابر یافته گرده نکرده ؛ میان
تو و در بیحدی او ؛ بجز وهم تو نبود هیچ پرده ؛ تفهید آنکه او این رمز دلکش ؛ تو بهم
خود نخود مانده فرده ؛ بجز حق نیست موجودی تو خوش باش ؛ ولی این نکته بس
تحقیق کرده سر سوتی گفت که ای پسر تو خود مرد عیال دار هستی راه و روش بیراگ با
راه و روش عیال بنوا اختلاف دارد می باید که زن دویمی خود را که نرورت نام دارد بتمام
محبت او را طلبیده در خانهٔ خود بیاری دل شرمنده وار گفت که هرچه شما بفرمایید بجان
قبول دارم سر سوتی گفت که ای فرزندان تو شم و دم و جیم و نیم همه قابل و گزیده کردار
و شایسته رفتار و اهل دل هستند اگر بگوئی پیش تو آمده حاضر شوند و بیدر الحضور
با معنی مطالعه مینموده باشند بیشک نام پسر دویمی تو کنه بجمیع اخلاق حمیده متخلق
و بهمه اوصاف علیه موصوف ست بازن او نیکمند در اینجا بیاید و او را ولی عهد سازی
و هر چهار همشیره متری و مودتا و کرتا و اونچها از حکم بشن بهگت پیش تو آمده اند
اگر بگوئی در خدمت تو حاضر باشند دل گفت که ای مادر مهربان من از فرموده شما
بیرون نیستم دو دیده در قدم سر سوتی افتاد سر سوتی دعای خیر کرد و گفت که برخیزند
حکم رانی بنشین این شم و دم و پرتاها رونیم دوهیان و دهارنا و زبرت دلبری تو

خیالات دنیا وعقبیٰ امن ؛ زعین الیقین گرچہ دل شد صفا ؛ زحق الیقین شد بسلای من
ترا آن دوئی سوز گفت ای ولی ؛ برون شو کہ شد جای تو جای من ؛ سرسوتی فرمود کہ ای پسر
الحال تو کہ بنصیحت مرا بسمع رضا شنیدی واز آلودگی لذات جسمانی وخطاب نفسانی
پاک شدی بیراگ را برای تو طلب میکنم انچہ کم وبیش آلایشی در تو باقی ماندہ باشد دور بکند
درینضمن بیراگ آمدہ حاضر شد بدینگونہ سخن سرائی آغاز نمود کہ بر ہمان عجب مردی حکیم و
فہمیدہ ہست کہ وجود آدمی را چہ نازک وباریک پیدا کردہ ہست واز رگ وگوشت واستخوان
وخون وجود را مراتب کردہ بالائی او پوستی عجب قرار دادہ اگر پوست نمی بودی تمام گوشت را
مگسان وزاغان میخوردند واصلا بمردم فرصت برطرف ساختن آنہا نمی شد ای برادر تو
بہمین اندیشہ مابقی تو استخوان در ریشہ ؎ گر گل ست اندیشۂ تو گلشنی ؛ ور بود خاری تو
ہمہ گلخنی دیگران بکبی ہا چہ بد بلای در وجود آدمی پیوست کردہ ہست ویک لحظہ از دست آنہا
مطلق خلاصی ندارد ہمہ کس را حلقہ بگوش ہوا وحرص می بینم ہیچ یکی از ینقسم دیدہ نمی شود
کہ اصل حقیقت خود را شناختہ در خود از خود بیخود شد باخود باشد ابیات
در خود چو بدیدیم بجز او ؛ چون پوست کہ غیر مغز خود نیست درو ؛ این قطرہ بجز آب ندارد بودے
جز بحر روان نیست ولی صورت خودی ؛ گذر از دانۂ این دام بشکن ؛ نہ واقف ازین
در دان باطن ؛ کہ در جان دولت ہستند ساکن ؛ بہ پیشت ہمچو یارانہ در آیند ؛ متاع
خاص تو ہر دم ربایند ؛ تو غافل از متاع خانۂ خود ؛ ندانی خویش یا بیگانۂ خود ؛ بہ کج فہمی
ہمی نازی ہمیشہ ؛ چو طفلان میکنی بازی ہمیشہ ؛ ترا بی تو بسی میخواہد آند وست ؛ بیاور
دوستی کم شو ہمہ اوست ؛ سرسوتی بدل گفت کہ عجب طالع مند واقع شدہ کہ
بیراگ خود بخود پیش تو آمدہ حاضر گردید بیراگ زود در رفتہ با دل آویخت دل گفت کہ از
تشریف تو ہمہ درد وغم از ظاہر وباطن من زایل شد بیراگ گفت کہ ای پدر دانا برای چہ
غم واندوہ باید خورد ما در وپدر وزن وفرزند ہمہ بمثابۂ مسافران ہستند در مسافر
چہ قدر مردم آمدہ آرام گاہ میسازند باز کسی بطرف مغرب وکسی بطرف مشرق میرود
بامثل درختان کہ در کنارۂ دریا واقع شدہ اند از طغیانی آب بی بنیاد شدہ در دریا

وطالب صادق باشد تا و تلقین کردن واجب ست بشنو سانت بکبی آزا میگوید که
جد کمن و آسند کند بر همه را که نه گاهی زایده میشود و نه گاهی می میرد و اکهند لا ردئ و لا شریک
و لا محدود دست در دل خود جا دهد و همیشه در تصور او متصور باشد و خود را حالی دزدد تا
با و کند تا از کشمکش آمد و رفت دنیای بی وفا خلاص شود **ابیات** ای ذره بکی بصد
گردون کن ؛ وی قطره بکی بسیل لب جیحون کن ؛ ای دانه تو که خوشه میتوانی گردید ؛
در خاک چه ماندهٔ سری بیرون کن ؛ تا که دیدهٔ حق بین و حقیقت گزین پیدا نکرده وجمال
هستی مطلق و بهمصورت حقیقی مشاهده ننموده بخاطر جمع پرستش صورت ظاهری
بر خود لازم گیرد که عبارت از اعضائی عنصری ست که مراد از دست و پا و غیره باشد و در
مظهر یکدست چکر دارد و بدست دیگر سنکه و در یکدست گدا و در دستی دیگر گل نیلوفر
و بر سر مور چندر کا و در هر دو گوش کندل و در گلو دوای طلا و در سینه کوستبهه من که
از بنصورت ظاهری با آنصورت حقیقی که بیحد و نهایت و بی نام آرام و نشانست و هیچ
تغیری و تبدیلی نمی پذیرد و عدم وفنا را باو راه نیست رسیده از قید آزاده شدن در
نشا دیگر خواهی برآمد و دیگر ترا هیچ کاری با بیجهان بی بقا نخواهد بود هر که از بیدار و غفلت
برآمده قطع تعلقات ظاهری و باطنی نموده ست و هر عمل و فعل که از و بوجود می آید آنرا بحق حواله
میکند و هوا و هوس را از پیشگاه نظر برانداخته از گرم و سرد و از شادی و غم و از مذمت و تحسین
خود را فارغ ساخته ست او از موحدان کامل خاص گشته شناسائی سید اشته است
اشعار نی متحدم به اتحاد وصال ؛ نی حال حلول ست مراد از اعمال ؛ این دو قبایل
با دو وجود بد نیست ؛ حق واحد و من موحدم جل جلال ؛ دانا همانست که کردار های ناپسندیده
و نکوهیده را با آتش عرفان و یکسان بینی سوخته چشمهای خود را از سود و زیان ببندد
و توقع بشمرهٔ آن ننماید از استماع این تلقین معرفت افزا دل و دیده دریای سرسوتی افتاده
و عرض کرد که ای مرشد کامل از طفیل شما از دریای عظیم الشان این عالم فانی گذشته
بر ساحل حقیقی رسیدیم **ابیات** منم رفت و حق آمده جای من ؛ فرو برد از من سراپای من
درون و برونم همه حق گرفت ؛ همه حق شده زیر و بالای من ؛ ربود از دلم آنچه معرفت

باقی و پاینده هست و زوال نمی پذیرد و همیشه بیک حال و بر یک قرار ست الفت باو بگیر
و محبت باو کن ابیات صوت دلکش که ترا روی نمود ؛ خواهد فلکش زود ز چشم تو
ربود ؛ رو دل بیکی ده که در اطوار وجود ؛ بود ست همیشه با تو و خواهد بود ؛ از هستی خود
خبر نداری ؛ در خویش گهی نظر نداری ؛ با اصل خودت خورنده شد دل ؛ بی منت تار سے
بمنزل ؛ در کون و مکان هر انچه پیدا ست ؛ در تو همه یکیک هویدا ست ش ع در دست تمان
چو قطره در یم ؛ ابیات خیز و شر خود ز سر بدر کن ؛ در صافی دار گذر گذر کن ؛ از موت
و حیات شو کناره ؛ کن خرقهٔ مرگ پاره پاره ؛ دل گفت که ای ارشاد پناه اکنون
از طفیل شما الفت باطلی که در باطن من جا گرفته بود بدر رفت اما از خم نیزه های اندوه
که در سینهٔ من رسیده اند اگرچه پیکان آنها بر آمده هست اما جای زخم تا حال درد میکنند
باری مهربانی فرموده علاج آنها بفرمایند که چگونه به شود سرسوتی فرمود که ای پسر اچنتا
نام دارو می ست بغایت مفید اگر تو نوش جان نمائی سینهٔ تو که از زخمهای تیر
الفت چاک چاک ست از و شفا پذیرد دل گفت که ای مادر مهربان اگرچه اچنتا را
از خود دور کرده اچنتا را پیش میگیرم با وجود آن لشکر غم از تقسیم زور آور ست که
ابران ماه اچنتائی مرا پنهان میسازد و مرا از باغ آرام و قرار کشیده در دست بیقراری
بی آرامی می اندازد سرسوتی فرمود که ای پسر این همه از دولت اسانت ست اما اگر
سانت بکهی را با خود یگانه گردانی بی تردد و تلاش اینهمه چنتا از پیش نظر
برطرف خواهد شد اشعار پاک را جای پاک میباید ؛ خاک در جائے
خاک میباید ؛ پاک را گر بخاک آمیزے ؛ شربت قند بر زمین ریزے
گرچه از پاک شد پدید این خاک ؛ پستی نیست خاک را با پاک ؛ نظری کن
گر اهل ادراکی ؛ در حقیقت تو خاک ناپاکے ؛ خانهٔ تن خراب بین آخر
آتش خود در آب بین آخر ؛ وقت امینست انچه بتوانے زود کن
ورنه زود در مانی ؛ دل عرض کرد که ای والدهٔ مشفق من سانت بکهی را میگویند
سرسوتی فرمود که این راز نهانی ست قابل گفتن پیش هر نیک و بد نیست اما اگر گستی

فرزندان راکہ از خورد سالی پرورده جوان قابل کرده بودیم آن الفت گفتار و رفتار آنہا
از باطن من دور نمیشود سرسوتی فرمود کہ ای پسر اینہمہ الفت تو با آنہا از دولت خود بینی
و پندارست چنانچہ کہ مرغی راکہ پرورده باشی اگر گربہ آن مرغ را از پیش تو گرفتہ برد
اندوہناک شوی و اگر ہمان گربہ موش را از نزد تو برداشتہ برود ہیچ درد بتو نرسد بلکہ
شادمان گردی ہمچنان الفت تو با زن و فرزندان از دولت خودی بہم رسیده اگر بخود نشوی
اینہمہ را باطل دانی یا از جملہ خواب و خیال تصور نمائی و اگر میگوئی کہ فرزندان از وجود من
پیدا شده اند بمثل موش و مرغ با اینجا چہ دخل دارد کہ آن از غیر اند باری خود بگو کہ پیش ہا
ہم از وجود تو پیدا میشود و پسران ہم از وجود تو بوجود می آیند پس پسش را ہم بدست خود
میکشی و در گرمی می اندازی و پسران را سر و چشم پوشیده در کنار می گیری این از انصاف
دور ست پیدائش پسر و پسش کہ از وجود تو موجود میشوند ہیچ تفاوت نیست اما ہمین
کہ با اینہا الفت داری و سرمایۂ عیش و عشرت خود سازی و آنہا را بعکس اینہا دانستہ
باعث آزار تصور میکنی می باید کہ دیدۂ دوربین و چشم بصیر را داکرده از خودی و خود پسندی
قطع نظر نمائی تا اینہمہ درد و غم و آزار تو در یک لحظہ زائل گردد **ابیات** باید کہ دولت
نیفزاید ؛ جز رنگ یگانگی نگیرد ؛ خود مطلب خویشی ای یگانہ ؛ با خویش بساز و دوستانہ
مطلوب تو در بر تو پیدا ؛ تو در پی او ہمیشہ رسوا ؛ او کرده ترا ہمیشہ در بر ؛ تو کرده زہجر
خاک بر سر ؛ القصہ تمام کاری نیست ؛ موقوف بخود شناسی نیست ؛ دل گفت کہ
ای مادر مہربان تدبیری بفرما تا آن کمند الفت از گلوی من گسسته شود و آتش سوزان
اتم کہ از حد زیاده در باطن من سر کشیده است فرو نشیند سرسوتی فرمود کہ ای پسر یک
علاج بغایت آسان و مفید ست بتو مینمایم بگوش ہوش بشنو و بعمل آر تا از بلای
الفت رہائی یابی اول خود را از ہوا و ہوس باز دار و اینہمہ لذت و راحت دنیای
بی بقا را محنت و اندوہ پندار کہ زہر حلوا نماست و این دنیا کہ بغایت بیوفا و ناپایدار
و جز طلسمی بیش نیست خود ملاحظہ کن کہ پدر و عم و برادر و پسر زاده و پسر و یاران و
آشنایان تو کہ آنہا را از جان عزیز دہتر میدانستی الحال کجا رفتند کہ گاہی خبر ترا نمیگیرند پس چیز یکہ

جز حق ہمہ فانی بود برخود مبین درخود ببین ؛ صیقل بکن آئینہ را یعنی صفا کن سینہ را ؛
از دل برون کن کینہ را برخود مبین درخود ببین ؛ دل گفت کہ ای خداوند مہربان اگرچہ شما
بسیار خوب میفرمایند اما خاطر من از بسکہ غم زدہ و پریشان شدہ ماندہ است سخنہای نصیحت آمیز
شما کارگر نمی شود سرسوتی فرمود کہ ای پسر اینہمہ روزگار سیاہ کہ بر تو عاید شدہ از دولت بسیار
الفت است چنانچہ بزرگان فرمودہ اند ؎ خواہی کہ در جہان نرسد کلفتی ترا ؛ الفت مکن بکس مگر
کہ کلفت از الفت است ؛ این مقرر است چنانچہ از بد ہضمی طعام بیماری رو مینماید ہمچنان از بسیاری الفت
آزار پیدا میشود و باعث بی آرامی و بیقراری اینکس میگردد با مادر و پدر و زن و فرزند وغیرہ
کہ از روی صورت دوست خود میدانی اما فی الحقیقت دشمن آزار دہندہ و خوار کنندہ تو
ہستند پس در اندیشہ و اہل ہوش را باید کہ آنچہ انتہای او باعث آزار بود او را از ابتدا دوست
ندارد **ابیات** بکسو پسرت نشستہ و یک سو زن ؛ این ہر دو بکسو فگن و بکسو زن ؛
عیسی نتوانست بمراج رسید ؛ ناداشت ز اسباب جہان بکسو زن ؛ قیمت خویش
ندانستہ بہ پستی پستی ؛ ای گداخوی تو در اصل امیری بشناس ؛ حیف باشد کہ خر اورو
سوی دیگر آری ؛ چند در بندگی شاہ و زیری بشناس ؛ رو ز اخلاق صفاکیش صفت
پاکان گیر ؛ چند چون دیو و ددان خوی بربری بشناس ؛ کی بروید گل تو خندہ زباغ
دل تو ؛ ای تا صفت خاک بگیری بشناس ؛ دل گفت کہ ای صاحب با وجود آنکہ ہمچنین
کہ شما میفرمایند اما جانمن از بسیاری غم بتنگ آمدہ است زود فنا میشود خوب شد کہ در تو
آخر بدیدار فایض الانوار شما مشرف شدم سرسوتی گفت کہ ای پسر عجب کم ہمتی و بی تمیزی تو
ہویدا است اینکہ پسران خود را یاد کردہ در آتش غم میسوزی باری بفہم کہ این ہمہ زن و فرزند
در نشار سابقہ ہم داشتی ہیچ بکارت نیامدہ و اکنون کہ برای غمخواری تو آمدہ است یا خواہد
اشعار چنین و چنان تو وہم ست و بس ؛ تو و این نشان تو وہم ست و بس ؛ چہ ماشد
ز تو از تو تحقیق کن ؛ ہمہ جسم و جان تو وہم ست و بس ؛ تو ہرگاہ مطلق ندر میان
یقین و گمان تو وہم ست و بس ؛ بہ بین بخود اندر خودت ای ولی ؛ جز او این و آن تو وہم ست و بس
دل گفت کہ ای خداوند اگرچہ من بتنگ میدانم کہ حقیقت حال چنین ست کہ میفرمایند اما آن

دختران او نیست و نابود شده بخاک برابر گشتند او از بسیاری سوگ و ماتم
و درد و غم جان بحق تسلیم کرد دل از شنیدن این بغایت پریشان و
بیتاب گردید باز گریه و زاری آغاز کرد به شنکلپ فرمود که اکنون از انبوهی
درد و غم جان من برلب آمده است اگر همه یکجا کرده مرا در واداخته آتش دهی
بهتر است که در مفارقت آنها زیستن دشوار میدانم ۵ تعلق بلائیست بیجا صلی
چو پیوندها بگسلی واصلی ؛ درین جزع و فزع بود که پرسوتی حسب الحکم بشن بهگت آمده حاضر
شد و با دل گفت که ای پسر ترا بغایت غمناک و پریشان خاطر و حیران می بینم و اینهمه گریه
و زاری از چه رهگذر است تراحق تعالی عقل و فهم و شعور و تمیز عطا کرده است تو خود همه چیز را
می فهمی و میدانی و کتاب مکارم اخلاق خوانده و تحقیق کرده که هر چه از عدم بوجود آمده است
باز از وجود بعدم میرود و خواه برهمان و بشن و مهیس اندر و غیره دیوتها باشند خواه انسانات
و حیوانات و نباتات و جمادات بود ابیات خانهٔ عمر تو بود هر دمی ؛ بهر دمی میطلبے
عالمی ؛ بهر دمی کینه و کبر و ریا ؛ بهر دمی این همه حرص و هوا ؛ بهر دمی غصه و بدخویست ؛ بهر دمے
با همه بی روئیست ؛ بهر دمی این همه شر و فساد ؛ هفت هزاری شدنت اجتهاد ؛ حیف
برین دانش و آئین تو کور شده دیدهٔ حق بین تو ؛ عقل تو این نفس زتو در ربود ؛ خوی دو رنگے
و دو دانی فزود ؛ زان دل پر نور تو تاریک شد ؛ راه کشاوت بتو باریک شد ؛ آخرت از یاد تو
رفته زیاد ؛ خواهش دنیای تو واز دیاد ؛ ناز برایام جوانی کنی ؛ فخر برامرای دغائی کنی ؛ پاره کن
این جامه هستی خویش ؛ اوج طلب چند به پستی خویش ؛ صاف شو از لوث دورنگی همه
موم صفت باش که سنگی همه ؛ صدق و صفا را بیقین پیشه کن ؛ واقف خود شو بخود
اندیشه کن ؛ رهبر خود من عرف اینجا بساز این خودی خود همه در خود نیاز ؛ محرم خود شو که تو
خود چیستی ؛ چون همه خود اوست تو خود کیستی ؛ غافلی از صورت و معنی خویش ؛ چند شوی
فرش رهِ کفر و کنیش ؛ القصه انچه در نظر است همه در گذر است پس برای چه اینهمه غم و غصه را
در باطن راه باید داد چیزی که باقی و پاینده است نظر بر او باید گماشت نه باین چیزهای بی بنیاد
الفت گرفته خود را در آتش غم باید سوخت ؛ اشعار گر خانمانی بود پایتخت سلطانی بود

کارہا یان بوجہ احسن صورت پذیر میشود و او نیز چون قطرہ بہ بحر مطلق ولا محدود و محو
میگردد ای سردہا باری این را بگو کہ دل بچہ تدبیر ترک جان خود کہ عبارت از خودی و مائی و
منی ست خواہد کرد سردہا عرض نمود کہ اگر او بپکہند پیش ببیک برسد و حاملہ شدہ پربودہ چند
پسر تر المجرد تولد شدن پربودہ چندر دل البتہ ترک حیات خواہد نمود و آنرا کہ لنگ نشر
میگویند نیز بعدم خواہد رفت ابیات در خویش ببین کہ چیستی تو ؛ ہر کہ ہمہ اوست
کیستی تو ؛ نادیدہ حجاب خود چو دستی ؛ بالادستی پیش بہ بستی ؛ بگذر ز تعلقات اسما
در یاب لطافت مسما ؛ چون آتش معرفت فروزی ؛ جز حق نبود آن ہمہ بسوزی ؛ بشن
بہگت فرمود کہ ای سردہا سر سوتی را باید فرستاد تا دل را کہ از غایت سوگ و ماتم بی آرام
و بیقرار و در آزار ست بسخنہای تسلی بخش از قید غم واندوہ خلاص نماید درین اثنا
دل آمدہ حاضر شد با واز بلند گریہ و زاری آغاز نمود چون مرغ نیم بسمل در خاک بیخبرے
غلطیدن گرفت و پسران خود را کہ عبارت از مدو متسر و راک دود و بکہ وغیرہ باشند
کہ از جان عزیز تر میدانست یاد آوردہ میگفت کہ کجا رفتند بنظر نمی آیند مدر پیر و ضعیف
خود را در اندوہ گذاشتہ شما معدوم شدند و ای نندیا و آنسود و ہنا دختران من کہ بی دیدن شما
ساعت آرام نداشتم چہ شد ند این بیچارہ را تنہا گذاشتہ بعدم رفتند الغرض ہمچنین نام قبیلہ را گرفتہ
فریاد میکرد کہ در ہنگام پیری عصای ناتوانی من از دست رفتہ یعنی پرورتی بتمام قبیلہ پسران و دختران
معدوم گردید از بسیاری غم و غصہ بیہوش شدہ بر زمین افتاد شنکلپ نام کہ از جملہ حاضران او بود
آمدہ از زمین برداشتہ در کنار گرفتہ بنصیحت کردن گرفت کہ ایراجہ چرا غمگین و اندوہناک میشوی خود را
اندوہ غم ہلاک مکنی بتقدیر الٰہی ہیچکس را چارہ دگر نیست مقدر بہیچ وجہ مبدل نمیشود
و علاج این درد و غم جز صبر و شکیبائی کہ شعار دور اندیشان ست چیز دیگر دیدہ نمیشود و بہر حال
نکتہ گریم کار ساز باید نمود ؛ سپردم بتو مایہ خویش را ؛ تو دانی حساب کم و بیش را ؛ صوفی شد نیست نیست را
مذہب نیست ؛ باد دست رسید اگر مطلب نیست ؛ رب رس رب شد تمام رب را رب نیست ؛ ہر جا خورشید
ہست انجا شب نیست ؛ دل گفت کہ ای صادق العقیدت والاخلاص زن من کہ پرورتی
نام داشت کجا ست کہ بی او زیستن محال است شنکلپ عرض رسانید کہ ای مہاراجہ چون تمام پسران و

وحیات پاک گشتہ ۔ باید کہ دلش صفا پذیرد ۔ جز رنگ یگانگی نگیرد ۔ اما نیست ولی رہی خدا
چرا این ہمہ باطل و ہوائی ۔ بیشن بہگت تعریف سدا چار بزبان خود بسیار کردہ باز پرسید کہ حقیقت
جنگ دیگران را ہم مفصل بگو سردہا عرض نمود میمان سادنیای شاستر از نیطرف فوج بستہ
باتفاق یکدیگر ایستاد ند از انطرف نامسبک اکم دکوترک شاستر روبرو شدند از زخم پرانہا
چنان زیروزبر ساختند کہ اثری از کوترک شاستر وغیرہ در صف پیدا نشد بعد ازان کام بتمام تجمل
چنان در صف در آمد کہ اکثر لشکریان راجہ بیبک را زخمی ساخت لیکن از توجہ شما نیست بیچار
دویدہ کام را از زروی زمین برداشتہ کرد سر خود گردانیدہ چنان بالای سنکہ از دکہ استخوانش
درہم شکستند و بعد ازان کردہ برخاست چنان آتش غضب و قہر افروختہ در آمد کہ گویا تمام
عالم را خواہد سوخت از نیطرف چمان راہی شد تبسم کنان سخنہای نرم و شیرین گفتہ نزدیک کردہ
رفت آتش او را با آب حلیمی فرو نشاندہ بہ یراق ملایمی و نرمی چنان کردہ راز دگہ نیست و نابود
کردہ وقتیکہ در لشکر دشمن آوازہ کشتن کردہ و کام افتادہ ہمہ کس را دہشت تمام بخاطر
راہ یافت ہنسا و مدومان ازان ہیبت خود بخود جان بحق تسلیم نمودند بعد ازان لوہہ
خم زدہ در میدان ترشنا نام زن خود را ہمراہ گرفتہ آمد و سرہای خیالات دہندہ انداختن گرفت
از نیطرف سنتوکہ در تقابل شد لوہہ را آبان تجمل چنان برانداخت کہ نابود مطلق گردید بعد ازان
طرف میسر بغضب تمام آمد و از نیطرف بر میسر مقابلہ نمود میسر را گرفتہ پیش راجہ بیبک انداخت
عرض نمود کہ ہمچنین بہر طالیفہ را غازیان و بہادران لشکر شما فتح کردند و نقارہ ہای شادی بطرف
راجہ بیبک نواختند راجہ جہاموہ چون خود را تنہا دید بترسید و از پیش مردم چنان غائب شد
کہ ہیچکس از و خبر نیافت بیشن بہگت گفت حیف شد کہ موہ را زندہ گذاشتند تا کہ موہ معدوم
نشود خاطر جمع نیست حرا کہ مرحلہ تمام لشکریان شرارت انگیز او بود ہر گاہ کہ او زندہ از معرکہ
برآید پس تردد ہمچنان باقیست باری سردہا تو حقیقت من یعنی دل را بگو کہ چہ حال دارد سردہا عرض
رسانیدند کہ ای صاحب من یعنی بسیار آزار یافتہ چرا کہ ریش کہ بروت نام داشت با پسران بمثل کام و کردو
و لوہہ میسر وغیرہ کشتہ شدند و معدوم مطلق گردیدہ از بسیار غم واندوہ و سوگ و ماتم آنہا نزدیک بست
کہ ترک حیات خود بکند پس بہگت گفت کہ اگر دل ترک از حیات خود بکند یعنی خودی را بگذارد ازین چہ بہتر و زین ہمہ

پرستش نماید کافر مطلق پندارد اما اگر ظہور و مظہر ذات حق و ہستی مطلق کہ در ہمہ ہا ہم بصفت الآن کما کان موصوف ست دانستہ پرستش کند در معنی پرستش حق تعالی کردہ باشد ایمقدمہ بآن ماند کہ اگر شخصے بارادۂ دیدن دانای عظیم الشان در یک آب جو خورد یا کلان افتد یقین ست کہ بہمان راہ داخل دریا میشود ہر کس کہ ہر دیوتا را بواسطۂ دریافت حق کہ بشش جہت لامحدود و بی رنگ مطلق ست وسیلۂ خود دانستہ پرستش نماید و غیر این باہیچ جہ امید و توقع از و نداشتہ باشد البتہ از واصلان و عارفان حق گردد ابیات عارف کہ بحق رسیدہ باشد ؛ یعنی ہمہ اوست دیدہ باشد ؛ خالی ز تعصب مذاہب ؛ پاکست دلش چو ذات واہب ؛ با شیعہ و سنی و جہود ان یکسان باشد چو ذات یزدان ؛ از خود چو بخود نزاع دریافت ؛ یک مادہ بصد اتباع دریافت ؛ وحدت ہمہ را عتبار ذاتست ؛ کثرت پیدا ازین صفاتست ؛ بشنو بہگت پرسید کہ چون ہر دو صف با یکدیگر بجنگ پیوستند اول کسیکہ پیشدستی و چہرہ نمائی نمود کدام کس بود و سردار عرضکرد کہ یک مرتبہ از طرفین چنان جنگ عظیم واقع شد کہ درمیان مرد و نامرد ہیچ تفریق نماند و جویہای خون چنان جاری شدند کہ غازیان و بہادران طرفین شناوری کردہ با یکدیگر شمشیر می انداختند از انطرف بید اچار و غیرہ پیام جلالیت برخاستند ہمہ لشکر پاکہند و غیرہ در پیش او روی بہزیمت نہادند بعضے در دریا افتادہ غرق شدند و ہیچ نام و نشان آنہا معلوم نشد کہ کجا رفتند و بعضے ہا در زمین مغرب در ملک غیر خبسان رفتہ جای گیر شدند و این طائفۂ کاپالک و سرورہ و جتی کہ مذہب بیرون سدہانت اختیار کردہ بودند از پیش سد اچار چنان بگریختند کہ اثر آنہا ہیچ جا پیدا نشد چنانچہ برگہای درختان خشک شدہ و کہنہ گشتہ در یکجا جمع شوند و باد تند آمدہ در یک لحظہ از جا برداشتہ پراگندہ سازد کہ اثری از آنہا پیدا نشود اشعار در بازی عشق صرفۂ جان ؛ زیبا نبود بہ پیش جانان ؛ آن کو کہ فدای عشق یار است ؛ او را بہ خیال کمان چہ کار است ؛ بیجان و تن ست در تن و جان ؛ آرام کہن کنار جانان ؛ در بحر فنا قدم گذارد ؛ پروای وجود و جان ندارد ؛ در راہ یگانہ خاک گشتہ ؛ از موت و حیات

وفیلان کوہ پیکر را چنور ہای سفید بالای گوشہا گذاشتہ در صف آورد ند از طرف نین لشکر
انبوہی نمود در انوقت راجہ بیبک نیای شاستر را پیش مہاموہ بطریق وکیل فرستاد کہ اول
ازین مقام کہ عبارت از بنارسی باشد کہ جای پاک ومکت پوری ست بیرون شود وازدلہای
اہل سوکرتی پرہیز نماید و در ملک دمنہیان رفتہ قرار گاہ خود سازد والا سر ترا از تیغ بیدریغ
از تن جدا ساختہ برغلیوازان جہان خوان یغما خواہم نمود وایمہ لشکریان تو کہ دم نخوت
میزنند در یک لحظہ معدوم خواہند گردید نیای شاستر پیش راجہ مہاموہ رفتہ این ہمہ
حقیقت بموجب فرمودہ راجہ بیبک اظہار کرد مہاموہ بمجرد شنیدن کیفیت مذکور از جا
برجست واز روی قہر گفت کہ کشتن وکیل گناہ عظیم ست والا ترا چنان سیاست
مینمودم کہ نیست ونابود میشدی زود پیش بیبک رفتہ بگو کہ من لاف زنی نمیدانم
الحال کہ دست بہ تیر وشمشیر میبرم حقیقت خودہا را معلوم خواہند کرد این را گفتہ تمام
لشکریان خود را طلبیدہ پاکہداکم وچاریاک وکاپالک وسربودہ وکونرک شاستر آنہا ہمہ
ہراول فوج کردہ روانہ ساخت واز نیطرف راجہ بیبک فوج بستہ بالستاد گل نیلوفر
بدست گرفتہ از ہمہ پیش پیش پرسوبی برای شد وساکمہ بید واوپ بید ودہرم شاستر
وغیرہ کہ کتابت از کہت شاستر ست وبہارتہ وغیرہ پران وسنوتر تیبوآکم وبہاسکو
آکم وہواکم ومیمان وبہاکہا شاستر وبیاکرن سمری مہادیو از ہمہ پیشتر بہ ترتیب فوج
آراستہ در صف جنگ داخل شدند سانت دختر سروہا پرسید کہ ای مادر مہربان
در بینعالم آکم شاستر وغیرہ کہ ظاہر ہستند ودرمیان یکدیگر اختلافی دارند عجب ست کہ
بہنگام جنگ چہ طور یکجا شدہ در دولتخواہی راجہ بیبک کوشیدہ اند سروہا گفت کہ
ای نور چشم در ینمقدمہ ہیچ تعجب نیست چراکہ ایمہ شاستر در بید پیدا شدہ اند
در معنی از یک پدر پیدایش دارند باوجود آنکہ درمیان خودہا خصومت می ورزند اما
در پاس حکم پدر خود سعی کمال دارند وہم یک تدبیر مینمایند واگر در آکم شاستر ہم کہ پرلبش دیوتا
مذکور ست ہیچ اختلافی نمیتوان گفت چراکہ از کل شی جلوہ ذات مطلق ہویدا ست اگر
کسی دیوتا را جدا ازان تصور نمودہ بجای آنذات کہ از حد ونہایت ونام ونشان منزہ ومبرا ست

دیگر در خویش بزد و سود امکن این راہ صفا چند در بندگی حرص و ہوا لیکن مرا بشن بہگت
برای خبر اینمقدمہ پیش راجہ بیبک فرستادہ بود و خود بدولت در چکر تیرتہ مقامت گرفت
و نیز بزبان مبارک فرمود کہ اول مقام ما در بانارسی بود چون دیدم کہ ہنسا یعنی خونریزی
در انجا بسیار میشود لاچار از انجا برخاستہ در چکر تیرتہ باید رفت و ہمہ حقیقت
جنگ را باید اظہار نمود این را گفتہ در مقام بشن بہگت رفت دید کہ سانت نزدیک بشن
بہگت نشستہ کنگاش میکند سردہا پنہان شدہ شنیدن گرفت سانت پرسید
کہ ای سمی بشن بہگت خاطر شما کہ بارہ متفکر و ملہ میشود از چہ رنگ دست بشن بہگت فرمود
کہ ای دختر ما بین راجہ بیبک و راجہ صاموہ صف جنگ عظیم واقع شدہ بود معلوم نشد
کہ فتح یافت سانت التماس نمود ای صاحب قدردان اینہمہ توجہ کہ شما لحال راجہ بیبک بگت
ما را اینمعنی مشخص و تحقیق شدہ کہ فتح بجانب بیبک ست بشن بہگت گفت اگرچہ ہمچنین ست
کہ تو میگوئی بیبک را کسی نمیتواند پسپا ساخت اما چون با راجہ بیبک رابطہ اخلاص ما
از تہ دل مقرر ست ہر آینہ خواہان خیریت او میباشم سردہا کہ پیش راجہ بیبک رفتہ بود
این ہمہ جنگ و جدل کہ بحضور او شدہ تا حال او ہم نرسیدہ درین ضمن سردہا حاضر
شدہ و زمین خدمت بلب ادب بوسیدہ بایستاد بشن بہگت فرمود کہ ای سردہا
با خیریت آمدی و اینہمہ کسالہ راہ و کشمکش ہنگام جنگ کہ بتو وارد شدہ ازان کدورتی
در دل تو راہ نیافتہ باشد سردہا عرض کرد کہ از طفیل شما خیریت و عافیت ہمہ جاست
سانت دختر سردہا کہ در مجلس بشن بہگت نشستہ بود زود دویدہ قدم بوسی مادر خود
نمود بشن بہگت از سردہا پرسید کہ باری اصل صاموہ را بگو سردہا التماس نمود ہر کہ بنای
ازین درگاہ روگردان باشد یقین ست کہ احوال او بخواری و زاری میکشد چون شما
بدولت اینطرف تشریف آوردہ بودند صبحی در عین طلوع آفتاب نقارہ ہای جنگی از
ہر دو طرف بنواختند و غازیان آزمودہ کار یراقہا بستہ سلاحہا پوشیدہ در معرکہ گاہ
در آمدند آوازہ نقارہ ہای و کرنای و سنکہ از ہر طرف چنان بر پا شد کہ گوش اہل زمانہ کر شد
از سم ستوران دران پہن دشت زمین شش شد و آسمان گشت ہشت

واندوه بسیار در باطنش راه یافت واقعه جنگ را دیده برگشت در راه خود از روی بی استقلالی
گفتن گرفت که گرچه کام کرده ولو بهمه وغیره زبان طعنه بر مذهب ما میکشادند دست رد
بران می نهادند و با ما سینه صافی نداشتند اما چون از یک قبیله پیدا شده بودیم از بهجت
لشکر سوگ و غم پیرامون خاطر ما گردیده که در یک طرفة العین اینها همه بملک عدم رفتند
هر چند دل خود را بسحر فهای تسلی افزا آرام نما تسکین میدهم اما الفت و محبت پیوندهای خویش
و برادری دامن گیر شده نمیگذارد که بصبر و شکیبائی درآید و از گرداب درد غم و بیقراری برآید
بازار زردی دوراندیشی بخاطر می آید که هرگاه آسمان و زمین و دریای هفتگانه و برهما
و بشن و مهیس و اندر و آفتاب و ماهتاب وغیره موجودات که بنظر می آید همه از عرصهٔ وجود
بشهرستان عدم خواهند رفت و فانی و نابود مطلق خواهند گردید تا بدیگری چه رسد
پس برای چه در آتش ماتم دل را چون عود باید سوخت و چراغ غم در اندوه در دل نباید
باید افروخت **ابیات** هر بهاری و خزانی در پی ؛ هر کمالی و زوالی در پی ؛ این مراتب
که بنانی باشند ؛ همه در گردش خوانی باشند ؛ صد هزاران چو سکندر و جم ؛ بوجود
آمده گشتند عدم ؛ شان و شوکت و چنین جاه و حشم ؛ چیست خوابی و خیالی و عدم ؛
نقد عمرت ز چنین در گذر ست ؛ نظر تو همه بر جاه و فر ست ؛ چند خواهی که ده هزاری
گردی ؛ میشوی گرد که پیشت گردی ؛ عمر هرگاه معین نبود ؛ هیچ بنیاد تعین نبود ؛
بندهٔ بندهٔ دیباچه شوی ؛ غافل از توشهٔ عقبی چه شوی ؛ مرگ در پیش و تو در فکر دگر
نفع را هیچ ندانی ز ضرر ؛ بسته یکدم بادی بباد ؛ کردهٔ بر باد هزاران بنیاد ؛ ناخلف وار
ز میراث پدر ؛ پا نهادی تو ازین خانه بدر ؛ نامه از جمل سیه میسازی ؛ از کجا رفت
کجا میبازی ؛ هرزه هستی و وهمی از پیش ؛ میشود دور ز دانستن خویش ؛ بندهٔ
وهمی ست درین زنده خود اوست ؛ مغز مغز ست و بی مغز و پوست ؛ بنده و زنده
نمود یست به بین ؛ غیر او را چه وجود یست درین ؛ غیر حق نیست درین زنده و بس ؛ اعتبار
دل هر بنده و بس ؛ باطن بنده ز حق مالامال ؛ ظاهر بنده همه وهم و خیال ؛ ظاهر بنده
همه پوستگی ؛ باطن بنده پر از دوستگی ؛ دو قدم شد همگی ره در پیش ؛ یکقدم بر خود

زغیر حق سراپا روزہ دارد ؛ بحق از حق بود افطار عارف ؛ ز صورت تا درین گلزار معنے
بپائی دل شدہ رفتار عارف ؛ ز تحقیق ست نی از روی تقلید ؛ انا الحق گو درودیوار
عارف ؛ ز یکرنگی بیکرنگی فتادہ ؛ یکی شد سبحہ و زنار عارف ؛ ز حجب آسمانہا
درگذشتہ فروغ مشعل اسرار عارف ؛ فنائی او بحق در خود ز خود شد ؛ بخود بیخود شود
گفتار عارف ؛ ولی از دانۂ سر برکشیدہ ؛ بوجہ خوشہ صد انبار عارف ؛ این حل
دقایق ز حقایق پیدا ست ؛ بروی حقائق چہ دقائق پیدا ست ؛ آن پرتو نوری کہ ندارد صدے
در آئینہ وجہ خلایق پیدا ست ؛ با آنکہ سوای حق بدانی خود را ؛ غافل ز لقای حق بدانی خود را ؛ در ظاہر
و باطن نیابی جز حق ؛ ہر گاہ کہ جای حق بدانی خود را ؛ **داستان چہارم تمام شد**

حقیقت جنگ فیمابین راجہ بیبک و راجہ مہاموہ و کشتہ شدن لشکریان راجہ مہاموہ و فتح یافتن
راجہ بیبک و گریہ و زاری کردن من یعنی دل در ہنگام عدم کشتن تمام قبیلہ پرورتی و بعد ازان پرسوتی
بستنہای تسکین افزا و حرفہای بیقراری ربا دل را از انخالت درین داستان مذکور خواہد شد

داستان پنجم

ابیات چہ میگوئی ایجا من پرسمت ؛ ز جان پرسمت کای زتن پرسمت ؛ منت فانی و حرف فانی مگو ؛
بگو از بقا آنچہ من پرسمت ؛ بصورت چو وہمی دو ہمت عدم ؛ اگر گمیت در پیرہن پرسمت ؛ بجز قصہ سوز توحید عشق ؛
کجا از زمان و زمن پرسمت ؛ ز حالات خود گو کہ تا کیستی ؛ نہ من حالتی نل دمن پرسمت ؛
بدار الفنا مبتلائی ہمہ ؛ چہ شد شوق حب الوطن پرسمت ؛ بجز صدق و اخلاص
تحقیق حال ؛ نہ از برگ و تقلید من پرسمت ؛ بگو ای دل عندلیبانہ مست ؛ سخن
از بہار چمن پرسمت ؛ حالی این حکایات آرام ریز در راوی این روایات حلاوت انگیز
چنین روایت کردہ ست کہ چون بردہا از بستن بہگت پیش راجہ بیبک رفتہ بود
حقیقت احوال تمام جنگ و قتل شدن قبیلۂ راجہ مہاموہ بنظر خود معاینہ نمود اگرچہ
سردہا کہ از جملہ بندگان و باکان این عالم فانی ست و در قبیلہ راجہ بیبک پیدا شدہ
اما باز چون کام کردہ و لوبہہ وغیرہ ہمہ از یک قبیلہ زائیدہ اند چنانچہ ایمنعنے مفصل در
داستان اول مذکور شدہ خاطر بردہا از کشتہ شدن ایجماعۃ بغایت طپید و درد

بہلبان براجہ ببیک عرض نمود این بانارسی چہ خوش مکان با فیض و جای پاک ست
مہادیو این را دارالسلطنۃ خود قرار دادہ ست و این مکت پوری مجمع صفات علیہ
موصوف ست دسری گنگا جیو مابین این شہر جاریست و مردم اینجا عابد و زاہد و سالک
و عارف و حق پرستند ابیات حال فاسق ز خوی او پیدا ؛ حال عاشق ز روی او
پیدا ؛ حال ہر کس ز فعل او می بین ؛ بگذر از قال راہ فعل گزین ؛ معنی فعلیست ہر بد و
نیکو را ؛ در پردۂ قول کردہ پنہان رو را ؛ گر میخواہی کہ مرد را بشناسی ؛ در فعل نگاہ کن
نہ در قول او را ؛ راجہ پرسید کہ ای بہلبان این دیوالہ کلان کہ دران ہجوم مردم بسیار ست
از کیست بہلبان التماس کرد کہ در اینجا بر ہمان سری کیشو جیو مقرر ست میگویند کہ ہر کہ
باعتقاد درست دیدار کیشو جیو بکند از آلایش ہمہ گناہان پاک شود و کارش بوجہ احسن
سرانجام یابد از استماع این مذکور راجہ اندرون دیوالہ رفت پرستش کیشو جیو بصدق
دل بجا آورد اشعار مسلمان گر ندانستی کہ بت چیست ؛ بدانستی کہ دین در بت
پرستیست ؛ اگر شرک ز بت آگاہ گشتی ؛ کجا در دین خود گمراہ گشتی ؛ ندید او از بت
آن خلق ظاہر ؛ بدان علت شد اندر شرع کافر ؛ درون ہر بتی جانیست پنہان ؛
بزیر کفر ایمانیست پنہان ؛ ہمیشہ کفر در تسبیح حق ست ؛ وان من شی کفت اینجا چہ
ذوق ست ؛ نہ ہر کفر کفر ست و ایمانست ایمان ؛ بسا کفر کو را ہمہ جانست قربان ؛
ہمہ عالم از دست پاینده ؛ او بود میر صاحب و بنده ؛ او ست موجود در جمیع وجود ؛
موج را غیر آب بود نبود ؛ اصل اینجا غیر او دو مبین ؛ خواجہ و بندہ جز نمود مبین ؛ بگذر از
خواجگی و بندہ مباش ؛ غافل از خود چو نفس کندہ مباش ؛ بعد از طواف راجہ ببیک
از دیوالہ بیرون آمد و بتمام جمعیت خاطر سوار شد بہلبان عرض نمود کہ بنظر خود معاینہ نمایند
کہ فوج کام و کردہ دلو بہہ و مدومتہ وغیرہ از پیش فوج مایان رو بہزیمت نہادہ راجہ ببیک
گفت کہ انشاء اللہ تعالی از کرم ایزدی اینہمہ بدنہادان کہ در شرارت انگیزی ہمتا ندارند
زود بعدم خواہند رفت ابیات بجز حق نیست چون در کار عارف ؛ دو عالم زان
نیاید کار عارف ؛ سوائی حق متاع دین و دنیا ؛ نباشد ہیچ در بازار عارف ؛

غذائی انبیا و اولیا شد ؛ ز عریانی ردائی بہر خود کن ؛ رجوع ای جان غذائی بہر خود کن
غذای از آتش خود سوز میکن ؛ بیا و اوشبی را روز میکن ؛ چون بیدوتی پیش راجہ
رسید عرض نمود کہ سنتوکہ حاضرست راجہ بتمام مہربانی نزدیک خود طلبیدہ
فرمود زود برو لوبہہ را کہ آزار دہندہ مردمان ست نیست و نابود بکن کہ از دست تو
این کار بوجہ احسن صورت پذیر خواہد شد سنتوکہ از حکم راجہ تعظیم بجا آوردہ در ہنگام
رخصت شدن عرض نمود کہ انشاء اللہ تعالی از حکم راجہ جیو آن بدبخت را کہ خواہندہ
جرائم و معاصی ست چنان برداشتہ بر زمین خواہم انداخت کہ نام و نشان او نماند
چنانچہ سری رامچندر راون را معدوم ساختند ابیات جمعی بعلم جان و دل سوختہ اند
جمعی ز عمل چراغ افروختہ اند ؛ جمعی خس و خاشاک دوئی را رفتہ ؛ چشم دل خود ز غیر حق دوختہ اند
جمعی بر سوم نیک نام اند ہمہ ؛ جمعی بدنام شرب و جام اند ہمہ ؛ جمعی کہ ز بند خویش آزاد
شدند ؛ با معرفت صرف بکام اند ہمہ ؛ زاہد در رہ بنالہ و آہ نشست ؛ سالک در
قطع ماسوی اللہ نشست ؛ غافل در حب بے ودا مانست ؛ عارف بر تخت لی مع اللہ
نشست ؛ از دائرہ دل برامدہ خوشہ ہا ؛ از خوشہ ہا پر شدہ این گوشہ ہا ؛
در گوشہ ما چون و چرا را رہ نیست ؛ جمعیت دل گشتہ و بی توشہ ما ؛ بعد از ان
شخصی نجومی پیش راجہ آمد و اظہار نمود کہ ساعت سواری ہمین امروز ست راجہ بر بخت
شاہنشاہی نشستہ نقیبان را جا بجا فرستاد کہ در لشکر ندا بدہند کہ جوانان آزمودہ کار
و امرایان نامدار و پہلوانان شیر شکار و فیل افگن و دلیران صف شکن برایہای محکم بستہ
و سلاحہای تر تکلف بر بدن کشیدہ حاضر شوند و بجہت سواری خاصہ رتہہ بیارند
و فیلان کوہ شکوہ پیش الستادہ بکنند و تمام لشکریان دل خود را بر حرب دادہ و اعتقاد
بر عنایت ذو الجلال نمودہ در معرکہ گاہ در آیند درین اثنا بہلبان رتہہ را برای سواری طیار
کردہ آورد راجہ برخاست بتمام تہور و جلالت بالای رتہہ سوار شدہ راہی گردید سیم و دام
و تیم و نیم در ہم چرچ و بیرگ و گیان ہمہ داخل فوج بودند اشعار بادلیری اگر دو چار شوی
با حقیقت درین تکار شوی ؛ ہمہ شیران مسخرت باشند ؛ ہمچو روباہ بر درت باشند

ذیمہ جملہ ہمسایۂ اوست ؛ نہ مرد داہل دردنہ پیر وجوان ؛ یعنی طفلیست غفلتش دایۂ اوست
راجہ بیک دانست کہ فی الواقع جہان کردہ را میتواند زبردست خود نمودہ در قید آورد چہان
عرض کرد ای بادشاہ عالم وعالمیان ہنگامی کہ من کردہ را معدوم میسازم ہمساوید
وسہ والک و دو بکہہ اینہمہ از خود زبون خواہند شد بلکہ خود بخود معدوم خواہند گردید
ابیات در عالم فقر راستی پیشہ کن ؛ از صدق وصفا خیال واندیشہ بکن ؛ از بہر
تراشیدن این کندہ نفس ؛ میکن وتسلیم ورضا پیشہ کن ؛ راجہ چہان را رخصت
کردہ بعد ازان بیدوتی را فرمود برای فتح کردن لوبہہ سنتوکہہ را بیار بید بدیار نود و
پیش سنتوکہہ رفتہ اظہار نمود کہ ہمارا جہ ترا یاد کردہ ہست باید کہ روانہ حضور شوی سنتوکہہ
حسب الحکم برخاستہ راہی شد در راہ گفتن گرفت کہ زبون کردن لوبہہ چندان دشوار
نیست اما اگر کسی گفتہ مرا بسمع رضا بشنود غریبی کہ بر در دنیا دار میرود ومدح وتعریف
او از حد زیادہ نمودہ حاجت از و میخواہد دنیا دار روی توجہ درہم کشیدہ متوجہ احوال او
نمیشود وبہ نرمی جواب ہم نمیدہد اشعار بخیل اربود زاہد بحر وبر ؛ بہشتی نباشد بحکم خبر
بر سر زشت روی خاک خوشست ؛ سینۂ عیب جوی چاک خوشست ؛ زشت خو را
دلش کباب بود ؛ آتش عیب جو در آب بود ؛ پس اہل قناعت را باید کہ در گوشہ ہا ئے
جائی اختیار نمایند کہ بی خلل وآرام افزا باشد وبرای دفع گرسنگی بر درخت ہای جنگل میوہ ہا ئے
گوناگون کہ بسیار ست بی طلب وسوال بدست می آید ابیات نیست یا جوع چون
رجوع او ؛ شد غزائی فقیر جوع او ؛ چون غذا جوع شد رجوعی نماند ؛ سیر شد با خدا
وجوع نماند ؛ برای نوشیدن جا بجا تالاب پر از آب نفیس ومہر ہای جاری وبرائے
خواب نمودن بستر گاہ نرم گلہای سا ملا برای دیدن والحان مرغان برای شنیدن بی منت
عالمیان اینہمہ سامان جمعیت باہل قناعت طیار ست اشعار دو تای نان اگر از گندم ست
یا از جو ؛ دو تای جامہ اگر کہنہ ہست باخود وتو ؛ چہار گوشۂ دیوار خود بخاطر جمع ؛ کہ کس
نگوید از نیجا بخیز وآنجا رو ؛ نبز داہل قناعت چہ دولتیست بزرگ ؛ ہزار مرتبہ بہتر ز ملک کیخسرو
غذا از جوع بس مطبوع باشد ؛ طعام اہل باطن جوع باشد ؛ ز خوان عشق این نعمت عطا شد

راجہ نشست بچار را خلعت ہای بی بہا پوشانیدہ بمہربانی تمام رخصت بطرف لشکر ہا موہ کرد باز
راجہ بیک بیدوتی را طلبیدہ اشارہ نمود کہ برای فتح نمودن کردہ چہارا باید آورد بیدیا
زود پیش چہان رفتہ حقیقت طلب داشتن معلوم کرد چہا بمجرد شنیدن ایمعنی روانہ در
حضور گردید در راہ میترنم باین ترانہ شد کہ ظفر یافتن بر کردہ آنقدر کار صعب نیست اما
کسی مشورت مرا نمیشنود در جای کہ کردہ برمیخیزد ہمہ عالم باین روشنی وکشادگی
در نظرش تیرہ وتاریک وتنگ مینماید وتمیز نیک وبد از میان دور میشود نہ اختیار گفتگو
در دست اینکس نمیماند نہ زمانہ صبر وتحمل وتمیز در احاطہ عقل برجای باشد آیات
رہبر ودور چند گردانی ؛ غضب وحرص وکبر ونادانی ؛ تخم دوزخ صفات زشت نشت ؛
فعل نیکو ہمہ بہشت تست ؛ ودر دل شخصے کہ من نزول مینمایم ہیچ از دشنام وبغض
وبد گفتن وزدن سرزد وہمیشہ شگفتہ رو باشد اینہمہ برداشت غیر معقولات ہنگام غصہ چنان مینماید
کہ چنانچہ در راہ ساون ہمہ خوہا با اینہمہ طغیانی آب داخل دریای عظیم الشان میشوند دریا از جا
نمیرود وبر حد خود ساکن میباشد وآتش بکدرو تیرہ نمی شود اشعار پست رفتار وپست ہمت
وسہل ؛ بی حقیقت بود دکان جہل ؛ مرد آنست از زبردستی ؛ بہ بلندی شود نہ در پستی ؛
در ذاتی باذات تو ای طالب ذات ؛ موجود بذاتی نہ برآیات صفات ؛ ای جاہ خودی را دور سہ کز بکنی
از خانہ خود بیا بی آن آبحیات ؛ از بیقسم اوضاع واطوار قرار افزای وبی آرامی ربای خود
گفتہ گفتہ نزد یک راجہ بیک رسید بیدوتی بعرض رسانید کہ چہان حاضر ست راجہ بیک گفت
کہ ای چہان ترا بجہت دستگیر نمودن کردہ طلب داشتہ شدہ چہان عرض نمود کہ از سایہ اقبال
شاہنشاہ زمین وزمان کردہ کمینہ پیشہ ترا چنان برداشتہ بر زمین خواہم زد کہ کہا سر دیوار آدیو
کشتہ بود راجہ فرمود کہ بکدام یراق توانی کردہ را کشت چہان عرض کرد کہ از بد گفتن ودشنام
دادن وخشم کردن ابر وہیچ در دل کدورتی نیارم ولازم ندارم در جائیکہ کسی از روی سنگدلی سختی نماید
در تقابل او من بملایمی ونرمی پیش آیم سخنہای عیب وملامت وندامت را شنیدہ بمثل دعا و
خیال کنم ابیات بر سر تخت معرفت بنشین ؛ عدل وانصاف مہر ولطف گزین ؛ خلق
نیکو وزیر خود وگردان ؛ ہمہ عالم اسیر خود گردان ؛ آفسردہ دلی کہ خواب غفلت مایہ اوست ؛ اوصاف

وطرب ریز گفتہ ببارگاہ جہان پناہ راجہ بیبک رسید بیدوتی عرض نمود کہ بشست بچار حاضر است
راجہ چون متوجہ شد بشست بچار لوازمۂ عبودیت و بندگی بجا آوردہ عرض نمود کہ برای کہ ام کار
این ذرۂ بیمقدار را یاد فرمودہ اند راجہ بیبک گفت کہ ای سرمشیہ سطر لیقیت وای دلربای
اہل حقیقت در ینولا بارا جۂ مہاموہ صف جنگ قرار یافتہ و در لشکر او کام خیلی دم از مردانگی
و دلاوری میزند ترا برای یافتن ظفر بر و دستگیر کردن او طلب کردہ شد باری برافتہای خود بنماکہ
بآن توانی فتح یافت بشست بچار سر نیاز بر زمین عبودیت نہادہ بعرض رسانید اگرچہ در آن لشکر
کام نافرجام بغایت زور آور ست واز انواع گلہای رنگارنگ تیر و کمان بدست دارد و از نظر
اینغریب کہ از جملہ فدویان این درگاہ ست بی یراق واقع شدہ اما چون ظل اقبال لایزال
مہاراجہ بر فرق ما مبسوط ست امید وارم کہ این بدبخت را چنان برداشتہ بر زمین خواہم زد
کہ اثری از او در عالم پیدا نباشد **ابیات** میگریزد ز پیش صاحب حال ۔ فوج ماضی بفوج
استقبال ۔ نتواند باو برابر شد ۔ آنکہ بر حال خود دلاور شد ۔ چہ ہمگی دو چیز کہ در بساط او
ہستند فخر میکند اول خیال و تصور طائفۂ عورت کہ بجمال باکمال باشند دویم بنظر
اعتبار دیدن آن فرقہ مذکور را این ہر دو چیز را چنان بسخنہای تمیز آمیز و معرفت انگیز چنانچہ
کہ بالا مذکور شد وجود زبان را مضغہ گوشت و استخوان و انمودہ دلہای مردمان را از انطرف
بنوعی خواہم گردانید کہ مطلقا راجع بآن سو نشوند و گذری دران کو ننمایند **اشعار** شوقے
کہ بجز حق بتو شد پابندی ست ۔ عقلی کہ شود مائل دنیا بندی ست ۔ در راہ خدا بجز خدا
ای سالک ۔ دنیا چہ بود خواہش عقبی بندیست ۔ راجہ بیبک خوشدل شدہ گفت کہ
علاج بستن و کشتن و شکستن تیز گام نزد تو خاطر خواہ ست اما کام خیلی زبردست
و مردانہ و دلیر ست چندین چیزہا کہ اکثر درین نسخہ در داستان اول مسطور شدہ لوازمۂ
افزونی جاہ و حشم او ست ملاحظہ داریم کہ مبادا املاش تو بجائی نرسد **ابیات** کامل
کہ دمی در طلبش مرد شود ۔ چون باز بجوی خود رود سرد شود ۔ کی در رہ اہل درد بیدرد شود
او خفت بجفت چنان فرد شود ۔ بشست بچار التماس نمود کہ از سایۂ اقبال مہاراجہ ہمہ
خوب خواہد شد زود در خصت فرمایند کہ رفتہ آن گمراہ کنندۂ خلائق را نیست و نابود سازم

که با او مقابل شود و اسیر خود گرداند راجه بید بدیار اطلبیده فرمود که زود پیش بشست بچار رفت
دلاسا نموده او را بیار بید وتی بسرعت تمام نزد بشست بچار رفته اظهار نمود که راجه جیو از کمال
عنایت ترا حضور طلب نموده اند بشست بچار بمجرد شنیدن این حقیقت برخاسته روانهٔ
حضور شده در راه با بید وتی گفتن گرفت که این کام ناکام که بغایت هرزه گرد و بی آرام است
و در فریب دهی و بحلیطه گری نظیری ندارد و تمام عالم را زیر و زبر کرده از گلشن هدایت شیخ
در گلخن ضلالت انداخته نشانهٔ پر بلا و آفت ساخته است نظم نفس هر کس دلیر میگردد ۞ اندرین
پیشه شیر میگردد ۞ عقل بیچاره همچو روباهی ۞ نشود روبرو باو گاهی ۞ راجه مهاموه را از راه
نادانی و کوته اندیشی این کمینه و ناصاف سینه را چنان خیره کرده است که هیچ نیک
و بدی را نمی فهمد و طائفه زنان را که بجز گوشت و استخوان و رگ و خون چیز دیگر نیستند
عوض تن آنها که چون چرخ گردانست چه زیبائی و زینت وارد زود کنده میشود و
اعضای او از هم میریزد و در نظر کوتاه بینان خوش آمده است بمثل جان خود بلکه بهتر از ان
دیده ساده دلان را مائل آنها کند صورت بدست غافل معنی چه داند آخر کو باجمال جانان
پنهان چه کار دارد ۞ دودمانی که صاحب هوش و عقل اند نیز از فریب کام بی آرام دیده
نادیده تصور کرده از جامیر وندی بی تمیزانه بر ظاهر وجود زنان که بمروارید و جواهرهای قیمتی و
بزیور تکلیف آراسته میباشد نظر کرده عنان اختیار از دست داده فریفته میشود و
مصرع تن وری چیست دل وری باید ۞ آدمیست اگر شعارت نیست ۞ جز بحیوانیت
قرارت نیست ۞ اما اندکی در باطن آنها بنظر نمی گذارند کمتر از مرتبه یابند که جز چرک و پلیدی
و بدبوئی که نشان از دوزخ میدهد چیز دیگر در وپیدا نیست ۞ جسم و جان و لباس و زینت
هیچ ۞ شاهد و هم شراب و جامت هیچ ۞ غیر حق هر چه هست فانی بین ۞ اصل این جمله
جاودانی بین ۞ این کام بد نهاد که خرمن تمیز و شعور خود بباد هوا و هوس داده است اینهمه مردمان
از جانب حق گردانیده فرمان بردار خود کرده است از قهر آفریدگار که کل شی محیط و بسیط است
ملاحظه ندارد ۞ تا کی ز فریب و نفس شهوت بازی ۞ روز و شب خود صرف بغفلت سازی
قولت دگر و فعل دگر حال دگر ۞ با اینهمه بر دانش خود می نازی ۞ از نیقسم سخنهای نصیحت آمیز

زاد او همه بگذر چونکه ماد او همه اوست ؛ چو ماد او همه او شد نماند جای ما ؛ وجود بود و نبود ای دل
همه حرفیست ؛ بیا بمعنی این حرف سک ربائی ما ؛ میتری گفت کای کامروای جهانیان بر انچه
بشن بهگت بتوفر موده است بعمل آر میباد اراجه بهیک از گفتهٔ عورت خود که مست نام دارد از عبادت
او نیاید و در تلاش آوردن او بپکند سستی تغافل ورزد ابیات سستے و کاہلی ست اعیارت
بی دلیری نمیشود کارت ؛ بر سر کار دل دلیر نشین ؛ چند روباه همچو شیر نشین ؛ افسرده دلا بتازگی
کوشش کن ؛ از نشار حال و معرفت جوشش کن ؛ از جوی غزال ساز و خودی ها در باز ؛ بنشین و
ز عریانی خود پوشش کن ؛ جمعی که بخواب و خور چو حیوان ماندند ؛ در بادیهٔ هجر پریشان ماندند ؛ نادیده
جمال حق در آئینهٔ جان ؛ چون دیده ز دیده خویش پنهان ماندند ؛ سر دهاپیش راجه بهیک رفته
سراغ بشن بهگت رسانید راجه بهیک از استماع اینمعنی خوشدل شد کمر سعی بر بسته مستعد
بجنگ شد شخصے از جمله حاضران راجه بهیک در انوقت مذمت راجه مهاموه کردن گرفت که
این موه بی شکوه عجب مردی کوته اندیش دید کردار و پر تقصیر واقع شده است و این شیوهٔ غیر معقول
باعث خرابی بنیاد او خواهد شد چرا که من یعنی دل را که پرتوی از نور آلهی ست زندانی این عالم که جزو هم و خیال
بیش نیست ساخته از اوج بهشت در عین جنم نشستے انداخته نمیدانم که در حق او چه بدی کرده است
و از سر چشمهٔ انبرت یعنے آب حیات که همیشه در گلشن دل جاری ست برداشته فریفته لذات اینجهان
موهوم کرده نمیگذارد که جامی از ان چشمهٔ حیات در کشد و خود را از چاه جهل و نادانی برکشد اشعار
دل اگر یافت خانهٔ اصلی ؛ خانه بر آن یگانه اصلی ؛ آفتابش اگر طلوع کند ؛ شب تار کی رجوع کند
نظم گر زنده دلی تو صاحب بنده نه ؛ ای صاحب بنده هیچ شرمنده نه ؛ ار زنده نه ابهیچ ار زنده نه ؛
راجه بهیک گفت که اکنون فکری باید کرد و دستوری باید نمود که لشکریان حریف چه طور زبون شوند
و فتح ما بران لشکر عظیم چگونه روی دهد اما چون الطاف بشن بهگت حامی و یاور و تائید ات
کارساز مطلق رفتن در هر باب صواب امید وارم که اینهمه تردد ما بوجه احسن صورت پذیر گردد و عنقریب
راجه مهاموه با امرایان خود دستگیر شود نظم کیست عالم بریز خلق خدا ؛ کرده در بند خویش حرص و هوا
او محاسب بود بنفس خویش ؛ باخدا از خودی جدا میباش ؛ در حقیقت دمی گذار کمن ؛ از خودی در خدا
قرار کمن ؛ در لشکر موده سپه سالار و امرای نامدار کام ست و در لشکریان بجز بشت بجار و دیگری بنظر نمی آید

از طفیل لشن بھگت از دہن ملک الموت نجات یافتی در معنی دوبارہ حیات بتو عائد گردیدہ سردہا گفت
کہ چون لشن بھگت حقیقت احوال من معاینہ کرد بر راجہ مہاموہ اعتراض کردید کہ آن روباہ شیر نما
پا از اندازہ حد خود بیرون نہادہ از نیقسم شوخ و دلیر شدہ در مکان من کہ معجز نیکان و پاکان
اینطور راہ یابی بدبخت را فرستادن و خلل انداختن چہ بود انشاء اللہ تعالی در ینباب چنان
سعی نمایم کہ نام و نشان راجہ مہاموہ در بیغالم نماند بنابران حکم کردہ کہ زود در فتہ راجہ بھیک را اشارت دہ
و خاطر نشان او بکن کہ از کام و کردہ و منسر و مذہیچ وجہ ملاحظہ در دل نیاوردہ برای رفع راجہ مہاموہ
کمر سعی بربندد و بہمہ ابواب خاطر جمع دارد کہ بیراگ و دم و جم و تم و غیرہ ایہمہ امرایان نامدار را کہ بغایت
مردانہ وصف شکن واقع شدہ اند برای مدد بطرف تو تعین نمودم و من ہم در ہنگام جنگ در صف
بسوی تو آمدہ داخل خواہم شد و سانت و غیرہا با او نپکہد ملحق ساختہ چنان تدبیر میکنم کہ زود
پربودہ چندر ظاہر شود بنابران من باضطرابی تمام پیش راجہ مذکور میروم **ابیات** نی بندبودے
نہ قیدمائی بہتر ۔ مسکینی و عجز و بینوائی بہتر ۔ ہیچ دانی کہ منم کو کہ بود ۔ این کدام ست جز این کو کہ بود ۔
جز ظلامیست چہ شد زبور شد ۔ غیر دریا بنگر جو کہ بود ۔ نیست ہرگاہ خبر موجودی ۔ مومن و کافر و ہندو کہ بود ۔ آب در قطرہ کہ قطرہ
در آب ۔ گل چہ چیز نیست محبی بوا کہ بود ۔ تو بتر ہی خود نگر کہ تا آمدن من کجا خواہی ماند میتری پاسخ داد کہ ای مراد بخش نامرادان
من باہر سہ ہمشیرۂ خود کہ انو کنپا و مودنا و ایچیپا باشد بواسطۂ سرانجام مہمات راجہ بھیک دل بی نیازان
و مسکینان و صاحب ہوشان و سادہ لوحان خواہم بود **اشعار** علم و حیل اند مانع این راہ ۔
سادگی معتبر درین درگاہ ۔ نفس بند و دل فریب و جان حجاب ۔ رہ این ہر سہ بر و نیستای عزیز
سردہا گفت کہ ای میتری شنیدہ شدہ کہ در کنار بہاگیرتھی سو بھیک چکر نام تیرتھی مقرر ست در انجا
راجہ بھیک سکونت دارد بواسطۂ عورت خود کہ او نکہدنام اوست خیلی پریشان طور نشستہ عبادت
میکند سخنہای میان را شنیدہ مت نام راجہ بھیک پہلوی او نشستہ بہت مانع میشود کہ تلاش او در
او نکہد نکند ۔ **ابیات** آنکہ مغلوب او حواس نشد ۔ کم ز نسناس ماند ناس نشد ۔ آنکہ در حکم او ست
دیدۂ و دل ۔ او بجانان نشست و در منزل ۔ چو در رضای خدا محو شد رضای ما ۔ زبود او ئی او ہست
و بود ہای ما ۔ زمدعای جہان و جہانیان رستم ۔ ببار آمد تا تحمل مدعای ما ۔ فنای تا بفنائی گشید و باقی
شد ۔ فنا فنا شد یعنی درین بقائی ما ۔ ہمہ زاد نبود او ہمہ بود بالذات ۔ بذات واصف چین ست ماجرا ما

مرد بمیعنی کہ می لافد زوحدت ہرزہ گوست ؛ چون دہل خالی درون ہست ازبرون افغانگر
میتری نام سمیلی سردہا بود کہ از جملہ خیر خواہان او بود آمدہ حاضر شد اظہار نمود کہ باس موونا
گفتہ کہ سردہارا بہیروی بدیا از فن فریب از زمین برداشتہ بالای آسمان برده بود میخواست
کہ بنوعی معدوم سازد کہ نام ونشانش در عرصۂ وجود نماند فاما از طفیل عنایت بیغایت
بشن بھگت کہ شاملحال او بود رہائی یافتہ از انجا کہ دل بغیل من کہ پیوستہ خواہان خیریت تو
میباشد بمجرد شنیدن این سخن جانگداز آتش بی آرامی در خرمن صبر وقرار من افتاد
وجمعیت باطنی رو بسوی بادیۂ تفرقہ وخرابی نہادہ بتمام اضطرابی افتان وخیزان تا انجا
رسیدم باری حقیقت خود را بگو کہ این را چسنی بدنہاد چہا کرد **ابیات** یلد وتاکیر وکاسہ
نہ کسی ست ؛ تشنہ خوان سکرار ہوسی ست ؛ بار تا بار نسبی فرق بدید ؛ یار وبیشل وغرض
نیست پدید ؛ درد فا نفع وضرر یکسانست ؛ تنگدستی محک یارانست ؛ سردہا گفت
کہ ای محرم راز نہانی وا بدوست جانی چگونہ سرگذشت احوال خود کہ بر من واقع شدہ بود
بتو بتفصیل باز نمایم ہرگاہ خیال آن در خاطر من میگذرد تب لرزہ در اندام من می افتد شکر
ایزد را کہ از دست چنین بلای عظیم خلاصی یافتہ باز در عالم حیات بدیدار فائض الانوار تو
مشرف شدم میتری گفت کہ ای صاحب ہوش چون در آتش قہرش بھگت آن
بد یا بہیروی مانند خس بسوخت وبیخ وبنیاد ہستی او از بیخ عالم فانی بر افتاد اکنون چہ ملاحظہ
داری حقیقت او را بتفصیل اظہار کن سردہا گفت کہ آن ابد یا بتمام جلالیت از اوج آسمان مانند
بار برزمین افتاد در ہر دو جنگل مرا محکم گرفتہ ببرید چون من در ہوا ترسناک شدہ با واز بلند گریہ وزاری
آغاز نمودم از استماع آن از روی شفقت وبندہ پروری کہ لازمۂ ذات عالی خدمات او ست بشن بھگت
متوجہ احوال من شدہ نگاہی از کمال الطاف بسوی آسمان کرد در ساعت آن بد بخت بیتاب گشتہ
نوعی از آسمان برزمین افتاد کہ تمام اعضای او در ہم شکستند نوعی قوت برخاستن در و نماند
اشعار خواہی کہ درون خویش مولا یابی ؛ با خاص با خلاص نشین تا یابی ؛ در حل چلیپا انچہ
نا پیدا یابی ؛ در یک نظری صاف ہویدا یابی ؛ چند در حلقۂ خزان باشی ؛ در تہ بار دگران باشی
آدمی زادہ چو شیر بیا ؛ اندرین معرکہ دلیر بیا ؛ میتری گفت کہ ای آرام بخش بی آرامان

دسانت ازہوا وحرص بیرونی قطع نظر نمودن وبموجب حقیقۃ الحقائق ازراہ درونی پیوستن
ہنوعی کہ ہیچ جنبشی ازخانہ جنبد وہیچ نوشتی ازنا نیفتد **ابیات** بوصالست مرا کارکہ ہجرانش
نیست ؛ بہ کمال شدہ ام بازکہ نقصانش نیست ؛ بنست معمورہ ما نگیہ بکوہی دارد ؛ صد
قیامت گذرد روی بویرانش نیست ؛ مدتی شد کہ فرورفت بچیزی شدہ ام ؛ کہ کنار
وطرف وگوشہ ومانش نیست ؛ چشم طالب جو سلوکست وتسلی حالش ؛ بی تسلی بود آن تن
اسری حالش نیست ؛ **داستان سوم تمام شد** از علم ویقین ورزگان وزقصور ؛ ہفتاد ہزار برد
ظلمت نور ؛ تا آنکہ بہ نیستی بہ بخشی خود را ؛ از پیش دلت یکی نمیگیرد دو دور ؛ عالم بی خلق
چو مردہ بی رونق دید ؛ سالک کہ ہمہ درد ودوا از حق دید ؛ از شرک وانکار وزاد بالا ہید ؛
درجملہ تقیدات یک مطلق دید ؛ گل خوشبوی تازہ را بنگر ؛ کہ برون او زچوب خشک آید
آب کم چون تشنگی آورد بدست ؛ تا بجوشد آب از بالا وپست ؛ چون سردہا را بہروی بیا
دید کہ کا مالک برپا کردہ فرستادہ بود از پیش بشن بھگت ربودہ براوج آسمان ببرید عظمت
وشان بشن بھگت کہ کارساز بیکسان ودستگیر درماندگان ست فی الفور از دست بیا
بہیروی سردہا را خلاص کرد ؛ **مصرع** دست بردامن مردان زن واندیشہ مکن ؛ اگر ترا
درین شکی باشد کہ بدیا بہیروی کہ درمراتب از ہمہ اوتار چیزی بغایت سہل ست درمکان
بشن بھگت کہ خلاصۂ تمام کائنات منفتح موجودات ست چگونہ براہ یافتہ درپنجاکر شنداس
بہت میفرماید کہ از قدیم شدہ آمدست کہ درمنزل نیکان گذر بدان ہم میشود چنانچہ درخانہ نند
کہ بدرسری کرشن جیو باشد پوتنا را چسپی بلباس نیک زنان تلبیس شدہ رفتہ بود اما چون نیت
او مائل شر بود نتیجہ آن یافت انچہ یافت **ابیات** پختگی طرفہ کارہا دارد ؛ خام در
راہ خارہا دارد ؛ خام را خار میخلد ہر گام ؛ پختہ را ہر طرف بود آرام ؛ چند چون غورہ ترش
میمانی لذتی پختگی اگر دانی ؛ خام را غورہ نام میسازند ؛ پختہ را انگور نام میسازند ؛ ہمچنان
بدیا بہیروی نیز زہر فروش شکر نما شدہ سردہا را از پیش بشن بھگت دررہ بودہ دزدید
خود آوردہ بود لیکن از اندک توجہ بشن بھگت خلاص شدہ وبہیرون بدیا نیست ونابود
گردید **اشعار** آنکہ با شیران ستیزد پنجۂ خود بشکند ؛ ہرکہ از مردان گریزد دوزخی وکافرشد

بی بدل اندیاد دارم کہ از احاطۂ شمار افزونست است شدہ و نوندہ ہمہ پیش من دست بستہ حاضر
میباشند تا بدیگران چہ رسد حتی و سربورہ گفتند کہ ای مرشد کامل عنایت نمودہ علم بسیکرن بما
تلقین کن تا عورت ہر کہ را کہ خوش شکل و جوان باشد بہ بینیم و بخواہیم بی منت و مشقت و زود
پیش من برخاستہ بیاید بلکہ از خانہ ہا اندر ہر جوری را کہ طلب نمایم در لحظہ آمدہ پیش ما حاضر گردد
و در چنین گفتگو بود کہ از زبان سربورہ برآمد کہ ای مرشد دانا ما و شما اینہمہ مردم کہ داخل ملک راجہ
مہاموہ ہستیم درین روزہا راجہ را مہمی پیش آمدہ ہست اگر این علم شما امروز بکار نیاید باز چہ کار
خواہد آمد شنیدہ ام کہ دختر سانت از حکیم راجہ بیک پیش او سکمدر رفتہ ہست بنوعی سعی باید
علاجی نمودہ کہ سردہا از انجا بگریزد تا دستگیر مایان شود تا مطلب مہورت راجہ بیک
حسب المدعا صورت پذیر نگردد کابالک گفت کہ پیش من آسان ہست چندان اشکال ندارد
و گرفتن و بستن سردہا چقدر کار ہست در یک لحظہ نیست و نابود خواہم ساخت سربورہ از روی
علم نجوم کہ در و کامل و مکمل بود اظہار نمود کہ اثر سردہا از جاہای دیگر ظاہر شد اکنون کہ تحقیق نمودم
پیش بشن بہگت کہ در دل مرتاضان حقیقت گیش کہ در دور اندیشی از ہمہ پیش پیش اند نشستہ
است سانت از شنیدن خبر مادر خود خوشدل و شادی اندوز گردید کہ باری در جای پسندیدہ
و گزیدہ مقاومت گرفتہ و سکونت ورزیدہ ہست باز سربورہ گفت کہ از روی نجوم من دہرم
کہ دشمن کام باشد نیز نزدیک بشن بہگت کہ در انجا سردہا اقامت دارد آرام گرفتہ ہست کابالک
گفت کہ را بیک بہ بشن بہگت رجوع نمودہ و بشن بہگت بتمام عنایت و مہربانی او را از دل
و جان میخواہد دانستہ میشود کار راجہ بیک حسب المدعا صورت پذیر خواہد شد اما تا کہ من
در قید حیات خواہم بود در غم خواری و جانبداری راجہ مہاموہ بوسع امکان دریغ نخواہم نمود ؛
انشاءاللہ علم مہاسروی را پیدا کردہ سردہا را باد ہرم از نزدیک بشن بہگت ربودہ در قید خود کی آرم
سانت باکرپا گفت کہ ای عزیز من الحال خود سراغ سردہا را یافتم لازم ست کہ زود پیش بشن بہگت
رفتہ حقیقت حال را باز نمایم فرد در حتی کہ اکنون گرفتست پای ؛ بہ نیروی مردی برآید
ز جای ؛ سردہا کہ عبارت از اعتقاد در ہست نفر مودہ ہست شاستر و مرشد کامل رسانندہ
بعالم رستگاری ست از دل و جان داشتہ باشد تا ازان برہم یعنی عشق حقیقی ظاہر شود

مذہب خود بیاموز سرپورہ کہ درکنار آواز ترس وہراس کا مالک مخفی بود گفت کہ ای جتی از لذت
صحبت این جوگن از جارفتی و مذہب و ہدیت نیک خود را فراموش ساختی جتی گفت کہ
ای نادان تو حلاوت ملاقات کاپالتی را چہ دانی لذت آنرا کہ از تحریر و تقریر بیرون است ازین
بپرس کا مالک با سردہا خود گفت ای نازنین چنانچہ جتی را حلقہ بگوش خود ساختی این سرپورہ را
نیز بایل خود نمودہ درین مذہب باید آورد کاپالتی زود برخاستہ بشوق اورا در کنار خود گرفت
سرپورہ فریفتہ روی او گردید عاشقانہ سوی او دوید باواز شیرین گفتن گرفت کہ ای کاپالتی
از برای خدا ساعتی بہلوی من بنشین کہ من از تو بسیار لذت یافتم و خوشوقت گردیدم از
دستہ پرطاؤس کہ در دست داشت اندام نہانی خود را کہ از کنار گرفتن کاپالنی نوعی دیگر
شدہ بود بوسید دیوانہ وار در گفتگو آمد کہ تمام عمر را ناحق در مذہب زشت سر او گردان
صرف کردم اما کیدم ہم ازین بابت ذوق و طراوت نیافتم ای کاپالک عنایت نمودہ مرا ہم
مرید خود کن کہ از گمراہی باز آمدہ بحقیقت اصلی ملحق شوم کاپالک زود شراب را در دہ اول خود
نوشیدہ بعد ازان پس خوردہ خود بہ پیش ہر دو گذاشتہ آنہا دخوردن انکار آوردند کہ چہ طور
در کاسہ سر مردم شراب بخوریم کاپالک با عروس خود فرمود کہ ہنوز بوی گمراہی از مسلم انہا در
نرفتہ ست تو پیالہ را بدست خود گرفتہ بانہا بدہ کاپالنی مطابق اشارہ شوہر خود کاسہ سر او را
از شراب پر کردہ دوبارہ نوشیدہ پس خوردہ خود را بدست جتی داد جتی آنرا بہزار اشتیاق تبرک دانستہ
بنوشید سرپورہ گفت کہ ای جتی بی انصاف سینہ صافی پرہیزداری تنہا خوری کی روا ست

قطعہ نیم نانی گر خورد مرد خدای ۔ بذل درویشان کند نیمی دگر ۔ ہفت اقلیم ار بگیرد بادشاہ
ہمچنان در بند اقلیم دگر ۔ از تبرک مریدی مرا ہم بہرہ ور گردان ہر دو ما بین تعریف یکدیگر
شراب و اوضاع و اطوار لذت برگرفتن کاپالنی ظاہر نمود و با عتقاد درست
حلقہ بگوشی کاپالک قبول کردہ دران سعادت سرمدی خود دانستند کاپالک
گفت ای مریدون صادق العقیدۃ من حلاوت شراب نوشی و لذت کنارہ گرفتن
کاپالنی چہ اظہر میکنند چندین ہزار ہنر علم و افسون بسیکرن و اگرکہن یعنے
دیگرے را بطرف خود کشیدن و موہن و اوجاین وغیرہ کہ در کام دہی

وشجر برهنه کرده عقب سر پوره دوید و گفت که ای سست اعتقاد مذهبت مذهب ما میگیر
و دست را برو می نهی سر پوره برسید و رفته در کنار جتی که در میان سرا و گیان نشسته بصحبت مشغول شد
مخفی شد جتی با کا مالک التماس نموده که ای نیکبخت این بیچاره را به تیغ بیدریغ مکش و از سر تقصیر
این در گذر سر پوره که در کنار جتی خود را پنهان کرده بود با کا پالک گفت که من بر مذهب تو فی نفس الامر
اطلاع یافته معلوم نموده ام در اینجه ببود آخر کار درستگاری باشد اسرار او ظاهر میشود از بیم
اعتقاد بیرون نمی آید کا پالک گفت که ای نادان نکت یعنی رستگاری در مذهب ما همین بست تا که در
قید حیات باشد یا ذوق و شوق بگذارند یعنی شراب خوردن و با عروس زیبا بسر بردن و بی قید
و رزیدن چنانچه که مهادیو شب و روز پاربتی را همراه خود دارد همچنان از طائفه زنان صاحب جمال
جدا نباشد و اینها را سرمایه عیش و عشرت خود باید دانست جتی گفت که ای کا پالک بغیر از فقر
و فاقه و قطع علایق دنیا ممکن نیست که نکت حاصل شود ابیات بی فقر و فنا غما محال
آمده هست تا خود بگذاشتن خیال آمده هست ؛ خوشا عالم فقر و عارفنا ؛ شگفتن چو گل در بهار فنا
اگر کار دنیا و عقبی نماند ؛ من و فقر و توحید و کار فنا ؛ درون و برونم همه سوخته ؛ سراپا گرفته هست
بار فنا ؛ نه تنها نثارش سرم ای ولی ؛ دل و دین و دنیا نثار فنا ؛ کا پالک در دل خود اندیشید و گفت
دل این مرد که اشاره از جتی و سر پوره باشد مایل مذهب ما نمیشود و اعتقاد نمی آرند سرد ها خود را
که ماه روی دنیلو فرین چشم بود تسبیح استخوان در گلو داشت طلبیده سرد ها مسطور خود را
آراسته پیراسته بمشام تازه آمده حاضر شد کا پالک گفت ای عزیز بهتر از بنجه این جتی و سر پوره را
که از مذهب ما بی اعتقاد اند بفهمان یا بیهادر او یز سرد ها از مینانه و دلربا نه رفته بر جتی بیفتاد و
او را در کنار گرفت بمجرد کنار گرفتن جتی از جای خود برجست و چون شکر با شیر بسر د ها کا پالک
در آویخت و از غایت شوق گفتن گرفت که سوگند استاد و پیر و مرشد خود میکنم که در تمام عمر
هرگز نقیم هوش ربا و طرب افزا و لذت ها بخشیده و حلاوت آمیزنده که در شیوه دلبری
و آرام دهی تن ندارد ندیدم و نشنیدم ای کا پالک راه و رفتار و کردار مذهب رنگین تو
بسیار پسند و خوش آمد هزار لعنت بر مذهب ما که در آنجا گاهی اینچنین راحت و حلاوت
و لذت نیافتم و این عمر گرانمایه را عبث در ان صرف کردم اکنون مرا مرید خود کن و راه و روش

در گلو و خاک از بسکان سمان بر روما لیده و در کا چک آدم طعام در دست گرفته سر بورہ جون کا پالک
باین ہیئت و شکل دید پرسید که ای حیوان کریہ صورت وای نادان بہایم سیرت این چه آئین
مذہب و تقریست که تو قبول کرده باری حقیقت طریق رستگاری خود را باز نمای تا مذہب تو
معلوم شود که انجام کار او چیست کا پالک گفت که ای سر بورہ سبب اعتقاد و لذت مذہب
ما را نیافته اینهمه مذاہب چند بر مذہب نامی بر بر کیفیت تفصیل آنرا بگوش ہوش بنیوش
کن اول شب و روز آتش از مکان نا فروزند از گوشت چربی جانوران ہموارہ در آن
آتش ہوم کرده میشود و در کاسه سر بر دار شراب انداخته ہمیشه می نوشم و ہمان تمه
گوشت ہوم را در آن آتش کباب کرده نقل میسازم و چندان جانوران را ہر روز ذبح میکنم
که جوی خون جاری میشود و از آن خون ماره پرستش بهیروان دیوتا بجا می آرم و ہمیشه
بمراد نفس می پندارم و به آزادی و شادی میسازیم پس در تقابل مذہب ما که سر انجام بخلاص یقین
و طراوت ریزست کدام مذہب خواہد بود سر بورہ گفت که ای کا پالک اگرچه بزعم خود از
ہمه بہتر و مهتری اما از روی انصاف از ہمه کمتر و کمتری چه اطوار و اوضاع و فعل و عمل که از
مذہب خود وانمودی ہمیشه ہولناک و غیر معقول و ناپسندیده است کا پالک گفت که ای
سر بورہ کوته اندیش حق تعالی که کارساز بیچارگان و دست گیر درماندگان است ای مذہب ما را
خوش میکنند تو که باشی و چه وجود داری که از و انکار می آری و دست رد بر و میگذاری که
حقیقت مذہب ما که در کا منجشی و مراد دہی بی بدل است بواقعی تو ظاہر نیست پس ساعتے
در بنجا باش تا کشف و کرامات خود را بنمایم اگر بگوی تبسن و مہادیو و اندر و شمس و قمر تا بهم
ستارہای از اوج آسمان بر زمین بطلسم و این دریای شور که از ہر طرف عالم را فرو گرفته است
بحضور تو در یک طرفة العین بیارم سر بورہ گفت که ای کا پالک ترا ابلیس سیرتی و شیطان
خصلتی بحرفهای بی پایه فریبنده از راه راست دور انداخته و ما مل کردارهای حیوانی و نفسانی
کردار نادانی سر میزند ساخته است و اینهمه فضل و ہنر تو سوای طلسم سازی و بازی چیزی دیگر
نمینماید زیرا که گره پندار وجودی که موجب رستگاریست ازین نمیکشاید بل بیماری جهل و کبر
و حسد و دوئی می افزاید کا پالک از شنیدن این سخنهای خلاف مرضی خود بر غضب آمده

خالص و مخلص ست و بهیچ مرضی و غرضی آلودگی ندارد دوم راجسی سردها که بمرض انواع غرض
وابسته و بکمند امیدهای گوناگون بسته و خسته ست سوم تامسی سردها که چون ابلیس پلید سر
فریبندهٔ عالمیان و بازی دهندهٔ آدمیان ست که از گرده بی شکوه پاکهند مال ظاهر میشود و
آن سردها تامسی ست و بهیچ فکر و اندیشه منهای دراین اثنا شخصی از فرقه سریوره که آنرا
سبت انبری میگویند پیدا شد در دست چپ پوشتک یعنی کتاب گرفته بمردمان
این ندا میدهد که ای سالکان راه بوده بگوش هوش بشنوید آنهارا که نت یعنی دائمی میگویند
دروغ ست دائمی حظ نفس ست بهتر ازین و خوشتر ازین چیزی نیست خانه خوب و
نشاط مرغوب و طعامهای حلاوت افزا و شاهد دلربا و نغمهٔ بهجت آمیز و الحان طرب انگیز
اینهمه لوازمه عیاشی باعث راحت القلوب ست سوای این بهشت کدام و برلوک چه
هرچه ازهمه بهتر ست خواب و خوری و نفس پروری سبب ابتری درین گفتگو بود که کرناٹ
نٹ گفت که این مرد عجب حرفهائی که خلاف مذهب اهل حقیقت الحقائق ست میگوید
ساعتی ایستاده شده احوال این راهم مجانبه نکنم چه متاع وازچه اطلاع دارد چنانک آمده است
پوشتک یعنی کتاب خودرا واکرده بطایفه اهل بوده بتلقین کردن گرفت که من ازوی
حقیقت دریافته ام که اینجهان فانی چون آب دریا در گذر ست و هرچه درسطر ست بقائی
و وفائی ندارد درایجه باشد پروری و موجب ازدیاد لذات نفسانی و خطاب جسمانی باشد
بعمل آوردند یعنی قرض هم کشیده دگرو هم گذاشته شیرینی در روغن زرد وغیره بخورند از
خوراک خوب و عطریات مرغوب پرهیز کردن از سفاهت و بلاهت باشد چراکه این لذت
در راحت و درایام حیات ست ایام حیات را غنیمت دانسته بعیش و عشرت بسر باید برد
و نه اندوه و غم ریاضت شاقه و مشقت که بامید عقبی که مبهم ست بعمل می آرند میباید خورد

ابیات غنیمت دان و می خور در گلستان ٭ که گل تا هفته دیگر نباشد ٭ زمان خوشدلی
دریاب دریاب ٭ که دایم در صدف گوهر نباشد ٭ ازین قسم سخنهای ناشایسته بسیار
گفته سردها خودرا طلبیده با اعتقاد مردم بفریبانید و کرده لودیک را این مسرت به ازهمه شمارد
درین اثنا شخصی کاپالک که آنرا سوم سدهانت می نامند پیدا آمد تسبیح از استخوان آدمیان

سد ہانت خود آمد چون گل شگفتن و نمود مست گفتن گرفت و بہ اہل مذہب خود کہ عبارت
از قوم سراوگیان باشد کہ معتقدان بران باشند زبان تلقین و بآواز شیرین سخن سرای آغاز
کرد کہ ربہم در وجود آدمی از روی ذات مخفی واز وجہ صفات پیدا ایئست چنانچہ درون فانوس
چراغ واز بیرون بر تو او ہویداست و بہترین افعال و اعمال در عالم فانی کہ جاودانی نیست
ہمین سخاوت ہست **ابیات** بخیل اربود زاہد بجز دیر ؛ بہشتی نباشد بحکم خبر ؛ از دست
وزبان ورز و سیم و تبان ؛ وقتیست ولی بہ خلق لقمی رسان ؛ آزار دہندہ کہ باشد
باخلق ؛ درصورت آدمی زسنگ گردان ؛ ای سراوگیان غسل کردنی و ہمیشہ در پاکی بدن
کوشد از روی ایلہی و بی ثمری ست چراکہ این تن ناشد عنصری کہ بغایت آلودہ از نجاست
وکیف واز ہر بہ دریچہ او بجز بلندی و حرکت چیزی دیگر ظاہر نمیشود و ہر چند او را از بیرون
بشویند اما از درون مطلقا پاک شدنی نیست **اشعار** خانۂ عنصری بکن پارہ ؛ چند در
بند خانہ آوارہ ؛ آخر این جامہ پارہ خواہد شد ؛ ہمہ از تو کنارہ خواہد شد ؛ خانۂ تن خراب بین آخر ؛
آتش خود در آب بین آخر ؛ وقت اینست انچہ نتوانی زود کن درنہ رود در مانی ؛ وانسان
کہ منزہ از ہمہ چیز ہاست از خدمت و پرستش کردن حق تا بدست میتوان آوردن چون
صورت حق بنظر آید یا بطرف او گذر افتد می باید کہ بتعظیم ہای گوناگون و بتواضع اخلاص مشحون
در خانہ آوردن طعامہای با تکلف و لطیف خورانند و ہر چہ فرماید در انجام و انصرام آن سعادت
خود دانند و اگر بزن شمایان زنا ہم بکند بہیچ وجہ بدی بخاطر نیاورده خوشوقت باشند کہ
درین عالم بیوفا ہیچ گناہی عظیم تر ازان نیست کہ کسی از کسی بپذیرد **ابیات** می خورو
مصحف بسوز و آتش اندر کعبہ زن ؛ ساکن بتخانہ باش و مردم آزاری مکن ؛ چند چو اہل گرگ
وباز و شیر و پلنگ ؛ یافتہ روز صلح و مانده بجنگ ؛ زان دو دان خوی مردم آزاری ؛ گر چہ چینی تو
دائما خواری ؛ ع خوی بد پیشۂ دوان باشد ؛ تا این نوع سخن سرای نموده سرہای خود را
طلبید سانت از شنیدن نام سرہا ملاحظہ نموده کہ مبادا مادر مرا فریب داده در تصرف
خود آورده باشد در ہیضمن گرنا گفت کہ حق سانت مضطرب میشود اندیشہ مکن بتفصیل
سرہا انتہا کہ بمن گفتہ بود آنرا بتو باز مینمایم کہ سرہا سہ قسم ہست اول سہ گونی سرہا کہ

چہ شد و کجا رفت و بی ما ساعت نمی ماندی و اگر ما را نمی دیدی خواب و خور حرام میکردی اکنون
این سنگدلی از چہ روست کہ بر احمال ما روا میداری **فرد** اشتیاقی کہ بدیدار تو دارد دل من ؛
دل من داند و من دانم و داند دل من ؛ بعد از چنین گفتگوہا بی صبر و شکیبائی در تست بی تابی
و با شکیبای افتاده روی بسوی خدمتگار خود کہ کرنا نام داشت نهاده اشاره کرده کہ سرم آورده
انبار کن و مارا درون انداخته آتش سرده ناخود را بسوزم کہ در جدائی او ساعتی زیستن دشوار
میدانم کرنا گفت کہ ای صاحب هوس اینهمہ بی صبری و بی آرامی کجا روا است و این هویدا است
سرد ہا کہ مادر تو باشد سر حلقہ نیکان و پاکان درگاه الٰهی و آئینہ جمال نامتناهی هست ممکن نیست
کہ او را کسی در قید کند یا پریشانی در راه یابد یا احوالش از خوبی برهشتی مبدل گردد اما چون درین
ایام لشکریان راجہ مهاموه هجوم نموده آمده شاید از ملاحظه آنها در جای بی خوف آرام بخش پنهان شده
یا در میان صاحب دلانی کہ از غبار خواهش و آرزو صاف گشته بکناره دریای گنگ میگذرانند
سکوت گرفته باشد **ابیات** عزلت ز خود جدا شدن می باید ؛ خلوت همہ بی جان و بدن می باید
بی شک عملی و همتی و شوقی ؛ بی آنکه درین غرض سخن می باید ؛ سانت گفت کہ ای کرنا اگرچہ
من جا بجا بسیار نالیده ام از هیچ جا چیزی و آنری و سراغی از روندگان ندیدم اگر تقدیر یزدانی مطابق
مراد ما یان جلوه گر شود نمیتوان گفت و آن در خانهای جک گمندگان و در چار آسرم هر چند کہ
بوئی از و نیافتم اکنون بیاکہ در میان پاکندیان رفته ببینیم چون راهی شدند در میان راه چیزی
بنظر آمد کرنا کہ پیش پیش میرفت صورت جتی را دید پرسید کہ ارجی است ردی و دندوی خود
ارشاده سانت فرمود کہ کجا است کرنا گفت در دست و سینہ پر طاؤس دارد موهای سر پراگنده
و از سر تا پا برہنہ می آید ظاهر دیوانیست کہ بلباس آدم مینماید **ابیات** آدمی صورت و بسی ابلیس خوی
ظاهر اهل حلم و باطن ز همہ ردی ؛ پیر و نا بالغ کم از ابلیس نیست ؛ هر دو را خود سیرت و خصلت
یکست ؛ سبحہ تو کہ هست شیخانہ ؛ رشته اش دام و دانه اش دانہ ؛ از سحر تا بشام
در کاری هیچ مرعی اسیر شد یا نہ ؛ مارا چه اگر غنی برادر باشد یا دلتمند شوی خواهر باشد
سخنے بہ بزرگیست ای فرزند مارزد خرجش مادر باشد سانت گفت کہ ساعتی باید و بدو نگرند
حالش باید پرسید یا چیست و کیست و از کجا آمده و کجا میرود درین اثنا جتی مذکور نزدیک رسیده

مایان یعنی سردھا باراجہ ببپک محبت والفت بہم رسانیدہ بواسطۂ آوردن او پیکندر رفتہ است تو خود
برو وآنرا ازموی گرفتہ بیار ودرمیان پاکھنڈیان مگذار کہ ہمیشہ درچشمہ خواری ودردرح
براری افتادہ باشد متہادست عرض کرد کہ ازحکم مہاراجہ اینچہ قدرکارست متہا
شاستر از تصنیف خود پیدا کردہ دل اورا ازجاجبان خواہم ربود کہ از بیدار تہ وغیرہ
کتابہای حقیقت آمیز ومعرفت انگیز بزار خواہد شد اگر بخواہند او پیکندرا کہ چون کوہ
پرشکوہ بی چین وبے قرارست ازجاجبان شدہ ست دبیقرار سازم سردھا چہ
وجود دارد راجہ مہاموہ گفت کہ ای دلپذیر کہ درعالم نظیری نداری مارا رکاردانی ودانسوری
وبرعلوہمتی تواعتماد تمام ست برای ہمین کارکہ برما انجام آن مشکل ودشوارست بتو
فرمودہ ایم متہادست نیز پیش سردھا کہ نزداو پیکندبود رفتہ اورا ازپیش او دربود **داستان**
دودل یک شود بشکند کوہ را ؛ پراگندگی آرد انبوہ را ؛ زفقر وفقیری ندارد خبر ؛ گرفتار
نفس بحال دگر ؛ طریق دل ازاہل دل حاصل ست ؛ بود نفس پرور زدل بیخبر ؛
اگر جان جان دیدنت آرزوست ؛ زرسم وزچشم وزجان درگذر ؛ مساوی بود نزد
اہل فنا ؛ چہ خوف درجاوچہ سنگ وچہ زر ؛ نظر کو نظر کو نظر ای ولی ؛ خبررا اثرنی اثردرنظر
داستان دوم تمام شد ؛ ہرکی رابہرکاری ساختند ؛ لذت آن بردلش انداختند ؛
ہمہ عالم چوبرگ وبار بحر ؛ ازیکی دانہ اینہمہ زدہ سر ؛ اینہمہ رنگہا زنیرنگے ؛ گشت ظاہر
چوردمی وزرنگی ؛ جہان چون خط وخال وچشم وابروست ؛ کہ ہرچیزی بجای خویش
نیکوست ؛ چون متہادست سردھا کہ دخترست یعنی راستی ہست ازنزداو پیکندبسنجہای
شیرین درنگین فرہ بیدہ دربود سانت نامی کہ دخترسردھا بود برای تفحص مادرخود
ازخانہ بیرون افتاد وخودرا دربادیہ جست وجو سرداد وکرنانام خدمتگاری کہ داشت
ہمراہ گرفتہ بود ہردرنگ بسیار وتردد بیشمار چون سراغی ازو نیافت بسوی گریہ وزاری
شتافت آواز بلند دردمندانہ وسیہوشانہ گفتن گرفت ای مادرمہربان وای عمگسار
بیکسان کہ باعث آرام دل وجان من بودی کجا رفتی وچہ شدی کہ ازاثری معلوم نمیشود
ونہ چیزی مفہوم میگردد آن عنایت وشفقت ومہربانی کہ دربارۂ مامبذول میداشتی

یقین از صرصر بنا حاصلت شد ؛ اگر در بند این سیم وزری تو ؛ وگر در بند تخت و افسری تو
بهر چه مبتلا و همدم آئی ؛ بمعنی بندهٔ این دم نمائی ؛ هر آن چیزی که مقصود تو آید ؛ همان
مولا و معبود تو آید ؛ هر آن چیزی که دایم در دل تست ؛ همان هشدار آخر حاصل تست
که دل چون تن کجا قسمت پذیرد ؛ بهر رنگی که شد رنگش بگیرد ؛ بهر چیزی که دل آرام گیرد
همان نقش و همان صورت پذیرد ؛ بنا شد اختلافی هیچ آنجا ؛ ولی بود کجی و هیچ آنجا
بهرمادتی پرسید که اسمهای شوهر خود را بگو که کدام کدام شت متهادست گفت که اول
راجه مهاموه دوم کروده و لوبهه و مدومیسر و غیره الغرض هر که در ین قبیله پیدا شده هست
الفت بمن دارد از صحبت اینجماعت یک لحظه فرصت نیست بهرومائی گفت راجه
مهاموه مرکها یعنی ایرکها نامی زن دارد ورت باکام و پرستا یا لوبهه و هسایا کرده دوراکت
باکلجوک و برمار یعنی فریفته کردن خلایق برخود باد نبهه اینها همه باخود علحده علحده زن دارند
چه طور ترا آنها گزیده و قبول کرده با تو محبت می ورزند متهادست گفت جائیکه من
بوده باشم کسی بطرف زن دیگر چطور تواند دید نمی بینی که برفرق تمام عالم پرتو نور من
سایه گستر ست بهرومائی گفت که الهی نیک زن در فن دلبری و دلربائی و فریب دهی بدلی
خدا تعالی الفت ترا بشوهران تو روز بروز تزاید و افزون گرداناد برخیز و بیا که راجه منتظر
ما یان خواهد بود متهادست همراه سردهانی راهی شد پیش مهاراجه رفته بندگی و سجده
بتقدیم رسانید راجه بمجرد رسیدن متهادست خیلی خوشوقت و شگفته خاطر و طرب اندوز
گردید گفت که ای سرمایهٔ حیات بعد از مدت بسیار در ینجا از آوردن تشریف خود مشرف
فرمودی اینهمه سرخی در چشم و در سینه بی کینه که زخم ناخن ها داری از چه رهگذر ست بیا بر
زانوی من بنشین متهادست حسب الفرموده بشوق تمام بر زانوی نشست ساعتی به
بوسه و کنار بسر بردند بعد ازان متهادست التماس نمود که مارا برای کدام کار یاد فرموده اید
راجه گفت ای جانمن یاد وقتی کنم که از دل ساعتی فراموش شده باشی همیشه تصویر تو
در دل ما چون نقش بر حجر جلوه گر ست **فرد** جانی در دلم حاضر که جان در پوست خون
در رگ ؛ فراموشم نه یکدم که دیگر بار یاد آئی ؛ ترا برای این طلب داشته ام که دختر دا

بزرگی و عظمت تو عالم گیر ست اما من ہم خدمتگار جان سپار تو ازین قسم ہستم کہ اگر
کرور کرور عالم یعنی برہماندرا جمع نمودہ در شکم آرزوی من باندازند چیزی و اثری ازان
نباشد کہ چہ شد و کجا رفتہ **ابیات** در رہی حق کسی کہ سست بود ؛ سوی حرص
و ہوا درست بود ؛ حرص چون آتشی برافروزد ؛ نشود سیر گر جہان سوزد ؛
در اینجا ہنسا نام زن کردہ حاضر بود کردہ بازن خود گفت کہ اگر تو از صحبت من چشم
بپوشی و در مدد من شمہ نکوشی در کشتن مادر و پدر و برادر ہیچ شکی و اہمالی در دل
نہ آید تا بدیگران چہ رسد **اشعار** با ماسخن ز جانب کوتہ نظر مگو ؛ کوتہ نظر درست
حکایت زخر مگو ؛ آن دوربین کہ عرش قدمگاہ چشم اوست ؛ با او نگاہ ہمت
زر در بصر مگوئی راجہ مہاموہ بکردہ و توبہ بفرمود کہ سانت دختر شردہاست او را فریب
دادہ البتہ باید کشت کردہ بعرض رسانید کہ مہاراجہ سلامت متہا دست را طلبیدہ
این خدمت یاو بفرمایند کہ در اندک فرصت سردہا را فریبیدہ از نزدیک او سکھد
خواہد برد و قتیکہ سردہا در قید او می آید زود ہلاک خواہد شد راجہ این حرف را پسندیدہ
بہرہادتی را فرمود کہ بروزود متہادشی را بیار بہرہادتی حسب الحکم پیش متہادشی
رفتہ شیوۂ عبودیت و بندگی بجا آوردہ اظہار نمود کہ راجہ جیو از کمال عنایت و مہربانی
یاد فرمودہ اند متہادست گفت کہ چون از مدت مدید از خدمت راجہ جیو جدا افتادہ
دور ماندہ ام اکنون شرم و حیا دامنگیر حال ما میشود چگونہ رو بروشوم راجہ جیو خواہند فرمود
ابیات بردار حجاب خود ز پیش دل خود ؛ در معرفت صرف کن منزل خود ؛
تا چند کنی شکایت خود با خود ؛ حل کن در خود حکایت مشکل خود ؛ بہرہادتی گفت
ای نیک کردار اینہمہ چشمان تو کہ خمار آلودہ و وجود جا بجا سستی گرفتہ ہست از چہ
سبب ست متہادست گفت کہ یک زن با یک مرد کہ الفت میگیرد او را خواب
نمی آید منکہ شوہر بسیار بیرون از شمار دارم کجا فرصت خواب و خورست انچہ در بندگی
بندہ آنے **اشعار** اگر در بند نفس خود پرستی ؛ یقین دان بندہ نقشی و پستی ؛ اگر
در بند این دنیای دونے ؛ کجا از بندگی او برونی ؛ اگر در بندگاہ خرد لت شد

ہرچہ دہرکہ باشد اورا در مقام صم بکم می آرم یعنی گنگ وکور وکر میسازم اگر در سینۂ بیدلے
یعنی عالمی در آیم تمام توده دانای وفہمیدگی وسد پای اورا دانہ دانہ وذرہ ذرہ میکنم تابابلہان
ونادان چہ رسد مہاموہ گفت کہ درہمہ ذی حیات حکم من جاریست کہ از دولت کشش
آنمزدم جابجا سرگردان میشوند وبہیچ نوع قناعت نمیگزینند وتمام شب وروز درین ہنگامہ
بسر می برند کہ اینقدر زر جمع کرده ایم واینقدر درین سال جمع خواہیم کرد بعد ازان جنس را براہ دریا
در فلان ملک دور دست برده از انجا نفع بسیار وزر بسیار بہم رسانیده از انجا بطرف
فلان ولایت کہ سوداگری بسته خواہیم رفت غرض شخصی کہ درہمہ اوقات خیالات فاسد در سر
داشته باشد ودرپی فراہم آوردن وجمع ساختن زر بوده باشد چگونہ روی سردہا
وسانت تواند دید وچہ طور بہ آرامگاہ توکل قناعت تواند رسید ای خادم حرص
چاکر نفس لئیم ؛ افتاده ہمیشہ در سر نفس لئیم ؛ درنادانی مباش اگر انسانی ؛ اغیار دل
ومجاور نفس لئیم ؛ کروده گفت مہاراجہ سلامت انچہ قوت وعظمت است مہاراجہ
خود بدولت بہتر میدانند کہ برتاسر نام پسر زناردار را ہمچو اندر کہ سرآمد ہمگی دیوتہاست از
تعالی من ازاوج علم ودانش درچاہ قہر وجہالت افتاده ودعنان اختیار از دست داده
بدست خود کشته است ومہادیو سر برہمان را کہ پدر او باشد از شمشیرہای غضب از تن
جدا ساخته چند پسر است زناردار کہ از جملہ رکہیشران زمانست بیسوامتر کشته است واینہمہ
از سبب عظمت وقوت بازوی مابوده است ہرچند کہ عالم ودانا وفاضل وداناشمند وبسیار علوم
خانده باشد وسداچار داشته باشد چون دردلش من نزول کنم درلمحہ دانائی او بنادانی مبدل
ساخته ازسانت وسردہا دورمی اندازم وابلہ مطلق وجاہل میسازم فرد جائیکہ قہر وحرص
بود ساکن ای عزیز ؛ آنجا چہ جای سانت وچہ سردہا وچہ تمیز ؛ توبہ برزن خود کہ ترشنا نام
دارد گفت کہ ای سرمایۂ حیات اگر حقیقت عظمت من بشنوی تو باز نمایم ترشنا پرسید کہ
چگونہ است تو بہ گفت کہ اگر ہمہ ملکہا وولایت بلکہ تمام کنید نیلگون یعنی چارده طبقہ عالم را در
شکم من سیر نمیشود ودرجائی کہ تاب شعاع آفتاب ما بر تمام عالم حین تابنده باشد شم ودم
وسانت وغیرہ کجا راہ یابند وچہ وجود وچہ گنجایش دارند ترشنا گفت کہ ای شوہر اگرچہ

مایل سازد و دهرم نامی که ازجمله دشمنان کام باشد ازینجا عبور نموده است تحقیق فرمایند
که کجا خواهد رفت راجه مهاموه ازمطالعهٔ این مضمون متفکر وملول شده وترس وهراس درباطن
اوراه یافت اما دل راقوی کرده فرمود که یاران ازسانت وغیره هیچ جه غم مخورند که بکاملان
دوراندیش سانت آمدن بغایت دشوار است تابه ناقصان کوته اندیش چه رسد بدلیل
معقول خاطرنشان همایان میکنم اول برهمان که درشان وبزرگی همتا ندارد ومفخر همه موجودات
وسرور کاینات است شب وروز درپیدا کردن خلق مشغول ست یک لحظه روی فرصت
نمی بیند کوشهٔ سانت گزیند ولمحه درگلشن آرام نشیند دوم مهادیو که درکام بخشی عالمیان
نظیرش نیست عورت خودرا درتصنیف وجود ملحق دارد سوم بشن که بهگتان هر سه عالم است
مانند آب بوستان درهمه موجودات ازمورچه تابرهمان ساری ست همواره لچهمی رادرسینه جای کینه
خود داده باو صحبت مینماید پس هرگاه که ازینقسم بزرگان عالیشان که بالفعل آنها منعالم
معدوم وموجود مینماید ازدست زنان خلاص نشده باشند تابدیگران چه رسد که روی سانت توانند دید
تابدین پایهٔ علیه توانند رسید فرد کسی که عزت عزلت نیافت هیچ نیافت ۞ کسیکه روی
قناعت ندید هیچ ندید ۞ راجه بقاصد مذکور که عرضه داشت مدومان آورده بود درسید
که ای جالم یعنی ای مورکه زود برو وکام رابعد ازسلام بگو که این دهرم که صحبت بهگتان برگزیده
است میخواهد که ازینطرف مطلقا روتافته بآنها یکدل دیگرو دیگجهت شود اورا ازفن وفریب دستگیر
نموده درقید بگذارند که جای نتواند رفت یادست وپای اوبسته بحضور ارسال دارند راجهٔ مهاموه
حقیقت سانت وسردها رایاد کرده نوعی مضطرب الحال شد که خواب وخوراز یادش رفته تاوقت
شب ازآواز بلند گفت که کسی ازخادمان درگاه حاضرست سک که عبارت ازصحبت نارسانست
آمده حاضرشده وکروده وغیره راطلبیده آورده عرض نمود که من غلام حلقه بگوش این درگاه
آسمان جاه حاضرم راجه فرمود پیش بیارست سک وکروده بحضور رفتند کروده عرض نمود
که شنیده ام که سردها وسانت به بشن بهگت رجوع نموده به بندگان این عالم پناه خصومت
ورزند اما درجائیکه مثل من بندگان درحضور پایه سریر خلافت مسیر قیام داشته باشم
سانت وسردها چه وجود دارند که توانند خودرا ظاهر ساخت درسینه که من رفته می نشینم

اوصاف همه دانی تارک گشته بصفات هیچمدانی گرفتار شدند و بمثل کورکمیت وغیره که قرار گاه
ریاضت کیشان حق پژوه دست همه در تحت و تصرف مادر آمده است مبادا در خاطر مبارک ملاحظه
ارز زبردستی سم و دم وغیره که امرایان راجه بیبک اندبگذرد در جائیکه مثل مابندگان دولتخواه این درگاه
عالم پناه حاضر باشند چه مقدار بدیا دیر بوده چندرست که ظاهر تواند شد راجه مهاموه از استماع
این حقیقت خوشدل شده فرمود که هرگاه رواج تیرتهها از تلاش و تردد کلجوک به بی رواجی
مبدل شده معلوم میشود که کارهای دیگر نیز بوجه احسن صورت پذیر میشود چارپاک عرض نمود
که کلجوک یک التماس دیگر کرده است که در خلوت بعرض بندهای حضور رسانیده شود راجه مهاموه فرمود
که وقت خلوت ست بگو چارپاک عرض کرد که اگر کلجوک تمام عالم را از راه راست کشیده در مغاک
معصیت و خلاص برده در شیوه بدسلوکی که باعث رضامندی مهاراجه است خواهد آورد اما بشرطیکه
نام جوگن در هر قبیله جا گرفته است در انجا حکم کلجوک جاری میشود هرچند تردد و تلاش فرمایند در مطیع
آوردن آنها می نماید اصلا کارگر نمیشود راجه مهاموه از نیمقدمه در خاطر ملاحظه کرده لیکن از روی
دلبری و سینه زوری و شوخی گفت که آن جوگن از قدیم الایام با ما بیجانب دشمنی کرده آمده است
اما هیچ وجه فکر نکنید کام و کرده و مدد لوبه وغیره را خبر بکنید که یکجا شده بروند و آن جوگن را
دستگیر کرده بحضور بیارند یا همانجا بکشند راجه بهت سنگ نام خدمتگار خود را که عبارت
از صحبت نارا ستان و زشت کردار ان باشد طلبیده فرمود که کام و کرده وغیره ارکان
دولت ما را خبر بکن که رفته آن جوگن مذکور را نیست و نابود سازند درین مشورت بودند که شخصی
لباس قاصدی پوشیده در بارگاه جهان پناه راجه مهاموه درآمده لوازم بندگی و سجدات بجا
آورده عریضه مدومان که کنایت از مستی و مکر باشد بایا فتگان حضور پرنور گذرانیده
راجه پرسید که از کجا می آئی عرض کرد که از ملک اولکل که بر کناره دریای شور واقع شده است
و آنملک پوجا یعنی پرستش پرکهوتم می کنند مدومان که از جمله امرایان خاص با اخلاص آن درگاه اند
عرضه داشت ارسالداشته چون راجه عریضه را وا کرده مطالعه نمود مرقوم بود که سردها و سانت
هر دو مادر دختر از بیجا روانه شده اند ظاهرا راجه بیبک سردها را بطریق دلاله پیش او بچندر
فرستاده است و سردها شب و روز او بچندر را نصیحت مینماید میخواهد که بطرف راجه بیبک

وگاہی بسوی دوئی ودو رنگی نمی بینند وچندان محنت ومشقت برای دریافتن آن حقیقت الحقایق
کہ قیوم جہانیان ہست میکنند کہ از احاطہ تحریر وتقریر بیرونست چارپاک گفت کہ گویندہ پند عجیب
شخصی روباہ باز وفیلسوف زمانہ ہست کہ خلایق را بآنسیۂ چنان فریفتہ ساختہ ہست کہ مطلقاً
بر تقدیر نظر ندارند ودرین راہ گذاری الحق منصف باید شد کہ کجا لذت بوسہ وکنار ریبای سیکران
وکجا راحت ترک آن وایضہ ذوق ہای نفسانی کہ عبارت از خوردن طعام نفیس وپوشیدن
پارچہ نرم وبوئیدن عطریات باشد گذاشتہ صریح در تاب آفتاب نشستن ووجود را در آتش
ریاضت سوختن بآن ماند کہ کسی از راہی کہ بہشت میرساند برگشتہ دیدہ ودانستہ در دوزخ
بیفتد راجہ مہاموہ چون این نوع گفتگو کہ موافق مرضی او بود از زبان چارپاک شنید بغایت
طربناک وشادی اندوز شدہ بہ نقیبان خود فرمود کہ این جوان عالیشان را کہ در دانش قدیر
بی نظیر مینماید پیش من بیارند چارپاک چون در مجلس در آمد تعظیم کردہ بایستاد راجہ فرمود کہ
گفتار تو راحت افزای خاطر ما شدہ چہ نام داری وکیستی وازکجا می آئی التماس نمود کہ نام من
چارپاک ہست از قدیم خانہ زاد این درگاہ ام این حقیر را کلگچ در خدمت عالی فرستادہ و
عرض کردہ ہست کہ چون حواشی گزینان پایۂ سریر خلافت مسیر اینقدوی جان سپار را
برای کار یکہ تعین فرمودہ بودند از سایۂ اقبال لایزال مہاراجہ جیو اگر صورت ندیرفتہ
وپارہ کہ ماندہ ہست عنقریب انصرام رسانیدہ در خدمت حضور موفور السرور رسیدہ سعادت
اندوز خواہم شد راجہ مہاموہ پرسید کہ کدام کار بانصرام رسانیدہ وچہ قدر باقی ماندہ بتفصیل
خاطر نشان ما بکن چارپاک عرض کرد کہ اول بیدار تہ یعنی معنی بیدا کہ راہ نمایندہ وبحقیقت
رسانندہ عالمیانست مطلق از صفحہ روزگار برداشتہ دوم اندا ختم ومردمان را از راہ
راست برآوردہ ساکن بادیہ کجی وناراستی ساختم ودر مذہب ہر یک اختلاف پیدا کردہ
ہر فردی را از عالم تصدق شایستہ داز اوصاف گزیدہ کشیدہ در شہرستان افعال
بہیمہ واعمال ذمیمہ گذاشتم زنار داران جانب مغرب وطرف شمالی را چنان از عقل وہوش
برده بعقل وبیہوش کردہ ایم کہ اصلا استثنای ایشان بہ بینند کہ سرمایۂ آنجماعت ہست
نمانده از بیجمت از کتاب خوانی وفکتہ دانی رویافتہ گرفتار قلبہ رانی وسود وسوداشدند واز

وپاد باقی اعضا برابر تفاوت و فریق بران ازچہ رہگذر قرار یافتہ باعتقاد درست من مال خود و
دیگری ہیچ تفاوتی نیست و در عورت خود و دیگری کدام فرق ست چراکہ صورت وجود زنان
بریک جنس ست و در ہمنسا یعنی در خوزیزی چہ گناہ ست و با عورت غیری جماع کردن چہ بدکردار
ست مردی کہ از استماع نصایح و پند و شاستر کہ فریب دہندہ ابلہان طریقۂ اہل ہنیک
ست ملاحظہ نمودہ از عیش و عشرت و از طرب و بہجت لذات و حظات جسمانی بالفعل اصدست
محروم بماند و نظر بر بہشت یابد مکت کہ آن از جملہ قصہ و مہمل ست دارد در معنی ہیچمدان
کمتر از حیوانست و چیزی را کہ گیان یعنی عرفان میخوانند و باعث آزادی و شادی میدانند ہمہ
لاف و خلاف ست چراکہ انچہ در نظر می آید و موجود و نابود نماید آنرا ست میتوان گفت و چیزے
کہ دیدہ نمیشود و وجود ندارد ہیچ و پوچ ست آب و آتش و باد و خاک و ہوا یعنی اکاس اینہمہ تتت
چونکہ ہمہ کس می بیند و مطلب از زندگانی و پیدائیش موجودات و وجودات ہمین است
کہ ہمیشہ با عیش و عشرت سازند و طایفہ زنان ماہ روی کہ زیادہ تر ازان لذتی در عالم
نیست بہ پردازند فرد باغی و نغمۂ و شرابی و شاہدی ؛ با این چہار باش اگر چار بار مکت
و اینکہ مکت میگویند باعتقاد مالکت ہمین مردن ست چون کسی ازین عالم میگذرد باز
از او ظاہر نمیشود راجہ مہاموہ کہ در چنین گفتگو بود ناگاہ آوازی از چار پاک شنید کہ بمرید خود
چنین تلقین میکند کہ بر معنی بندہا اعتقاد مکن کہ ہمہ خلاف و دروغ ست کہ فروغی از راستی
و پرتوی از درستی ندارد زیراکہ ہمہ یاری دہندہ و فریبندہ و در محنت آرندہ و ریاضت
و مشقت گذارندہ مردمان سادہ لوح ست و اینکہ میگویند گندہ جک بہ بہشت میرود این
سخنی ست بی پایہ یعنی درختی کہ لقمہ دہن آتش سوزان گشتہ خاکستر شدہ باشد ازو
توقع بر نمودن و امید شمار کردن از عقل و شعور دور ست و این سرادہ یعنی خیر و خیرات
کہ بنام ارواح مردگان میکنند محض خلاف ست کہ نادانستہ بعمل می آرند چراکہ در چراغ دوختہ
اگر کسی تیل بیندازد روشنی پذیر نمیشود مریدش پرسید کہ ای ارشاد پناہ اگر حقیقت
حال چنین ست کہ تو میگوئی پس این طایفہ مرتاضان ریاضت کیش و حقیقت اندیش
چرا ترک عیش و عشرت جسمانی و گذر از حظات و لذات نفسانی کردہ گوشۂ قناعت میگزینند

فرو برد و لمحہ سکوت ماندہ گفت کہ ای پسر ہیچ علاج و کاری کہ موجب خلاصی و جان بخشی
مایان باشد دیدہ نمیشود اما چون این مانارسی کہ آنرا آرامگاہ سری مہادیو کہ سرآمد ہمگے
دیوتہاست میگویند ازین بابت جای یاد برکت ست کہ اگر کسی در ینجا بمیرد واز آمد و رفت
ہر مرتبہ کہ بسبیل تناسخ ست رہائی می یابد اگر مایان ہمہ در ہمین جا جان بحق تسلیم کنم خوب ست
دنبہہ پرسید کہ ای جد بزرگوار شمار است فرمودند ہمادرین تعجب ست کہ تیرتہہ بآن مردم
ثمرۂ نیکی می بخشد کہ از کمال ریاضت وراز چرکیت ہوای نفسانی پاک ساختہ و بمراد نفس
نپرداختہ اند ابیات دیدہ و گوش را فروش اینجا ؛ بادۂ معرفت بنوش اینجا ؛ تا کہ او دیدہ
بین دید شوی ؛ فارغ از گفت و از شنید شوی ؛ و مایان کہ ہمیشہ در پیشہ بدی و بدکاری
و ناہمواری عمر بسر بردہ ام تیرتہہ چہ طور ثمرہ خواہد داد فرد گر صد ہزار عذر بخواہی گناہ را ؛
مرشوی کردہ را نبود زیب دختری ؛ اہنکار گفت کہ فی الواقع ہمچنین ست کہ تو میگوئی اما در مکان
خوب بمیرد ہر چند اہل معصیت و تبہ کار و بدکردار ہم باشد در دوزخ نمیرود چون اہنکار سخن را
تا اینجا رسانید شخصی بآواز بلند فرمود کہ مردمان شہر جایگاہ کوچہا از خس و خاشاک پاک کردہ و آب
خوشبو پاشیدہ معطر سازند کہ آمدنی راجہ مہاموہ ست در ینضمن از عقب سواری راجہ مہاموہ
پدیدار شدہ بہ تجمل بادشاہانہ آمدہ داخل شہر گردید بر تخت شاہی نشست لیکن خاطر راجہ صلی
متردد و متفکر مینمود و چرا کہ میخواہد کہ تمام عالم را در تحت فرمان خود بیارد و عمارات فرمان فرمائی
راجہ بیک از بیخ و بنیاد برآرد تا اثری از و نماند و او را کسی نہ بیند و نداند فرد در شہر بکوی بانو تا سے
با من ؟ کاشفتہ شود کار و لایت بد و باشد ؛ راجہ بر تخت حکم رانی نشستہ سخنہای نصیحت آمیز
با ہمہ کس بخلاف مرتب راجہ بیک گفتن گرفت کہ ای یاران این مردم عجب نادان و گمراہ و تیرہ
میشوند وجود را آتما یعنی روح ہمیگویند و آتما را سوائے وجود قرار دادہ اند چیزی کہ نیست مطلق ست
آنرا ہست محض میدانند و ہست مطلق را نیست محض میخوانند و اینکہ پندار تہہ را اختلاف
برنگاشتہ اصطلاح کردارہای مختلف ہر چہار برن کہ برہمن و چھتری و بیس و شودر باشد
وانمودہ اند و اعمال و افعال ایشان علحدہ علحدہ ظاہر کردہ اند ہمہ کذب و بہتان در وقوع صریح ست
چرا کہ آدمیان ہمہ بصورت و شکل یکسان ہستند در گویائی و روائی و بینائی و شنوائی و دست

گردید و تمام خلق از کہتر و مہتر در حلقہ بگوشی من قیام دارند ہمشیرہ زادۂ ہمزلف من یاری داشت
آن یار را یاری دگر بود و عموی آن یار یک دختر داشت آن دختر را شخصے دروغ نام یار است تہمت
بدکرداری بر و لازم شد من بمجرد شنیدن این حرف غیرت انگیز خانہ و عیال و اطفال و غیرہ تا لوازم
بادشاہی ترک کردہ برخاستہ آمدہ ایم و بنہہ گفت کہ زنار دار و در ہر سہ عالم ہیچکس برابر من نیست
چرا کہ روزی در مجلس ہما رفتم ہما با ہمہ بزرگان کہ در انجمن نشستہ بود در پای من افتاد و رائے
نشستن من کرسی طلا آورد من بران نشستم بعد ازان ہما زبان خود را از آب گنگ مکرر شستہ
بتواضع تمام التماس نشستن نمود لحظہ در انجا نشستم تمام رکہیشران و مرتاضان آن مجلس حیران
ماندند اہنکار در دل خود گفت کہ و بنہہ چہ دروغ میگوید کجا این و کجا خانہ بر ہما بعد ازان اہنکار
گفت کہ شما ایمہ بزرگی بر خود از تعظیم ہمین یک بر ہما لازم کردہ اید ہمچنین کرور کرور بر ہما
در پای من افتادہ میباشند گاہی توجہ نمیکنم و بنظر توجہ و مہربانی بسوی آنہا نمی بینم و بنہہ
گفت کہ ایمرد بغایت شان و شوکت دارد شاید کہ جد بزرگوار ملست بر خاست و در پائے
اہنکار افتاد اہنکار او را در بغل گرفتہ سر و چشم او ببوسید و دعا داد و گفت کہ ای پسر ترا در
دوا پرورده بودم کہ طفل بودی اکنون خود جوان شدۂ و من پیر شدم از ایمہ ترا نشناختم تو بگو
کہ پسر تو از تہ نام داشت سلامت ہست و بنہہ گفت کہ غلام شما ہمچنان ہست من بی او
چہ کارہ باشم اہنکار پرسید کہ مادر و پدر تو یعنی ترشنا و لوبہہ باخیریت ہستند و بنہہ گفت
ہمینجا در غلامی شما ہستند اہنکار پرسید کہ ای پسر چون ما بین راجہ مہاموہ و راجہ بہیلک
خصومت عظیم برخاستہ ہست این را شنیدہ حاضر شدہ ام و بنہہ گفت کہ بسیار خوب
گردید در چنین وقت پیش بادشاہ خود حاضر شدید راجہ مہاموہ امروز یا فردا می آید و این
بانارسی را دار الخلافت راجہ مہاموہ قرار دادہ ایم کہ آمدہ در اینجا بر تخت فرمان روائی بنشیند
اہنکار گفت کہ ای پسر بعضی مردمان در بانارسی خلاف مذہب خود دیدیم گفت کہ راجہ بہیلک
بغایت زور آور ہست قبلہ مایان را میخواہد کہ نیست و نابود سازد شنیدہ شد کہ بدیا و پربودہ چندر
از ہمین بانارسی تولد خواہند شد و از عدم بظہور خواہد آمد من بران میکوشم کہ اینہا ہمیشہ در
عدم باشند کہ در ظہور آمدن پربودہ چندر و بدیا باعث معدومی مایانست اہنکار سر بجیب تفکر

فریب دہندہ سادہ دلان نالائق ست الغرض ہمچنین ہر کتاب دیر طائفہ در ریاضت کشان
و دیر اندیشان را بنظر غیبت و حقارت دیدہ و مذمت و شکایت و شکوہ نمودہ چون بیشتر
رفت جماعۂ دنبہیان را کہ ہمہ ہا لوازم جنگ در پیش داشتہ و تسبیح کلان در دست گرفتہ
و چشم بطریق دنبہیان پوشیدہ نشستہ بودند دید نہایت خورسند و خوشحال گردید بیشتر
عبور فرمود خانہ دنبہ کہ سر حلقہ آنجماعہ بود در نظرش افتاد کہ لوازمۂ جنگ بیرون خانہ افتادہ
و دہوتی ہا بالای ریسمان در تاب آفتاب برای خشک کردن نہادہ و دود و آگن ہر جا بجا میخزد
اہنکار گفت کہ اینجا نہ دانش اندوزان ست در اینجا چندروز آرام نمودہ بیشتر مراجعت خواہم فرمود
اندرون حویلی در آمد دید کہ دنبہ نشستہ ست اہنکار بصورت زنار دار رفتہ دعا گفتہ ایستاد
مردان دنبہ مانع شدند کہ از دور بگو نزدیک مرو اہنکار گفت چہ در ملک بد سلوکان
سنگ دل عبور افتادہ کہ اصلا در اینجا عزت گداد مہمان نیست دنبہ باشارت دست راست
خود تسلی او کرد و بمردان خود فرمود کہ از شہر دور آمدہ ست و اصل و نسل این ہیچ معلوم نیست
کہ کیست باری آب از دریا آوردہ دست و پای این را شستہ بعد ازان بگذارید کہ بر بساط بنشیند
اہنکار گفت کہ از ملک کور راد ہا پوری نام شہری عظیم و آباد دست از انجا می ایم و اصل ما از اصل
ہمہ مردم برتر ست اہنکار ہمچنان بدست و پای گرد آلودہ نزدیک دنبہ رفت دنبہ
گفت کہ ای بخرد بے عقل بدست و پای ناشستہ نزدیک من می آئی قطرہ ہای عرق وجود تو
بر من خواہد افتاد باز ما را غسل کردن لازم خواہد شد اہنکار گفت کہ اینجا فنا مروز نازہ نشنیدہ
میشود مردان دنبہ پاسخ دادند کہ اینجا تاج فرمان روایان زمان نشست پای حضرت را
نمیتوانند فرسود و تا دیگران چہ رسد اہنکار این سخن شنیدہ بخود گفتن گرفت کہ این ملک را
دنبہ خوب زیر و زبر کردہ ست خواست کہ بر آمس یعنی زمستد بنشیند مرید دنبہ گفت کہ ای
زنار این آسن پوجا حضرت ست مناسب نیست کہ بر این بنشینی اہنکار گفت کہ ای ہیچمدان
از من حضرت شما پایہ کلان ندارد حقیقت حال ما را نشنیدہ اید کہ ما در من پرہنر و صاحب
فضیلت بود اما در قبیلہ کہ پیدا شدہ آن قبیلہ قابل نبود و من دختر کوہ ہمانچل کہ در نور ا
و در شان و بزرگی ہمتا ندارد در نکاح خود آوردہ ایم از بیجہت مرتبہ من از مرتبہ پدر زیادہ

زانکه شیخی به خودی منسوب ست ؛ بیخودی گوکه همان مطلوب ست پای خود همه اوست رو بسی نیست
ترا بوی خود آن دوست دوستی نیست ترا ؛ خود را نگهان پرست زیمعزی نیست ؛ این مغز تمام
پوستی نیست تمام ؛ روزی دنبهه بر کرسی خود رو بطرف دریای گنگ کرده نشسته بود که ازدے
آب آهنگار بنظر افتاد تا که کشتیبان کشتی را بکناره از کمال جلدی و تندی و تیزی که لازمه
صفت ذاتی اوست در دریا افتاده و امواج غصه از دو سر زدن گرفت دنبهه گفت که اے
یاران این جوان کیست که خود بخود از روی جهل و بی انصافی در آتش قهر و غضب میسوزد و
چراغ کبر و کینه در سینه می افروزد از قیاس دانسته می شود که از زاد ها پوری آمده نیست در انجا
حد ما که اهنگار ست میباشد باری خبر سلامتی او ازین قاصد استفسار کرده شود که چگونه
میگذراند چون اهنگار از دریا گذشته داخل شد پنڈت های بیدیوان را از روی حقارت
دیده شکوه سرائی کردن گرفت که این ابلهان که بمطلب حقیقی نرسیده ایا درین چه دیده اند که
تمام عمر خود در مطالعه بیدانت شاستر که جز افسانه بیش نیست صرف میکنند و از لذات
نفسانی و خطات جسمانی که نقد لیست آرام نما احتراز نموده و چشم پوشیده در ارزوے
یکت و رستگاری که اعتباری معتبر از جمله نسیه است محنت افزا کمر در تفحص و تلاش می بندند
مصرع از نقد سوی نسیه شدن کار جاهلانست ؛ بعد ازان شناسی ها را دیده را جوان
آنها خندیدن گرفت که اینها همه برای پارچه و نان تن و دل و جان را در آتش ریاضت انداخته
میسوزند از ذوق شهوات جسمانی که دریای عالمیانست بی نصیب اند و در معنی خود را خود در قید
داشته اند و زنده دلانی که در فرقه بیراگیان در مجاهدت و عبادت مشغول اند و از سیر ایم
و کرم و فکر تمام مقبول و از سر حد ایجاد و حلول گذشته چون قطره در دریاے صمدیت
واحدیت بی ضدیت افتاده اند و از قید های دنیوی آزاده و دل را از تیرگی نیرنگی داده
بطرف آنها عبور نموده از دور گفتن گرفت که این پست فطرتان نفس گداز چیزیکه بوجود
موجود ست آنرا نابود و معدوم میخوانند و نابود و معدوم را نابود میدانند و از صورت که بغایت
زیباست بسوی معنی که ناپیداست میشتابند از کج فهمی همیشه در محبت بی تاب و خراب اند
اینهمه بیدانت شاستر وغیره که بزعم انها رساننده بعالم حقیقت الحقائق ست با عتقاد

کہ آنرا اہل ہنود مکت پوری میخوانند و قرارگاہ مریاضیان و رکھیشران اہل ریاضت ست و رفت
سکونت نمائی و ہر خللی کہ در بنای طریقہ ریاضت گیشان صلاحیت شعار و خدا شناسان
معرفت اطوار و صاف باطنان حقیقت اندوز و روشن دلان خودی سوز توانی انداخت
باعث مجرا و موجب از دیاد منصب و دولت تو خواہد شد از نیمرخ حسب الحکم در شہر بنارس
رفتہ ساکن میشوم این سخن را گفتہ دنبہہ در بنارس آمد و بخواہش تمام خیل دنبہیان را بہ پیرایہ
دنبہہ پیراستہ و آراستہ بدین طریق کہ مذکور خواہد شد جابجا نشاندہ و بعضی ہا بلباس شیخی
و پیشوائی متلبس شدہ بتسبیح دراز در دست گرفتہ و تمام بدن قشقہ کشیدہ فرد از زبان
در ورد و در دل صد دغا ماندہ در دعوی بعید از عاشوگر وہی دلقہ درویشی در بر کردہ و
کلاہ حریفانہ و ظریفانہ بر سر گذاشتہ خود ہا را از جملہ مرتاضیان جمہور قرار دادہ فرد
در بطون چون جاہل و عالم برون ٭ از برون بس پاک و ناپاک اندرون ٭ ظاہر آباد و باطن
تیرہ ظاہرت نرم و باطنت خیرہ فرد این دورنگی ترا خراب کند ٭ بردار آب و در سر کنہ
و طائفہ کتب ہای حقیقت الحقائق در پیش داشتہ و شہرت دانائی و ہمہ دانی خود چون
بشست و بیاس و بالمیک دادہ و سر در گریبان مکر و فریب و حیلہ نہادہ افزود ظاہر خود را
ہمہ آراستہ ٭ در طلب جیفہ چو سگ خاستہ ٭ شرم و حیا را از دل انداختہ ٭ در ریاکاری مشیخ
خود ساختہ ٭ زاہد چہ شد از زہد رواجی داری ٭ از حرص و ہوا بفرق تاجی داری ٭ در خلوت
فقر نیست گنجایش تو ٭ برخیز بخلق احتیاجی داری ٭ و فرقہ از دنبہیان در ظاہر بزنہای
و رعنائی پر نور و در باطن بہ تیرگی و رسوائی مغرور و از افزونی جاہ و حشم و خودی و خود بینی
در غرور و از اصل حقیقت و معرفت ربانی بس دور روز در حضور خلائق بر سبیل حج و
و گندم نمائی بسر برده و شب بکباب و شراب گلگون پرداختہ بہ شاہد بہ بازی مشغول اند
اگرچہ از روی ظاہر بغایت مقبول و معقول اند فاما از روی باطن نامعقول و مکتر از غول
اند ابیات ظاہر آرائی دکان داری بود ٭ باطن آرائی چو بیکاری بود ٭ در لباس
ظاہری شیخ و بزرگ ٭ در طریق باطنی کمتر ز گرگ ٭ شیخ و پیری و دم ارنا باشی ٭
فقر و فخر ست و دگر رسوائی ٭ ظاہر شیخ کہ رعنا باشد ٭ باطن آکودہ و رسوا باشد ٭

ابیات کیمیا گرخاں زساز دعجائب مے بری ؛ فقر باشد کیمیائی خاک راسازد خدا ؛ سالک کہ
زراہ چشم ودل میباشد ؛ درچشمہ دلش حقیقتے پیدا شد ؛ دانست کہ من قطرہ
این دریایم ؛ دانستہ ہمان چشم زدن دریا شد ؛ منسوب بحق ازین کف خاک
شوی ؛ ازنسبت حق بہرچہ غمناک شوی ؛ ازنسبت حق بخویش آشفتہ مباش ؛
دریا نشود خراب تو پاک شوی ؛ درکان نمک ہرچہ درافتاد نمک شد ؛ راجہ بیک
باین طرز درمیان یکدیگر مشورت کردہ سم ودم وجم ونیم وغیرہ وزیران خود را طلبداشتہ
بطرف تیرتہ ہای وزیارت گاہ ہا رخصت کرد کہ رفتہ جابجا عمل خود نمایند وسرہا را
کہ مادرسانت باشد برای آوردن او نکہند فرستاد ؛ ابیات تا خود نکنی ز معرفت
شیرین کام ؛ حاصل نشود کام تو از نقل کلام ؛ حلوا حلوا اگر بگوئی صد سال ؛ از گفتن
حلوا نشود شیرین کام ؛ بنشین ز پریشان وی سیر وخلاص ؛ اغماض کن از توجہ غیر وخلاص ؛
اخلاص گزیدہ خود از ہمہ جا ؛ یکجا گن وباخدا دہ خیر وخلاص ؛ حق یاری گفت ہیچ تو یار نہ ؛
کارت فرمود ہیچ درکار نہ ؛ حالی داری بس جمع کاتی باید ؛ ای خانہ خراب نقش دیوار نہ ؛ داستان
اول تمام شد بی عشق کسی نام جہان را نگرفت ؛ تا عاشق چیزی نشد آزار نگرفت ؛ تا عشق
نبود جسم جانہا نگرفت ؛ تا گرم نشد تنور نان را نگرفت ؛ ای بیخبر از معنی خود ہمچو کتاب ؛ در جملہ
آیات الہی بہ حجاب ؛ یعنی ز تو حق پدید و تو از اثرش ؛ آگاہ نہ چو شیشہ از بوی گلاب
راجہ بیک وزیران مزاجدان وامرایان کشورستان خود را بجانب تیرتہ ہا وزیارت گاہا
رخصت نمودہ درپی تلاش آوردن ما وپنکہ گردید ناگاہ دنبہ کہ از جملہ مصاحبان وازمقربان
خاصان راجہ مہانموہ بود ظاہر شد باو از بلند این سخن بر زبان رانده میرفت کہ راجہ مہانموہ
بمن حکم کردہ است کہ راجہ بیک با وزرای خود مصلحت نمود سم ودم وجم وغیرہ ارکان دولت
خود را بطرف تیرتہ ہا وزیارت گاہ ہا تعین نمودہ وقصد آن دارد کہ بربودہ چندر پیدا
ساختہ وزرا وامرایان ما را با ما معدوم سازد پس لازم ست کہ وزرا وامرایان ما ہم از خواب
بیغمی وبی پروائی بیدار شدہ وخبردار وہوشیار گشتہ بر اقتہای خود را مرتب ومہیا دارند
وبمن کہ دنبہ نامی از جملہ مقربان بادشاہ جہان پناہ ہستیم فرمان شد کہ در شہر بانار سے

مرد معنی چون الف باید مجرد در حساب ؛ گو با بجد کم عدد دارد ازان سر دفتر است ؛ گر نہ بینی
خاکساری خندہ بر حالش مکن ؛ زانکہ نور آئینہ را از صحبت خاکستر است ؛ یار سیم توفیق
طاعت دہ کہ تا باشد حیات ؛ بر نگردم زان رہی کان رہ نجات محشر است ؛ راجہ گفت
کہ ای مزاجدان پسندیدہ کردار یک زن من کہ او پنکھد نام دارد مدتیست کہ ازمن
آزردہ شدہ جدائی اختیار نمودہ است اگر سانت وغیرہ بطریق دلالہ رفتہ سخنہای
نرم و دلربا و مہر افزا از طرف من گفتہ او را بیارند بعد از آمدن او اگر تو در صحبت ما خللی
بیندازی دور غیرت کہ شیوۂ زنانست بیرون ازی در اندک فرصت پربودہ چندر
پسری دوربین و حقیقت و معرفت آئین و جمعیت توحید گزین از و تولد شود و مدار
ما را ازان خواب غفلت بیدار سازد ابیات صحبت عام ضررہا دارد ؛ صحبت
خاص اثرہا دارد ؛ قدر ہر یک بود از فعل و عمل ؛ صحبت بی عمل آرد خلل ؛ ای خوش
آنکو بعمل جوشیدہ ؛ غیر حق را از نظر پوشیدہ ؛ چشم بردار از اہل غرضی ؛ صحبت او ست
سر ایام مرضی ؛ آنکہ فعلش اگر و قول دگر ؛ دل او بین بزبانش منگر ؛ دوربینی و ہمہ نور
نور ؛ کوتہ اندیش نظلمت مستور ؛ دوربینی تو گر یار شود ؛ در و دیوار تو گلزار شود
مست گفت کہ ای غیر گدار اگر ازین تدبیر خلاصی پدر بزرگوار تو شود تن ہم از جان
و دل رضامندم و سر از طاعت فرمان تو بیرون نمی نہم در طلبیدن او پنکھد معطل نباید کرد
و در آوردن او اہمال نباید نمود مصرع در کار خیر حاجت ہیچ استخارہ نیست
راجہ بیک از استماع این کلام طراوت نما و حلاوت افزا خوشدل شدہ باز جواب
گفت کہ ای عروس زیبا کہ در رضاجوی دنیک خوئی بی ہمتا و بی نظیری اکنون کہ تو
بر بندۂ عنایت و شفقت شدہ ہمہ کارہای ما حسب المدعا بانصرام خواہد رسید این بود کہ
کہ در حقیقت قطرہ از دریای ہیچ چونی نیست از تاثیر صحبت و جہل و پندار خود
دوری و بیگانگی و غیرہ از گلشن معرفت در گلخن بیدانستی و ضلالت افتادہ و کیفیت اصلی
خود را از یاد دادہ است برای قطع علایقہ نا پاید یا نام دختری پربودہ چندر نام پسری
پیدا ساختہ باز این بود کہ را کہ از صحبت ما جنان شدہ ماندہ است مبہم کردہ نشود

که صورت اصلی خود را که لس لطیف و روشن و صاف و نورانی بود فراموش کرد و فرد
از خواب رو بتاب دل از خواب زنده نیست ؛ دل زنده نیست پس تو هم از مردگان
حساب ؛ از روی تو هم چنانکه کسی در خواب گفتگو میکند گفتن گرفت که این پدر و مادر
و برادر و یار و آشنا و این ملک و میراث و حشم و دولت و اینهمه عمارات و باغات و عورات
و عیال و اطفال و مال و منال از ما هستند و من دانشمند بی نظیر و بادشاه عالمگیر
هستیم و پیوسته از شراب عیش و عشرت مستیم ابیات زن و فرزند و جاه و مال تو ؛ تو بخوابی
و این خیال تو ؛ چون از این خواب میشوی بیدار میشناسی که چیست اصل این کارخانه
عمر تو که بر باد است ؛ نقش بر آب و سست بنیاد است ؛ از غلط تکیه کرده بر باد ؛
چه نشینی بجای بی بنیاد ؛ غرض که در خواب آمد یا حالت اصلی خود از یاد داده و از بهشت
و مست بی صورتی و تندهی در جهنم بصندلی و تشبیهی افتاده بحال بیدانشی و کوته اندیشی و
در بینی و دود و الی گرفتار شد ابیات چون روح بهر چه رو بر و میگردد ؛ از فرط لطافت
او هم میگردد ؛ چون غفلت بود خوی او اول سال ؛ اکنون بهمان عادت رخو میگردد
مست پرسید که ای هادی سبیل معالی و ای سالک طریق ولایت جاودانی این بدر شما
که از راه غفلت در خواب نادانی و جهل فرو رفته اصل حقیقت خود را از یاد داده است
و هیچ تدبیر بیدار کردن از آن خواب خودی و خودبینی نشنیده اید یا نه راجه بیک سر
فرو کرده خاموش ماند مست پرسید که اینهمه شرم و سر فرو کردن در گریبان تفکر
از چه وجه است راجه گفت که ای خیر خواه حقیقی چون زنان را غیرت از حد زیاده است که
هیچ عورتی را سوای خود در خانه شوهر نمیتوانند دید از همین باب تو حقیقت این کار را اظهار
نمیتوانم کرد مست گفت که ای خداوند قدردان من این خصلت دران زنان میدانم
که خیر اندیش درست کیش و دوربین و عصمت و قناعت گزین هستند یا عقیقا
من زنی که در حکم و در رضای شوهر خود نباشد همه با آتش دوزخ میسوزد ابیات
گر تو مردی اختیار خود بدست زن مده ؛ زن نه آن باشد که بیرون از رضای شوهر است
هر زمان در هر کناری میرود محتاله وار ؛ زود طلاقش ده که این دنیا زنی بی جا در است

وگاہی از قبائل و از خویش و از اقارب جدا سازند و گاہی با یکدیگر نزدد غا باز ند ابیات
خانۂ خود کم از سرای مبین ؛ لی چو باغ و مقام و جای مبین ؛ چون مسافر نشین درین خانہ
کہ بود خانہ از تو بیگانہ ؛ مست پرسید کہ ای دانا دل ہر گاہ سببی درمیان نباشد
در حیرتم کہ مایا بی سبب چہ طور فریب دادہ اینچنین دانش پیکری را در صورت بیدانشی
آوردہ و از عالم آزادی و شادی کشیدہ در صحرای دردو اندوہ و در بیابان الفت و کلفت
گذاشتہ ہست اشعار دنیاست کہ آرام در و پیدا نیست ؛ جز ناکامی کام در و پیدا نیست
پیوستہ بیک چیز معطل دارد ؛ گر بادہ بود جام در و پیدا نیست ؛ راجہ بیک گفت ہیچ
سببی نیست مگر ہمین کہ چون پورکھہ را مایا دید کہ این فرد بجمیع اوصاف موصوفست
و شادی صورت و دانش پیکر دارد و در ہمہ و از ہمہ منزہ و مبراست اگر از چنین فردے
یک فرزند ارجمند از من پیدا شود بادشاہی تمام عالم سہ گانہ راند و بقوتش بگنم از ینمعنی
در دل داشتہ مایا مذکور کہ بیخ درخت ہر سہ عالم ست بنظر خواہش در پورکھہ دید
چنانچہ پورکھہ فریفتہ او شدہ در او در آویخت مطلب باطنی مایا از عدم بوجود آمدن از ملاقات
پورکھہ فرزندی از و تولد شد کہ آنرا جان می نامند بعد ازان گوناگون قالب ہا را از عناصر
پنجگانہ مہیا ساختہ و ہر یکی را بانہ نہ دروازہ مرتب کردہ ہمان یک جان را در قالبہای
مذکور کہ از احاطۂ شمار بیرونست آبادان کرد فرد یک تیر بصد سینہ و یکرو بصد آئینہ
یک شاہ بصد کشور یکماہ بصد ایوان ؛ و ہر فضیلتی و ہنری کہ در خود داشت باو
تلقین نمود مست گفت ہر صفتی نیک یابد در ما در باشد اثری ازان در پسر نیز بظہور
می آید بیک گفت کہ ای زوجہ این جان در حقیقت نور ہمان ذات پاک ست کہ از بیشت
و زیبائی بخش عالم آب و خاک ست ابیات روح در میراث عالم خود ظہور فاخرست ؛
شخص را بشناس دل ہم اول و ہم آخرست ؛ در عالم تن نہ لامکانی جانست ؛ پیدا و نہان
انچہ تو دانی جانست ؛ پیوستہ ز جان جان نشان میطلبے ؛ آن نیز ز جانِ جان نشانی جانست
و پسر کلان او کہ ازان پردرت نام بوجود آمدہ ہست چون جان بآن پندار میل کرد و الفت
گرفت کبر و منی در و افزود و ابد یا نام خوانش در ربود و در چہار پای مایا آنچنان بخواب غفلت

پسر نوح با بدان نشست ؛ خاندان نبوتش گم شد ؛ سگ اصحاب کهف روزی چند
پی نیکان گرفت و مردم شد ؛ مست پرسید که ای نگهبان عالم در حضور پر نور ذات پاک
که هزاران هزار آفتاب کمتر از ذره مینماید ما با چه وجود و چه قدرت داریم که اینچنین روشنی
آفتاب عالمتاب را از شمه تاریکی تواند پوشید راحه گفت که ای دور بین این ما یا
طرفه عورتی پر مکر فریب دهنده شهر ده هزار عالم و آدم ست که بوجود آمده پور کهه را
البته از راه راست می برد و گمراه میسازد اما پور کهه در معنی مثل سنگ بلورست که
بجز سفیدی و صفائی در روشنی چیزی دیگر در و نیست اما اگر چیزی برنگ سرخ
یا سبز یا زرد و یا سیاه پهلوی بگذارند همان در و نظر آید و بهمان رنگ نماید رای ما
هر چه روبرو گردد بی شک از سادگی همون گردد اما اگر بدیده حقیقت و بچشم تمیز
در و نظر کنی بهمان سفیدی و صفائی در روشنی ست که اصلا تغیری نیافته و تبدیلی
در و روی نداده انواع رنگ و صورت اگر بینی اندرو آئینه هر چه دید فراموش میکند
همچنان این پور کهه که در حقیقت عین ذاتست از صحبت و محبت ما یا بر نگ غیر مینماید
اسیات از هستی خود خبر ندارد ؛ در خویش گهی نظر ندارد ؛ غافل شده از مراتب
خویش ؛ افتاده بخاک زار و دلریش ؛ چون بند بوهم سر سری شد ؛ پابند بر تبه
چنبری شد ؛ پابندی او زوهم او شد ؛ در ما و من و تو می فرو شد ؛ در بازی و رسم
و این اضافات ؛ گه نرد شود گهی شود مات ؛ گم کرد برسم و اسم خود را ؛ دانسته باین طلسم
خود را اگر باده معرفت بنوشد ؛ منصور صفت انا الحق جوشد ؛ مست پرسید که ای
آگاه دل از گذشته و آینده و حال از چه سبب اینچنین پور کهه عالیشان که در عین نشان
بی نشان ست فریب از ما یا خورده که صورت اصلی خود را که بس روشن و صاف و لطیف
و بی همتاست فراموش نموده چون بینوایان بی پایه دنی قرار و همیشه در آزار ست راحه گفت
که ای گزیده کردار هیچ سببی در میان نیست اما خاصیت محبت طائفه زنان چنین قرار یافته
است که اگر در دل مردی جا یابند کدام کار بد نیست که از دست او نکنانند گاهی از گلستان
محبت بر آورده در گلخن غصه و قهر در آرند گاهی از عالم دوستی کشیده در چنگل دشمنی گذارند

وهم رهبر ست ؛ درینخانه ذاتست بس باصفات ؛ همون نقش ونقاش ونقش آورا
درینخانه غیبی ست کثرت نما ؛ همون ذکرمذکور وهم ذاکرست ؛ درینخانه سرلیست ازعکس
حرف ؛ همون روح وجان ودل ودلبرست ؛ درینخانه شادی بلبس گداست ؛
همون دارو فی الدار وهم دادرست ؛ درینخانه آن خانه سازی ولی ؛ همون صنع ومصنوع
وصورت گرست ؛ سوگند دوست دارم چیزیکه دوست دارم ؛ درزیر پوست دارم
این پوست پرزمارست ؛ اما ازصحبت مهاموه چنان ازاوج دانش درتنگنای جهل و
بیدانشی ونافهمیدگی افتاده ست که مطلقانه ازمبدا ومیعاد خودخبری دارد ونه از
اصل حقیقت اثری ونه ازخود درگذری **ابیات** خودبیخبری تمام کوری وکری است
نازم بخرد که همه صاحب نظری ست ؛ انسان هریک محدودترسائی ست ؛ فرعونے
وبوجهلیش ازبیخبری ست ؛ واین دزرا ودکلای مهاموه که چنین عزیزی راازراه راست
ودرست برده درمغاک ناراستی ونادرستی انداخته ونشانه تیردوالی ودوبینی ودورنگی
ساخته اندخودها راازجمله راست کیشان ونیک اندیشان میگویانند ومایان راکه درپے
تدبیرخلاصی اوکه دردام جهل وپندار ونادانی افتاده ست نمی کوشم بدرون وبدنهاد
قرارداده اند **اشعار** هریکی ناصح برای دیگران ؛ ناصح خود یافتم کم ای جوان عیب
جوئیهای اهل دل کنند ؛ پیش اهل دل چوطفل احمق اند ؛ اهل دل ازاحمقان رنجیده نیست ؛
کورمغدورست کورادیده نیست ؛ مست گفت که ای بادشاه عالم پناه دای راه نمائنده
هرگمراه درحیرتم که پدرشما درمعنی پرتوهمان ذات پاک ست که درصورت همه موجودات
ومخلوقات نوراوظاهروهویدا مینماید چگونه اورادرضیق جهالت وضلالت
انداخته ابله ونادان وهیچمدان ساخته اندراجه گفت ای نیک کیش مردان راایمنی
بلاومحنت ودردورنج واندوه پیش می آید وساعت بساعت می افزاید وهمه ازتاثیر
صحبت وصحبت زنانست که ناقص العقل واقع وهمچنان این پورکه که متخلق مینمود
ازصحبت ومحبت مایا صورت اصلی خودراکه بس روشن وصاف ودانش پیکر بود
وخودرا فراموش کرده ازعالم یکتائی ولطافت درتنگنای دوتائی وکسافت افتاده است

کنایت از غضب و طمع و بی انصافی وغیرہ باشد گزیدہ و از خلت نیکان و پاکان بکلی
پرہیز نمودہ ازین جہت من از پدر خود دوری گرفتہ صحبت او را ترک دادہ ام کام گفت بار
کہ شنیدی این آواز راجہ بیک ست اینہمہ کہ وجود او را لاغر و ضعیف می بینی از
سبب شب بیداری و کم خواری و بسیار ریاضت ہست سہ روی سرخ یعنی
سیہ رنگی ست بسرخ راز در روی مسکینیت و ہست نام زن کہ اشارت از عقل
کامل باشد ہمراہ خود و سخنانی کہ خلاف مرضی راجہ بیک از زبان مایان سرزدہ
آنہا را شنیدہ می بینیم کہ خیلی پرجوش و خروش آمدہ ہست کام زن خود را گرفتہ از انجا
بگرخیت راجہ بیک باز وجہ خود کہ مست نام دارد گفت کہ ای دلربا دیدی کہ کام ناکام چہ
حرفہا غیر معقول گفتہ رفت مایان را بد کردار و کج رفتار قرار دادہ و خود را از جملہ نیکان و
پاکان روزگار تصور نمودہ مست گفت ای زوجہ بدانکہ در انصاف و عدل بی بدل
اکثر مردمان کوتہ اندیش کہ از دانش اندوزی و دوربینی عاری و تہی دست و از شرافت
اخلاق نامرضیہ و اوصاف رذیلہ مست انداز بد کرداری و مردم آزاری انبار ہا جمع کردہ
و میکند و نمی بیند و در عیب جوئی دیگران کہ جملہ آن برابر یک ذرہ نیست کمر سعی می بندد
اشعار دانی مگر این زمانہ ضبطی دارد ؛ با خود احدی نخویش ربطی دارد ؛ در معنی ہر دزہ
چو نیکو بینی ؛ ہر یک بدماغ خویش ضبطی دارد ؛ راجہ بیک گفت کہ ای مہوش مزاج دان
پدر من کہ دل نام دارد پرتو لیست از انوار ذات کہ بی حد و نہایت و از کسی زادہ است
و قدیم ست و روشنی و شادی و نورانی و دانش سیکرست فرد توآنائی کہ در یک
طرفۃ العین ؛ ز کاف و نون پدید آورد کونین ؛ و قیاس را در سراد قات کبریائی او
راہ نیست و عقل در ادراک او عاجز ست و از آلایش تعلقات پاک و منزہ ست و
غبار نیستی بر دامن ہستی او نمی نشیند یعنی دانہ از ان خردار و منشی از ان انبار را
ابیات با کہن از خود بگو چہ چیزی و چہ ؛ در خود از خود بگو چہ چیزی و چہ ؛ ہر گاہ کہ
سوی حق بنا شد چیزی ؛ تو خود از خود بگو چہ چیزی و چہ ؛ در این خانہ ہمخانۂ ظاہر ست ؛
بہ بین زانکہ ظاہر ز ظاہر تر ست ؛ درین خانہ مرد یست پنہان نگر ؛ ہمین منزل در راہ

او نیکمدی نامند نیز دارد چنان شنیده شده که پربوده چندر نامی پسر و بدیا نام دختر
از و تولد خواهد شد رت پرسید که ای شوهر کیفیت ناهمواری و سخت دلی و بیمروتی
راجپسی مذکور را بمرتبهٔ کمال گفتی درجیرتم که اینهمه بزرگان و مرتاضان زمان راجپسنی مزبور
را که بدیا نام دارد از جملهٔ نیکان و شایسته کرداران قرار داده میگزینند این از چه روست
کام گفت که ای دلبر مردمانیکه مرده دل و ابلیس صفت واقع شده اند از انجاست اخلاق
ذمیمه و از کسافت اوصاف بهیمه سینه پر و باطن تیره و دل خیره دارند همان سینه باطنی
و خیره دلی نمیست و نابود کننده آنها میگردد چنانچه از آتش دود پیدا میشود و رفته رفته
همان دود صورت ابری گرفته و از ابر آب شده بر سر آتش مسطور که در حقیقت
دود از و پیدا شده هست بارش مینماید و زود آتش را معدوم میسازد چون کام سخن را
تا بانجا رسانیدند در ینضمن شخصی غیر جنبس بآواز بلند گفت که ای فضول گوی ناهموار و
ای بدسرشت کجرفتار و ای تیره کنندهٔ دلهای مردم وای گمراه سازنده هزده هزار عالم
و آدم تو طومار مایان را به بد درونی و انمودی ابیات کلوخی دو بالای هم چیدهٔ
در اخان مان کرده پیچیدهٔ ۔ غم چند بر گردن دل سوارۂ ۔ تو نامش نهی خانهٔ روزگارۂ
واگر درین میگوئی که من ترک پدر خود کرده ام الحق چنین هست که بزرگان پیشین در
دانش نامهای حقایق و معارف آمیز فرموده اند که اگر استاد یا مرشد یا پدر باشد
و در میان نیک و بد تمیز کند و نفع و ضرر خود را نفهمد و طریق و سلوک حقیقت انگیز
و معرفت آمیز گذاشته و راز راستی و درستی نافته بد بنیاد دل به بندد و با خلاق
ناپسندیده و با وصاف ناشایسته به پردازد و از رفتن راه بد کرداری و مردم آزاری
که بجهنم میرساند ملاحظه نکند لازم هست که آنرا ترک باید داد و صحبت او هرگز نباید گزید
ابیات بد مگو بد مبین به بد منشین ۔ ای فرشته بدیود منشین ۔ صحبتی دارۂ
نمیباشد ۔ بنده را زین خبر نمیباشد ۔ پدر یا یعنی من که عبارت از دل باشد ذوق
ولذات نفسانی و خطهای جسمانی که در آغاز خوش آینده و در آخر کار زشت هست و
گذشتن ازان بسیار دشوار هست خورسند شده و صحبت بدکیشان شرارت انگیز

ونسبت برادری شما لاریب جلوہ گر باشد اینہمہ دشمنی وبی اخلاصی بایکدیگر از چہ روے
بظہور آمد کام گفت ای زوجہ این از قدیم شدہ آمدہ ست کہ در برادران بواسطۂ قسمت
ملک ومال ومیراث البتہ نقیض وخصومت پیدا میگردد وپدر مایان کہ دل باشہد
راجہ صاحب فران وعالیشان ست وتمام عالم در تحت فرمان روائی اوست از روے
مہربانی وشفقت ملک بسیار براجہ مہاموہ تفویض فرمودہ وراجہ بیبک را ملک
اندک دادہ از ینہمہ برافروزی دولت وجاہ وحشم مانظر گماشتہ وتخم غیرت در زمین
دل کاشتہ دشمنی پیدا کردند رت گفت کہ ای شوہر اول خود بنیاد دشمنی سہل بود اکنون
رفتہ رفتہ کار بجائی رسید کہ شما از طرفین دشمنی جانی شدید الحال این را بفرمایند
کہ آنہا در چہ خیال اند کام گفت ای زوجہ چنین شنیدہ ام کہ در قبیلۂ مایان بدیانام
راجپسی بدبخت پیدا خواہد شد وتمام قبیلہ را معدوم خواہد ساخت ہرگاہ کہ این
واقعۂ جانگداز بیاد ما می آید لرزہ در اندام مایان می افتد رت از استماع این حقیقت
پریشان ساز ملاحظہ بخاطر آورده گفت ہزار لعنت باین قبیلۂ ماکہ در دل ازین قسم راجپسی
نامہربان پیدا شود وتمام قبیلہ را خوراک خود سازد کام گفت ای زوجہ ازین گفتار بلاحظہ
مکن خداوند کہ گوینده این سخن بیم افزا وآرام رُباست راست گفتہ است یا دروغ باز
پرسید کہ ای صاحب فطرت اوضاع واطوار راجپسی مذکور بمن وانمای کہ چگونہ پیدا
خواہد شد وچہ خواہد کرد کام گفت چنین آورده اند مایا کہ آن عورت پور کہ ہست من
نام فرزندی از و پنداشتہ وبدیانام دختری راجپسی صفت نیز از و ہویدا گشتہ کہ در
قبیلۂ مایان از و تناسخ بظہور آمده تمام قبیلہ را بغارت خواہد برد وبعالم عدم خواہد فرستاد
رت از استماع این سخن بیہوش شده افتاد کام از روی شفقت او را برداشتہ در کنار
گرفتہ گفت کہ بیہیچ وجہ غم مخور وبیقراری را بدل راہ مده تا کہ من در قید حیات باشم قدرت
نیست کہ این راجپسی مذکور وغیرہ ہیچکس بر لشکر ظفر اثر مہاموہ غالب تواند آمد
رت پرسید کہ میفرمائی راجپسی در قبیلۂ ما پیدا خواہد شد پس قطع سلوک از قبیلۂ ما
نموده چرا بطرف راجہ بیبک میل خواہد کرد کام گفت کہ راجہ بیبک یک عورت کہ او را

نخورده و کشته شمشیر خونخوار ما نگشته اول خود گواه اینمعنی حال اندرست که از نهایت مستی
ابلهانه و بی تمیزانه با الهیا نام زنی مرتاض زنا کرده نتیجه این کوته اندیشی دید همچنان ماه فریفته
زن استاد خود گردید و کارش بجائی رسید که ازان ندامت بر روی تا امروز داغ سیاهی
پیدا و هویدا است و نیز برهما از غایت مستی ابلهانه من چشم دوربینی بر دوخته عقد دختر
دویده بود شعر آنکه شیران را کند روبه مزاج ؛ شهوت و حرص و خودی یا احتیاج ثرت گفت که
ای شوهر اگرچه میدانم که همه عالم در زیر فرمان تست و همه فرمان روایان روی زمین ازان تو
و هیچکس را با تو مجال مقاومت نیست اما گفته اند مصرعه دشمن نتوان حقیر و بیچاره
شمرد ؛ شنیده میشود که راجه بیبک هشت وزیر زبردست و عاقل و دوراندیش
و حقیقت کیش با خود همراه دارد که آنها را اسم دم جم نم آس پر آنا یام پر تیاهار
دهرنا ساده گویند کام گفت ای زوجه تو حقیقت وزرای راجه بیبک شنیده ملاحظه
بخاطر آوردی اما کیفیت راجه با هم بشنو اول طایفه عورات است که تمام ذی حیات را فریفته
و شیفته خود میسازد اگر احیانا خیال عورتی که در جمال همتایال باشد در دل کسی بگذرد
آتش این شوق بهیچ نوع فرو نمی نشیند و دوای این درد هوا و هوس خود جز آن نمی بیند
و آنها که زن مهوش و عروس دلکش همیشه با خود دارند اول آنها بسته و کشته
و از جمله حلقه بگوشان ما هستند دوم منسا یعنی خونریزی سوم غصه چهارم طمع پنجم
مد یعنی مستی ششم منسر یعنی کبر هفتم دروغ وقتی که اینهمه وزرای راجه ما
باتفاق یکدیگر در دفع وزرای راجه بیبک کمر سعی بربندند یقین بدانکه هیچکس را قدرت
مقابله نمودن اینها نخواهد بود رت گفت ای شوهر شنیده ام که راجه موه و راجه بیبک
از یک قبیله پیدا شده اند کیفیت اینمقدمه چنانچه هست و انمانی کام گفت
ای زوجه این تحقیق است که تو شنیدی اول از اجتماع پورکهه و مایا من یعنی دل
پیدا شد و آن دو عروس دارد یکی پرورت دیگری تردرت از پرورت مهاموه و کرودده و لوبه
و مد و میسر وغیره بوجود آمدند و از تردرت بیبک و شم و دم و جم وغیره پیدا شدند
رت پرسید که ای شوهر دانا دل هرگاه که شما همه پسران از یک پدر باشند

در عزلت دل محو نشستن چه خوشست ؛ همچنان این راجه کیرت بر مهه کر بر راجه کرن حسین
ظفر یافته بآن می ماند که راجه بیبک بر راجه مهاموه فتح یافته بود چون بهسن یار
سخن را تا باین حد رسانید در این اثنا آواز سوانگ کام از غیر جنس خود شنید که میگوید ای
رسن باز واز گون طالع وای طلسم ساز کمینه پیشه چه فضولیهای غیر واقعه و نامعقولیست
که فتح بیبک بر راجه مهاموه می نمائی در جائیکه مثل مانند گان کارگذار و خدمتگاران
جانسپار راجه مهاموه در عالم حیات بوده باشد کیست که بر راجه مهاموه فتح تواند یافت
رسن باز از این سخن هولناک ترسان شده با منکوحهٔ خود گفت که ای عفت اطوار شنیدی
که این آواز از چه کس سرزد این مقالت پر زور و بی مروت که از زبردستی همه بر دستان
را زیر دست خود کرده که آنرا کام می نامند از جمله مصاحبان و عمده امرایان راجه مهاموه
میگویاند و زن خود را که رت نام دارد همراه گرفته میرود سخن فتح بیبک را بر موه شنیده
بر سر غضب آمده بهت حالا بودن مایان در اینجا خوب نیست نت این حقیقت را
بیان نمود و دست عروس خود گرفته بر فت کام با زن خود در گفتگو آمد که ای زوجه
دیدی که این بدبخت همچندان چه حرف ناپسند گفته از اینجا چون در دیگر بخت حکم من
بر همه ذی حیات جاری ست در جائیکه طائفهٔ زنان مهوش و نازنینان دلکش در نظر آیند
و گلشن جنت نظیر و باغچهای دلپذیر و خانهای رنگین و جاهای بهشت آئین و شبهای
ماهتابی و عطریات طراوت افزا و نغمه هوش ربا و الحان مرغوب که مطلوب اهل نفس
است مهیا بوده باشد کدام بیبک وجه بصحت کتب های حقیقت الحقایق و چه توحید
و چه عرفان و کجا صبر و کجا قرار و چه اختیار **بیت** بادهٔ گلگون اگر نوشی طریقت را سلام
مهوشی گر در بر آید شریعت را دعا ؛ رت گفت که ای شجاعت پناه وای شهامت دستگاه
بادشاه مایان یعنی راجهٔ مهاموه مرد نیست نرم دل و امرایان راجه بیبک بغایت باتدبیر
و زور و زبردست واقع شده اند می ترسم و بسی ملاحظه دارم که کار بدشواری نکشد کام گفت
که ای زوجه اینهمه بیدلی و کم همتی که از تو ظاهر میشود از خاصیت زنانست که ناقص العقل
واقع شده اند میترسم والا در تمام مخلوقات و موجودات عالم سه گانه کیست که زخم ارتیز

زہر و شکر نتوان کرد ؛ تا دل ز ہمہ خلق نداری بند ست ؛ و فی الواقع شخصی کہ او قاتش
در گیر و دار و کشتن و بستن و شکستن و ریختن خوی گرفتہ باشد چہ سان یکمرتبہ قطع نظر
از صفات بشری کہ سراسر خانۂ بلا و آفت ست نمودہ راہ حقیقت و معرفت کہ رساندہ
بعالم مکث و رستگاری خواہد گزید ابیات خانہ حالا نباشد این طریق تا بیابی سیر نیابی
ای رفیق ؛ ترک سر در ہر قدم باید ترا ؛ تا سر این رشتہ دست آید ترا ؛ گر نداری طاقت
این غم برو ؛ باعث درد سر خاصان مشو ؛ نٹ گفت کہ ای عصمت شعار درین سخن
ہیچ تعجبی نیست شخصی را کہ باطن او از خواہشہای نفسانی پاک شدہ و دل از لذات جسمانی
سیر گشتہ نظر بر گنجینۂ حقایق سبحانی افتادہ باشد اگر چند گاہ بمقتضای بشریت کہ خلوتخانۂ
سرایت ست از ان دولت لایزالی بی نصیب بود اما چون باز چشم تمیز دیدۂ دوربینی وا نمودہ
راغب حقیقت الحقائق شود باکی نیست و بسیار ہمچنین شدہ ست کہ اکثر سالکان عالم حقیقت
از سبب قریب نادانی کہ مائل کنندۂ خطہای نفسانی ست شاہ راہ سلوک را گم کردہ در خارخاشاک
کوچہائی مجازی افتادہ باز دل را از کوی ضلالت بسوی ہدایت آوردہ پی براہ من عرف
نفسہ فقد عرف ربہ بردہ از جام طریقت شربت حقیقت نوشیدہ ابیات ہر کہ
در جد و جہد بست کمر ؛ آخر از دانہ می برآرد سر ؛ ہر کہ از جہد گشت رو گردان ؛ ماندی بہرہ
از دم عرفان چنانچہ کہ دریای عظیم الشان در ہنگام کلیات کہ آنرا قیامت صغرا میگویند
در جوش آمدہ تمام روی زمین با انہمہ کوہای پرشکوہ را در تہ آب میکرد و باز بر حد خود سار
میشود و نیز بمثل پرسرام اوتار کہ بہانہ خون پدر نیست و یکمرتبہ تمام فرمان روایان قوم
چتریان را در تہ تیغ بیدریغ کشتہ و مشہور ست کہ در جنگ او جویہای خون جاری میشد
بعد ازان کہ بر پلہ سلوک درویشی کہ عبارت از خودگذاری ست آمدہ دو دوالی و دوبینی
و غضب و بی شفقتی را از دل فراموش کردہ کم آزار مطلق گردید نظم باید طلب اندر
رہ دلدار درست ؛ ہمت در کار باید ای یار درست ؛ اخلاص درست صبر ناچار درست
زین چار درست میشود کار درست ؛ کم خوردن کم گفتن و خفتن چہ خوشست ؛
تارک شدن و ز دہم رستن چہ خوشست ؛ از علت جاہ و مال و تقلید گناہ ؛

در همه دانی همه یکتای محض ؛ بنده نما آمده مولای محض ؛ کون و مکان مصحف آیات اوست
مصدر کونین ولی ذات اوست ؛ کیست جز او صاحب مولا نه بود ؛ بنده نمود یست ندارد وجود عالم
و دانا و سمیع و بصیر ؛ قادر و گویا و حکیم و خبیر ؛ هست وجود پس از عدم و عدم پس از وجود ندارد ہمتا
صورت و اتش سکر و قدیم ولی نیاز و یکتاست و در لباس صورت و معنی کل شی پیدا
و ہویداست و تمام عالم از بر جہاتا مورچہ مظہر اسمار صفات اوست و برتر از وہم و گمان فی ذات او
و در ہر جا بزرگی و لعتی تجلی نموده و ہیچکس و ہیچ چیز غیر او و بیرون از و نیست بلکہ تا
مغز و پوست ہمہ اوست شعر از آنکہ بجوییم نشانست ای جان ؛ نور و بصر و نطق
و لسان نست ای جان ؛ با جملہ ولی جملہ عجب جانست ؛ در ہر چہ کہ بینیم ہمانست انجا
از قدرت کاملۂ خود از زبان بیزبانی چنان فرموده کہ چون این کیرت برہمہ راجہ پیش از اتفاق
در طریق عرفان کہ قبلۂ حاجات سالکان و کعبۂ مرادات اہل دلان است دل داده و قدم
جد و جہد در شاہراہ سلوک نہاده بود میخواست کہ خود را از دام خودربائی در ربایہ در نگ ہستی
موہوم کہ جز اعتباری بیش نیست از آئینۂ دل زداید درین اثنا گوپال نام وزیرش کہ
در دانش و تدبیر بی نظیر بود چنین مشورت داد کہ خیال جہانگیری در سرش افتاد و در ایندک
فرصت ہفت اقلیم را در زیر فرمان آورد اکنون بار دل او بطرف عرفان عنان تافته
و از ہستی موہومی بسوی ہستی حقیقی شتافته و این پربودہ چندر کہ تصنیف کرشن داس
بخت کہ بر شش داستان منتظم شده ہست و بہت مذکور از روی مہربانی آن نسخہ را
بمن تلقین کرده ہاتف غیبی چنین میفرماید کہ مضمون ناٹک مزبور براجہ کیرت برہمہ وانما کرده
خودی کہ در دل او محکم شده مانده ہست بکشاه فرو از اثر صحبت ست ہر چہ درین عالم است ؛
ورنہ کجا یافتی خوب بہائی نبات ؛ منتی گفت ای صاحب تمیز در خاطر من این حرف مطلقا جا نمیگیرد
کہ راجہ کیرت برہمہ در فرمان روائی بی مثال و در عدل بی بدل ہست و ہر گز این سین راجہ
کہ دم نخوت بر چشم و دولت خود میزند نصرت یافته ہست و او را بسلک عدم فرستاده و پس
از ہوای و حرص نفسانی و لذات جسمانی چگونہ خلاص شده کہ طریقہ عرفان در ان جا بگیرخواہد شد
ابیات در راہ خدا کہ مالداری بند یست ؛ دلبستگی عیال داری بند یست ؛ در یک کاسہ

میخواست کہ اورا نکی از اہل عرفان سازد از نیجہت اکثر کتابہای تصوف و توحید باو تعلیم
میداد اما میل مرید بتجرفات قصہ خوانی و تقلیدات احمقانی فراوان داشت نصیحت و
مضمون بسنخات تصوف در دلش جا نگیر نمیشد کرشن داس منت کہ استاد عارف
بود در گفتن شعر استعداد تمام داشت برای تلقین مرید خود این نسخہ متضمن بر
شش چمن ترتیب داد کہ در نمود صورت نشان از تقلید فرا زی میدہد اما در معنی
مغز سخن تمام بر خود شناسی و خدا پرستست **چمن اول** در بیان آنکہ انسان از
صحبت جہل و بیدانشی صورت اصلی خود را فراموش ساختہ ست اگر بر اہنمونی طالع
قدری بعرفان و علم الیقین صحبت گزیدہ پردہ دوئی از پیش رخ او خارج گردد کرشن اس
منت بزبان فصاحت بیان بمرید خود میگوید کہ در زمان حال راجہ کرت برہمہ نام
داشت راجہ عظیم الشان بود در روزی سوتر دہار یعنی شخصی تقلید باز ملک سوتر دہار
آنرا میگویند کہ در علم موسیقی و رقاصی و طلسم سازی دستگاہ تمام داشتہ باشد
ببارگاہ سلاطین پناہ راجہ کرت برہمہ آمد و جمعی از عورات کہ حوران بہشتی رشک از
حسن و لطافت شان می بردند و طایفہ مردان کہ ہریک در علم رقاصی و سازندگی
نظیر نداشتند ہمراہ داشت دران وقت خوانندگان خوش الحان سرود طرب افزا
آغاز کردند و سازندگان بربط دست سازہای فرحت بخش بنواختند و پردہا در پیش روئے
مجلس استادہ کردند **آغاز داستان سوتر دہار** کہ در زمان پیشین کرت برہمہ نام
راجہ فرمان روائی میکرد شخصی رسن باز کہ آنرا بزبان ہندوی نٹ میگویند ببارگاہ سلاطین
پناہ راجہ مذکور رسیدہ باز وجہ خود کہ در ہنر رسن بازی و زمانہ سازی دلپذیر و بی نظیر بود
آغاز کرد کہ ای عروس دلربا امروز الہامی غریب و ندای عجیب از عالم غیب کہ بی
نقص و بی عیب ست بگوشم رسیدہ از استماع آن بارخودی از دوشم افتادہ شعر
این مژدہ نگر خلق جہان نشنیدہ ۔ بر تشنہ لبان ابر کرم بار بدیدہ دلبرش پرسید کہ ای
صاحب مہربان دہندہ این الہام کیست و مطلب از ان چیست نٹ گفت کہ آن
تخت نشین عالم اطلاق کہ از زمان و مکان مبرا ست دارنام و نشان معرا ابیات

درون بیضہ مضمر دیدم ؛ ما جملہ صور تیم چو معنی ست آن یکی ؛ ما قطرہ قطرہ ایم چو دریا ست
آن یکی ؛ ہم عین و غیر و کثرت وحدت از و مدد ست ؛ دریا و عین باشدہ نی ماست آن یکی ؛
آدم بہانہ ایست دم او ز نفخ او ست ؛ آدم مگو کہ خود دم مولا ست آن یکی ؛ وصل و فراق
و قربت و دوری تمام رفت ؛ تا یافتہ ولی کہ ہمہ ماست آن یکی ؛ الا آدم فی ابیہ نی او لا ابلیسے
از ملک سلیمان و لا بلقیسے ؛ فی الکل عبارت و الکل معنی ؛ نامن ہو القلوب مقناطیسی ؛
نی جہت میگنجد اینجا نی صفت ؛ نی تفکر نی بیان نی معرفت ؛ آنستی کز سر وحدت زد فرو
غیر واحد ہر چہ پیش آمد بسوخت ؛ اینکہ میگویم بقدر فہم تست ؛ مردم اندر حسرت فہم درست
بدان واگاہ باش کہ این نسخہ ایست مسمی باسم پربودہ چندر ناٹک از تصنیف حقایق
و معارف آگاہ استاد اہل اللہ عارف تالیف کرشن داس بہبٹ در زبان فصاحت بیان
سنسکرت بر شش داستان ترتیب یافتہ بعد ازان این نسخہ زیبا و این لطیفہ رعنا
کہ بیدار سازخفتگان عالم غفلت و رہنمای گمراہان بادیہ ضلالت ست سر آمد
حقیقت شناسان کشور یکتای و سر حلقہ دانش اندوزان دیار دانائے یعنی
سوامی نند داس در زبان گوالیار کہ آنرا بہاکہا می نامند منتظم کردہ بود چون از مطالعہ نسخہ مسطور
در خاطر فقیر حقیر بنوالی کہ در شعر تخلص ولی دارد چنانچہ این رباعی شاہد ہمین حقیقت ست
اسم بدنم نیست بجز بنوالی ؛ در شعر تخلصم والی ای والی ؛ گر در نگری باصل ذاتم یابی
از اسم ز جسم و از تخلص خالی ؛ حلاوت بی نہایت و طراوت بیغایت رو نمود شوق
در شوق افزود بنابران این گلدستہ گلشن حقیقت و معرفت را باتفاق صادق العقیدت
و الاخلاص خادم الفقرا بہوانیداس کہ محرم پوتھی یعنی کتاب بہاکہا بود بزبان فارسی منسلک ساخت
تا طالبان صادق از عطر این حقایق معطر شوند ؛ مظہر تاریخ این گلزار حال ؛ یکہزار و سیزدہ
با شصت سال ؛ گذارندۂ این نسخہ والا چنین روایت کردہ ست کہ در سرزمین دکھن
زنار داری بود بیدار ساز خفتگان عالم غفلت رہنمای گم گشتگان طریق معرفت
سر آمد حقیقت شناس کشور یکتائی سر حلقہ دانشوران دیار دانائی یعنی کرشن داس بہبٹ را
مریدی بود جوان اور سیدہ از بسکہ استاد در حق مرید مہربانی کمال داشت

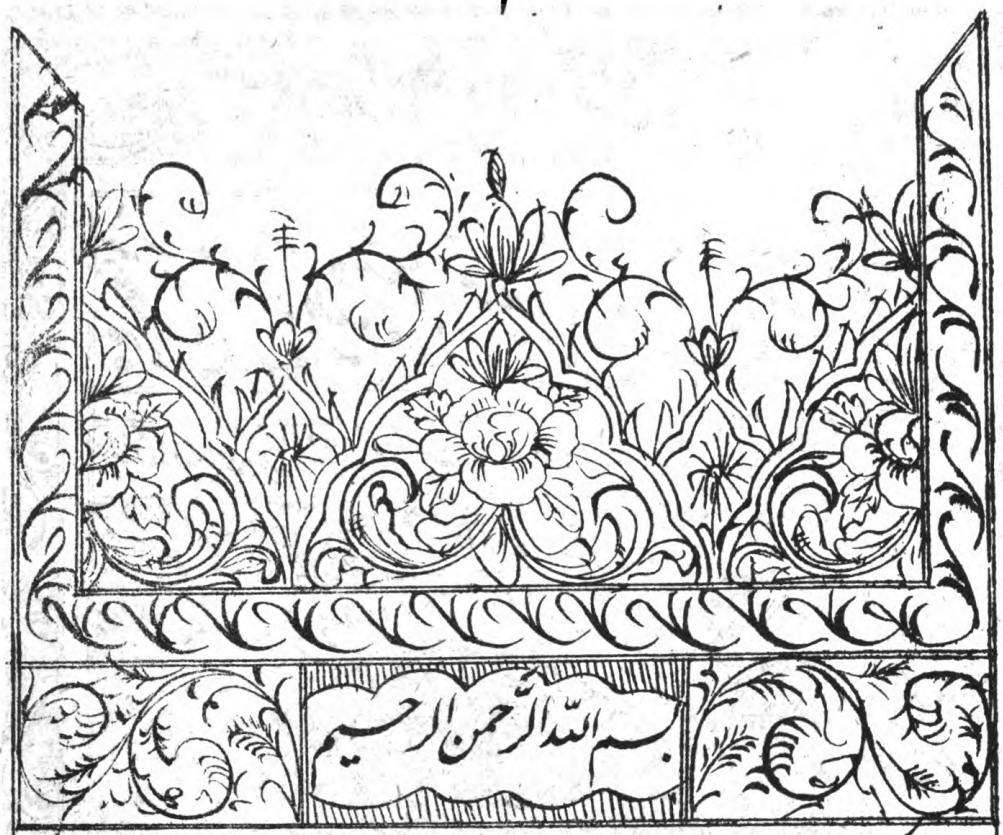

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد ذاتی راکه اصل ذات ماست ؛ ذات او در اصل اصل ذاتهاست ؛ ذات را در اصل
فرع او شنید ؛ فرعها با اصل خود نیکو شنید ؛ در وجود اشیا از و پدید جلا ؛ باطلا الکل شیٔ
باطلا ؛ اصل عالم نیستی هست او بود ؛ در همه بالا و در پست او بود ؛ در ملک وجود
جان و جانانه خود اوست ؛ در شهر نمود رند رندانه خود اوست ؛ در عالم بود شمع و پروانه
خود اوست ؛ القصه که هم نخل و بر و دانه خود اوست ؛ ز خلوت جون لصحرا ز و علم را ؛
منور ساخته لوح و قلم را ؛ صفات از ذات ذات از وصف ظاهر ؛ بجز ذاتش بذاتش
نیست ماهر ؛ جهان جسم و جان مرآت ذاتش ؛ چه باشد جسم و جان عکس صفاتش ؛
ز باطن ظاهرش چون سر کشیده ؛ لباس ظاهری در بر کشیده ؛ ز باطن ظاهرش
چون گل شگفته ؛ زهی پیدا به پیدائی نهفته ؛ من و ما را نمود از بود او شد ؛ دو عالم را
وجود از جود او شد ؛ دو عالم چیست عکس از نور رویش ؛ ز عکس او پدید این ها و هویش ؛
همه حق ست حق ناحق هویدا ؛ بجز حق ذره خود نیست پیدا ؛ در باطن دانه ستجرد بر
دیدم ؛ خود عین طلا صورت ز یور دیدم ؛ این کثرت عالمین در وحدت حق ؛ چون م غ

به عون صناع مکین و مکان فضل و خلاق زمین و زمان

زیبا کتابی در بیان بیدل است او تصوف در رنگ حکایت بیدار سازخفتگان عالم غفلت بلندی مضامینش سر بر فلک عنقا

سرخوشتر این بزبان بیدل و ولی تخلص

در فارسی بان فصیح مسلک سخنسنجان میفرماید وصل و فراق فرقت و دوری تمام و ناتمام و نایافته و دلربا هست آن یکے

در مطبع نامی منشی نول کشور مزین مقبول جهانیان شد

اطلاع

اس مطبع مین ہر علم وفن کی کتب موجود ہین شائقین کو فہرست مطول سے جو علیحدہ موجود ہے اور درخواست کرنے سے مل سکتی ہے معلوم ہو سکتا ہے کہ بہمت اس سال مین نہایت ارزان مقرر ہوئی ہے ہم صرف کتب مذہبی اہل ہند اردو و فارسی و بھاکھا بخط فارسی و کتب مذہب اہل ہند و کتب زبان سنسکرت و بھاکھا بخط دیوناگری کی کچھ کتابین ذیل مین درج کرتے ہین -

کتب مذہبی اہل ہند اردو و فارسی و بھاکھا بخط فارسی

پرج بلاس بھاکھا - صحت الفاظ کے ساتھ باہتمام شائستہ طبع ہوئی ہے -

بہار بندرابن - سری مہاراجہ بنچتا نند سروپ سری بندرابن جی اچاریج کی عمدہ تصنیفات سے ہے -

تمر بہار بندرابن - مصنفہ سری مہاراج بندرابن جی اچاریج نتیجہ بہار بندرابنی جو بطور لکچر کے فرمایا کاشی استت منظوم - یہ نظم دلکش حالات سری کاشی جی تصنیف منشی چھتن لال صاحب تخلص انور ہے -

رامایں فرحت - منشی شنکر دیال صاحب لکھنوی فرحت تخلص کی تصنیفات سے سع تصاویر عمدہ ہے -

ادمان پت دکبجی - اردو مصنفہ منشی لال جی کاکوری

مجموعۂ مدن مکھ جٹا - تصنیف لالجی کاکوری

سودان چرتر - منشی گردھاری لال صاحب کی تصنیف -

ایضاً - خرد -

سودامان چرتر - مولفہ جگناتھ سہای جی

پوتھی ست نام نظم - منشی جے کرن صاحب کی تصنیف

کاشف دقائق مذہب ہند - تصنیف حکیم مکھن لال

مثنوی چرگوپت - تصنیف منشی جگناتھ خوشتر

شیو پوران منظوم - تصنیف منشی شنکر دیال فرحت -

گنیش پوران نظم ایضاً - سری گنیش جی کی پیدائش اور اونکی بزرگی کے بیان مین -

پریساگر نظم - ایضاً بھاکھا -

بھاگوت منظوم - تصنیف منشی جگناتھ صاحب خوشتر -

بھگت مال - منشی تلشی رام صاحب کی تصنیف

آئینہ مذہب ہنود - لالہ جدیال سنگھ محرر رجسٹری -

رامایں خوشتر - کئی مرتبہ مطبع مین چھپائی گئی

پہلاد چرتر - سری پہلاد جی کی کتھا کا بیان ہے

ایکادشی مہاتم - کتھا یکادشی جی کی مطبوعہ مطبع تمر بند -

مہابھارت بھاکھا اردو نظم - یہ کتاب تالیف و تصنیف منشی طوطا رام مرحوم تخلص شایان ہے

کایست دھرم درپن - یہ نہایت عمدہ کتاب قوم کایست کی تاریخی حالات کے بیان مین منشی نوبت رایصاحب تحصیلدار فتح پور نے تصنیف کی ہے -

اردو اشنا بکتہ کتاب جوک بشسٹ وغیرہ اکثر کتب تصوف کی مشابہ از منشی کیول کشن صاحب مرحوم

سکھ ساگر - مشہور ترجمہ سری مت بھاگوت بارہون اسکندھ کا بخط فارسی ہے -

جانکی بجی نظم - ایضاً سری جانکی جی کی حالات مین قصوف مین -

اودھ بت رامایں - منشی شنکر دیال فرحت تخلص رامایں سمید معروف جہان ظفر منشی مکھن لال صاحب -

ایضاً کتب مذہب اہل ہند

سری بھاگوت امانت رای منظوم -

سری مت بھاگوت اردو ٹیکا سمیت لالہ کنیت رایصاحب مطبع لاہور -

گیان ساگر - تصنیف منشی گردھاری لال صاحب

Purkoot Chand Oday Bhatak

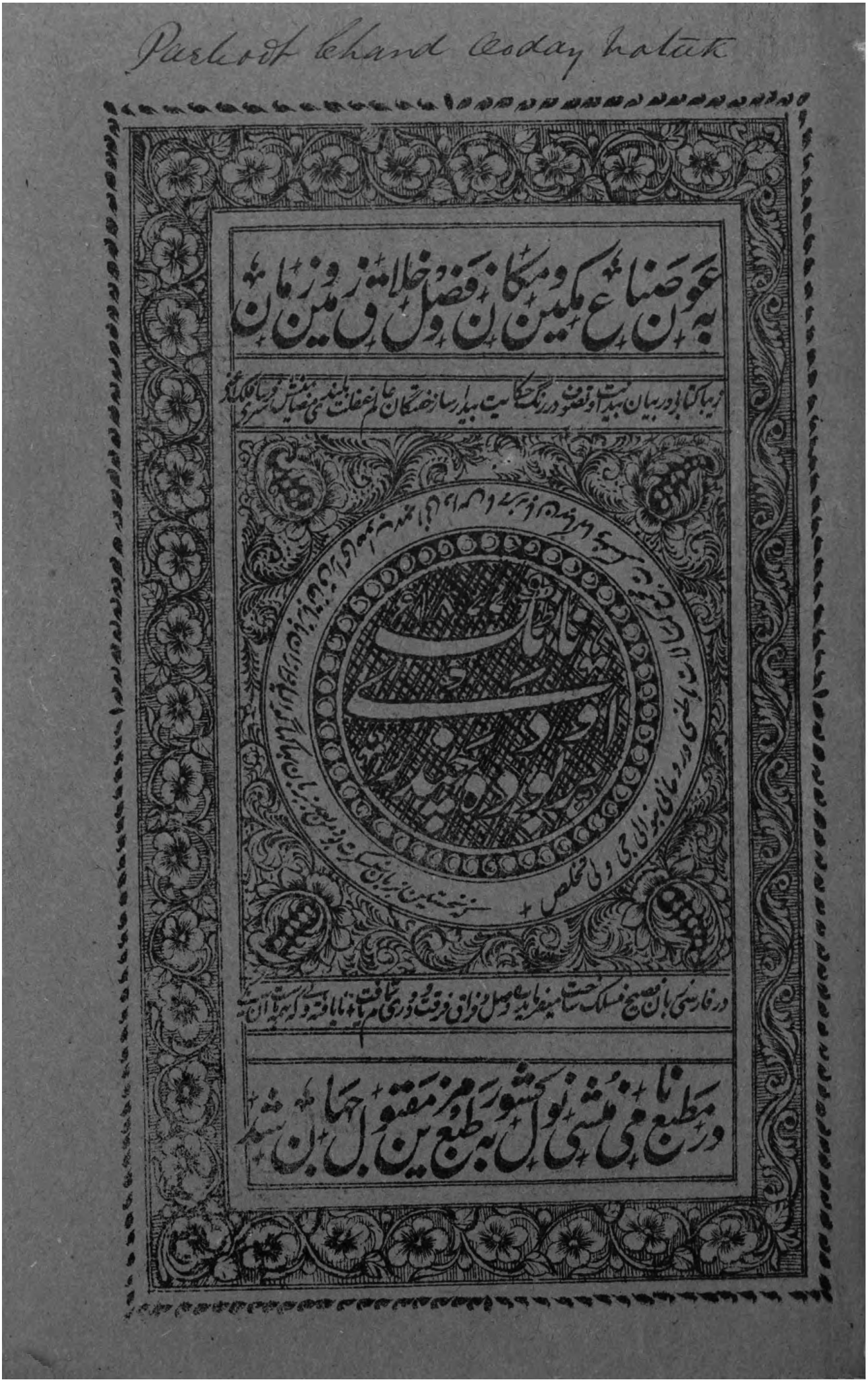

Prabodhachandrodaya nāṭaka

Kṛishṇa Miśra

1877.
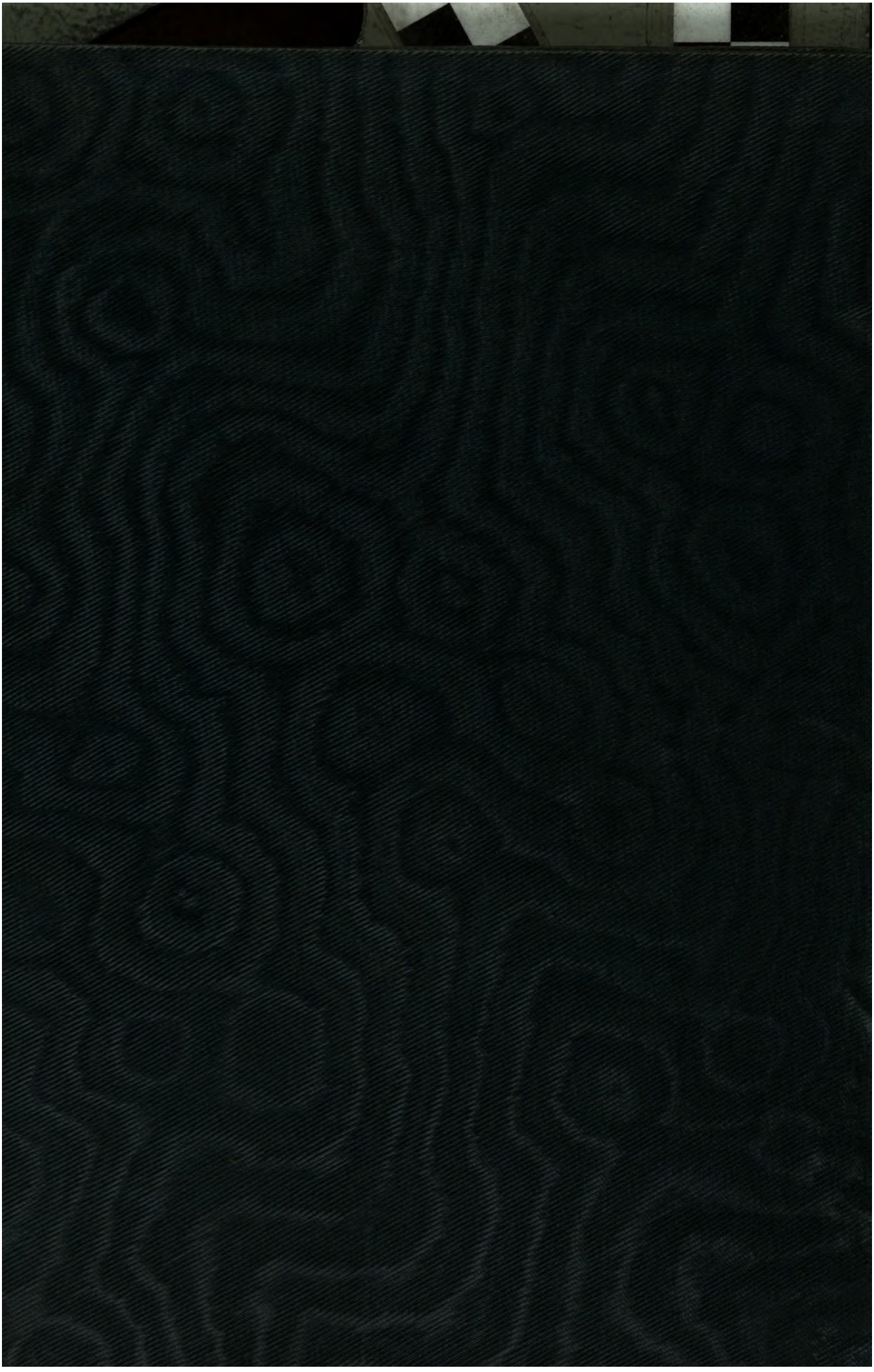
Indian Institute, Oxford.
The Lucknow Sparks Library.
Presented
by
Munshi Newul Kishore.
49 C 117